

POMAGAMY SOBIE W PRACY

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna – Opole
Wojewódzka Biblioteka Publiczna – Katowice

Pomagamy

sobie w pracy

Kwartalnik instrukcyjno-metodyczny

NR 1/1973

6220

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

WBP Katowice — **Andrzej Korzon, Gabriela Ociepka, Anna Radziszewska,
Maria Sitek.**

WiMBP Opole — **Danuta Branicka, Mieczysław Faber, Teresa Jarząbek,
Janina Kościow, Jreneusz Chudy.**

JUBILEUSZ 25-LECIA MBP W BIELSKU-BIAŁEJ

T R E Ś Ć :

PLAKAT JUBILEUSZOWY

Józef Szczerba — PODWÓJNY JUBILEUSZ MBP w BIELSKU-BIAŁEJ

— ARTYKUŁ

— TABLICE

I — STAN SIECI I WYNIKI PRACY 1972 - 1962 - 1952 - 1947/48

II—V — WSKAŹNIKI MBP NA TLE WOJEWÓDZTWA I KRAJU.

Józef Szczerba

Bielsko-Biała

Podwójny jubileusz 25-lecia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku-Białej

Dwie biblioteki, w dwóch miastach, w dwóch różnych latach założone były początkiem Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku-Białej. Nietypowy to jubileusz 25-lecia biblioteki, tak powszechnie obchodzony przez różne jednostki w naszym kraju i z tego powodu, że uwieńczony został prezentem dla Biblioteki najwspanialszym: nowym okazałym gmachem. Przypadł na jubileuszowy rok nauki, oświaty i kultury polskiej; na przełomowy okres rozwoju naszego kraju, regionu i miasta. Choć jest tylko małą częścią długoletniej tradycji istnienia i działalności bibliotek publicznych w Bielsku-Białej, jednej zresztą z najstarszych w Polsce, bo datujących się od początków XVIII wieku, ale jakże bogaty w treści i zaspokajanie podstawowych potrzeb człowieka. Stała się nasza Biblioteka w latach jubileuszu już księżnicą bogatą, skupiła bowiem w swoich zbiorach ponad 200 tys. woluminów, ponad 25 tys. czytelników, którym tylko w roku 1972 wypożyczyła blisko 650 tys. książek. W okresie 25 lecia przewinęli się przez progi Biblioteki prawie wszyscy mieszkańcy miasta, wypożyczając w sumie kilka milionów książek, na oprawę których zużyto kilkadziesiąt ton szarego papieru.

EB

MIEJSKA BIBLIOTE KA PUBLI czna w biel sku-białej

1948	1947

1973	1972

25
*²

Zacząło się przed 25 laty w dwóch samodzielnych wówczas miastach: najpierw w Białej, a później w Bielsku. 1 września 1947 roku została założona Biblioteka Miejska w Białej. Organizację biblioteki powierzono Władysławie Rzegockiej, która kierowała tą placówką do 31 grudnia 1970 r., tj. do czasu przejścia na emeryturę. Biblioteka zajęła najpierw jedno, a później dwa pomieszczenia w domu przy pl. Wolności 5, przenosząc się w roku 1950 na I piętro do stylowego budynku przy ul. Feliksa Dzierżyńskiego 32d, gdzie do dziś ma swoją siedzibę. Początkowo księgozbiór tej biblioteki był bardzo mały, bo liczył zaledwie 200 woluminów (1947) i zawierał wyłącznie literaturę piękną. W roku 1950 włączono do zbiorów prze-trwały przez okupację i poszerzony o dary czytelników, księgozbiór Czytelni Polskiej, w ilości 1.171 woluminów. Stała się w ten sposób Biblioteka Miejska w Białej spadkobierczynią i kontynuatorką dawnych samorządowych bibliotek polskich na tym terenie.

Otwarcie Biblioteki Miejskiej w Bielsku łączy się z Kongresem Zjednoceniowym Partii. Na dwa dni przed Kongresem, tj. 13 grudnia 1948 r. w obecności władz miejskich, została jako czyn przedkongresowy, oficjalnie otwarta Biblioteka Miejska w Bielsku, zajmująca w owym czasie lokal na I piętrze przy ul. Lompy 7. Biblioteka ta liczyła wówczas 1.700 woluminów, książek. Formalnie biblioteka

które zostały powiększone do liczby 1.960 została zarejestrowana w dniu 5 maja 1948 roku, a otwarcie jej w grudniu poprzedzone było pracą organizacyjną i przygotowawczą, którą Zarząd Miejski powierzył doświadczonej bibliotekarce Biblioteki Jagiellońskiej, kustoszowi mgr Marii Sarnickiej. W roku 1950 biblioteka została przeniesiona do Zamku, zajmując większą część parteru prawego skrzydła, gdzie przebywała do czasu przejścia do własnego budynku.

Kiedy na mocy rozporządzenia z 1950 r. zostały połączone z dniem 1 stycznia 1951 r. obydwie miasta, doszło do połączenia bibliotek; powstała wówczas jedna samodzielna Miejska Biblioteka Publiczna jako jednostka organizacyjna, której kierownictwo objęła dotychczasowa kierowniczka biblioteki w Bielsku, kustosz Maria Sarnicka. Połączenie bibliotek było raczej formalne, w praktyce bowiem nadal istniały i działały dwie biblioteki miejskie o porównywalnej wielkości; organizując na terenie dawnych miast Bielska i Białej podległe sobie placówki filialne. W Bielsku powstały filie; Nr 3 (1953), Nr 4 (1953), Nr 9 (1961); w Białej — filie 6 (1954), 7 (1954), 8 (1956). Formalnie dawna biblioteka miejska w Białej wchodziła w skład sieci bibliotecznej jako filia Nr 5, w rzeczywistości była centralą w zakresie księgozbioru, programowania pracy i działalności dla filii nr 6, 7 i 8. Stan ten trwał do roku 1969, tj. do czasu nadania bibliotece miejskiej Statutu, na podstawie którego samodzielna filia nr 5, praktycznie druga biblioteka miejska, została określona jako Dzielnicowa Biblioteka Publiczna wchodząca w skład sieci lecz nie posiadająca własnych filii. Przyjęte rozwiązanie umożliwiło pogodzenie organizacji sieci z obowiązującym w kraju porządkiem, wielkością, zadaniem, poziomem pracy, tradycjami i ambicjami tej placówki. Kilkuletnie doświadczenie i wyniki pracy potwierdzają słuszność zastosowanego układu organizacyjnego.

Następnym, po 1951, rokiem ważnym w 25 leciu Biblioteki był rok 1969. Miasto przekroczyło liczbę 100 tys. mieszkańców. W skład sieci bibliotecznej miasta weszły 4 biblioteki: w Kamienicy i Mikuszowicach Krakowskich oraz osiedlowa z filią w Mikuszowicach Śląskich jako filie nr: 1, 2, 10 i 11. Sieć biblioteczna obejmowała więc już 11 placówek, w tym 2 stosunkowo duże biblioteki.

W roku 1969 została przeprowadzona decentralizacja inwentarzy. Opracowano regulamin organizacyjny Biblioteki. Scentralizowano zakup i opracowanie, wygoszparowując w ten sposób w placówkach dodatkowy czas na udostępnianie. W tym również roku zostały przeprowadzone w większości placówek remonty i adaptacje lokali. Równocześnie zostały zapoczątkowane księgozbiory dla przewidywanych nowych filii, planowanych do otwarcia w lokalach budownictwa spółdzielczego w osiedlach ZOR VII (filia nr 4 jako kontynuacja zlikwidowanej w roku 1964 filii nr 4 w Aleksandrowicach) i przy ul. Michałowicza (filia nr 5). Pierwsza została zorganizowana w roku 1971; druga dotychczas nie powstała z powodów od Biblioteki niezależnych. W roku 1969 weszła na stałe do planu budowa nowego budynku Biblioteki, zapoczątkowana robotami ziemnymi w czerwcu 1968 r.

Rozwój Biblioteki, przejawiający się we wzroście liczby placówek, poszerzeniu działalności, poprawie warunków pracy, rozszerzeniu i ulepszeniu warsztatów pracy, doskonaleniu organizacji pracy — wymagał powstania specjalistycznych działów pracy, podnoszenia kwalifikacji pracowników, zwłaszcza na stanowiskach kierowniczych oraz włączaniu nowych zespołów pracowniczych do całego procesu programowania pracy, kierowania i organizowania działalności — jednocześnie wciągania Biblioteki w nurt życia społecznego miasta, aby, jeśli nie szła w parze, to przynajmniej nie zostawała zbyt w tyle za bardzo szybkim postępem, przede wszystkim w rozwoju gospodarczym miasta, a w żadnym wypadku, aby nie była w izolacji ze środowiskiem. Wielkość i zakres problemów wewnątrz organizacyjnych i fachowych, stały duży wzrost czytelnictwa, niski stan zatrudnienia i trudności finansowe, uniemożliwiały szybkie przyspieszenie prac. Mimo to w każdym roku Biblioteka coś osiągała nowego, coś regulowała i rozwiązywała, powiększając przy tym corocznie wielkość usług i zakres pracy.

Poszerzenie zakresu dotyczy zwłaszcza czyteln. Do roku 1961 istniała właściwie tylko jedna czytelnia przy bibliotece dzielnicowej. Druga pow-

stała w filii nr 9 przy ul. Piastowskiej 48 (1961). Szybki wzrost księgozbioru tej filii w tych samych warunkach lokalowych, spowodował konieczność likwidacji tej czytelnicy (1969) na rzecz powiększenia magazynów wypożyczalni. W roku 1969 po przyłączeniu 4 bibliotek z powiatu bielskiego, z których 2 (w Kamienicy i Mikuszowicach Krakowskich) otrzymały nowe pomieszczenia po dawnych gromadzkich radach narodowych — była możliwość zorganizowania w nich 2 dalszych czytelnicy. Księgozbiór podręczny zlikwidowanej czytelnicy filii nr 9 był natomiast podstawą wyposażenia czytelnicy w planowanej filii w Aleksandrowicach (ZOR VII), która powstała, jak już wymieniono wyżej, w 1971 r. W dalszym ciągu jednak nie miała czytelnicy — z powodu braku miejsca — Biblioteka Główna w Zamku, dla której perspektywy były związane wyłącznie z budową nowego budynku. Stan czytelnicy do czasu otwarcia nowego obiektu obejmował więc 4 placówki o łącznej liczbie 77 miejsc. Jest to więc stan wysoce zanizony w stosunku do stanu w kraju (tabl. 3) i innych miastach i nie zaspokajał potrzeb czytelniczych środowiska, zwłaszcza, że oprócz czytelnicy Powiatowej Biblioteki Pedagogicznej, założonej w 1971 r., miasto nie posiada żadnych innych czytelnicy o odpowiednich warunkach i wyposażeniu. Uzupełnieniem działalności czytelnicy są kąciki czytelnicze prawie we wszystkich wypożyczalniach, wyposażone w skromne księgozbiory podręczne. Niestety brak miejsca i środków finansowych na zakup przynajmniej podstawowego zestawu księgozbioru encyklopedyczno-informacyjnego dla wszystkich placówek filialnych, uniemożliwiają szersze stosowanie tej formy udostępniania i zaspokajania potrzeb czytelnicy.

Rozwój sieci placówek w ostatnich latach był wynikiem bardziej zmian administracyjnych i organizacyjnych, niż planowej działalności. W grudniu 1972 r. Biblioteka Miejska przejęła bibliotekę Powiatowego Ośrodka Propagandy Partyjnej, tworząc w ten sposób pierwszą filię specjalistyczną o charakterze społeczno-politycznym. Z dniem 1 stycznia 1973 r. została na skutek zmian granic administracyjnych miasta, włączona do sieci Miejskiej Biblioteki Publicznej biblioteka gromadzka w Straconce, biblioteka o bogatej tradycji w upowszechnianiu książki.

W ten sposób z początkiem 1973 r. sieć placówek Miejskiej Biblioteki Publicznej obejmuje 2 biblioteki i 12 filii. W dalszym ciągu jednak niektóre rejony miasta, zwłaszcza duże osiedla przy ul. Michałowicza-Grążyny, są pozbawione bibliotek w ogóle, a śródmieście Białej — biblioteki dziecięcej, bowiem biblioteka dzielnicowa położona w tym rejonie, z powodu braku lokalu, nie prowadzi dotychczas oddziały dla dzieci. Pozostałe filie są filiami uniwersalnymi.

Choć wiele czynników składało się na rozwój Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku-Białej, to decydującym była niewątpliwie baza materialna, a szczególnie lokale. Ona właśnie wyznaczała możliwości rozwoju sieci, księgozbioru, środków finansowych, kadry bibliotekarskiej i działalności. I jeśli ten rozwój osiągnął stan istniejący, który jest taki a nie inny, to był uwarunkowany możliwościami tej bazy. Choćby z pobieżnego porównania istniejącej bazy materialnej, przed oddaniem do użytku nowego obiektu, i wyników działalności, należy stwierdzić, że w każdym okresie swego 25 lecia, Biblioteka Miejska wykorzystywała w działalności optymalne możliwości tej bazy. A baza od samego początku była niedostateczna. Od początku zbyt szczupłe lokale nie pozwalały poszerzać działów pracy i zakresu usług. Niewystarczający przyrost nowych lokali i powierzchni utrudniał lub uniemożliwiał organizowanie nowych placówek, a te które powstały, zajmowały pomieszczenia przypadkowe i najczęściej ciasne. Nie było też bardzo za co je wyposażać. Każde jednak uzyskanie (ściślej: zdobycie) byle jakiego lokalu, było przecież wielkim sukcesem, umożliwiało bowiem zorganizowanie nowej placówki lub poprawienie warunków istnie-

jącej, a to z kolei powodowało wzrost czytelnictwa. Trzeba stwierdzić, że w staraniach o nowe i lepsze lokale, o środki finansowe, o wyposażenie, Biblioteka nie była sama, ale miała oparcie i pomoc przede wszystkim w znacznej części społeczeństwa reprezentowanego przez czytelników, radnych, działaczy — słowem wszystkich tych, którzy w książce i trosce o gromadzenie, przechowywanie i upowszechnianie książki, widzieli i widzą podstawę rozwoju człowieka w ogóle w każdych warunkach, jego cech najlepszych i najpiękniejszych, niezależnie od praktycznych korzyści, których coraz więcej i częściej dostrzega się we współczesnej książce, czasopiśmie i innych materiałach bibliotecznych, zwłaszcza w dziedzinie postępu i informacji.

To poparcie i pomoc wyrażały się w postulatach i programach wyborczych, dotacjach, darach, programach i planach rozwoju miasta i zostały uwieńczone efektem jakiego pozazdrościć może niejedna biblioteka w kraju i zagranicą: nowym, wspaniałym, własnym budynkiem Biblioteki, wyposażonym w miarę możliwości w najnowocześniejsze urządzenia i sprzęt techniczny (dźwigowy transport pionowy, szkło okienne przeciw promieniowaniu podczerwonemu, pełna klimatyzacja, łączność dalekopisowa, projektowane wnętrza i meble, własny transport samochodowy, intrologatornia, powielarnia, pracownia foto-grafiki itp.). Nowy własny budynek Biblioteki jest ukoronowaniem 25 letniego wysiłku i trudu władz, oraz wielu działaczy, jest ich wielką nagrodą, satysfakcją, prezentem jubileuszowym dla Biblioteki, a zarazem dla miasta i jego społeczeństwa: dzieci, młodzieży, dorosłych. W ten sposób Biblioteka zdobyła prawie wszystkie lokale dla swoich placówek i działów, wykorzystując każdy wolny kąt na regały, książki, katalogi, stoliki. Małe i ciasne lokale nie zabezpieczały podstawowych wymogów bhp i p.poż. Stąd zdarzało się Bibliotece(!) otrzymać postanowienie inspektora pracy zakazujące prowadzenia dalszej działalności niektórych filii, zresztą do dziś istniejących. Niektóre osiągnęły od lat swego rodzaju rekordy zagęszczenia na 1 m² powierzchni użytkowej, jak np. filia nr 3 przy ul. Traugutta 1, dla której wskaźniki w 1972 wynoszą: 400 tomów, 97 czytelników, 1,200 odwiedzin, 2,000 wypożyczeń (zob. Tabl. 1).

Rósł w 25 leciu Biblioteki księgozbiór. Założone w 1947 i 1948 r. biblioteki miejskie, zaczynały od kompletów dziś prawie nieporównywalnych do filii. Szybko jednak zbiory powiększały się z różnego rodzaju przydziałów, zakupów i darów. W latach pięćdziesiątych obie biblioteki były już stosunkowo dużymi centralami i mogły zaopatrywać placówki filialne. Do roku 1969 prowadzono bowiem 2 inwentarze centralne. Praktycznie jednak książki wypożyczone filii już do centrali nie wracały, chyba, że filia ulegała likwidacji (np. F 4 w 1964 r.). Podstawą księgozbioru były, i są zresztą do dziś, druki zwarte nowe; była to głównie literatura piękna. W latach sześćdziesiątych powiększono wpływy literatury niebeletrystycznej, co wpływa to równocześnie na wzrost czytelnictwa tej grupy zbiorów.

Wzrost księgozbioru następował proporcjonalnie do możliwości finansowych Biblioteki, które nigdy nie były największe, mimo częstych zastrzyków w postaci dotacji. Częściej bywały lata chude, a niekiedy nawet bardzo chude. Uniemożliwiało to nie tylko zaspokajanie potrzeb czytelników, ale przechwytywanie cennych podstawowych nowości wydawniczych, co dziś jeszcze odczuwa Biblioteka, sprowadzając poprzez wypożyczanie międzybiblioteczne książki, kwalifikujące się do zbiorów małych filii. Były i inne powody nie sprzyjające szybkiemu wzrostowi księgozbioru, przede wszystkim brak miejsca i niski stan zatrudnienia; organizowanie wpływów (darów, przyjmowanie księgozbiorów innych bibliotek, zakup wartościowych książek przecenionych itp.), i ich opracowanie wymagało bowiem dodatkowych pracowników. Magazyny druków rezerwowych zostały założone dopiero w roku 1969; umożliwiały one przeprowadzanie bieżącej selekcji i po-

Wykres 1

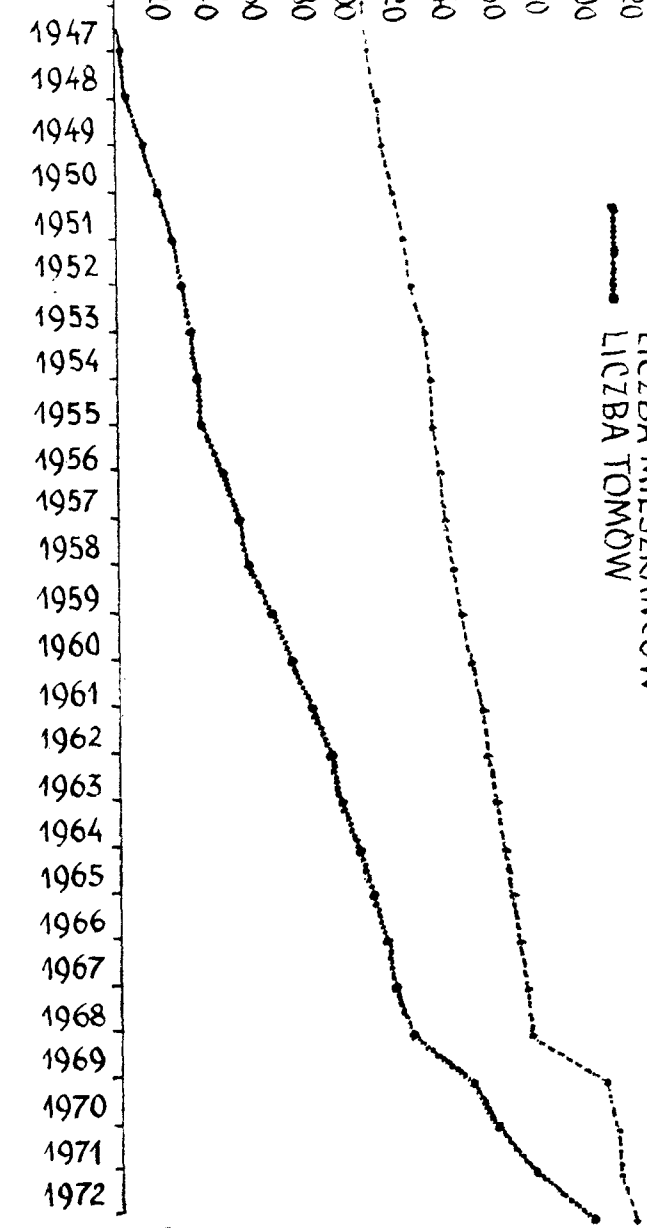
LICZBA
(w tys.)

KSIEGOWBIOR MBPW BIEJSKU-BIAŁEJ W LATACH 1947-1972
NA TLE LICZBY MIESZKANCÓW

MIESZK. TOMÓW

25-LECIE

--- LICZBA MIESZKANCÓW
- - - LICZBA TOMÓW

lepszenia warunków pracy i udostępniania, zwłaszcza w bibliotece centralnej i dzielnicowej. Mimo tych niesprzyjających okoliczności księgozbiór wielokrotnie się prawie w każdym dziesięcioleciu (Tab. 1, Wykres 1), przekraczając na koniec 1972 r. 200 tys. woluminów. I choć w dalszym ciągu są to prawie wyłącznie druki zwarte nowe, obejmuje on w znacznej części literaturę wartościową, a niektóre działy zbiorów, jak np., księgozbiór czytelni biblioteki dzielnicowej, liczący około 7 tys. tomów, jest w tym zakresie stosunkowo niezły. Brak czytelni w Bibliotece Głównej i występujące trudności finansowe, uniemożliwiły prowadzenie systematycznej pracy nad kompletowaniem większego księgozbioru podręcznego dla tej placówki. Stąd wystąpią przejściowe, miejmy nadzieję, trudności w wyposażaniu czytelni i działu informacyjno-bibliograficznego w nowym gmachu Biblioteki.

Struktura księgozbioru kształtuje się na poziomie ogólnie przyjętych dla bibliotek publicznych norm. Wg stanu na 31 grudnia 1972 r. księgozbiór biblioteki wynosił 201.155 woluminów, w tym: literatury pięknej dla dzieci — 35.525 vol., literatury pięknej dla dorosłych — 97.066 vol., literatury niebeletrystycznej — 68.190 vol., oraz 374 vol. czasopism. Ilościowa proporcja w poszczególnych działach klasyfikacji jest różna i wynika z potrzeb i możliwości uzupełniania i gromadzenia księgozbioru. W 99% jest to księgozbiór w języku polskim.

Z literatury w obcych językach, Biblioteka posiada trochę książek w języku rosyjskim (przeważnie literatura piękna) i w języku niemieckim (przeważnie literatura naukowa).

Uzupełnianie zbiorów (książkowych i pozaksiążkowych) w zakresie podstawowym i poszukiwanych przez czytelników tematów, jak też ukiepunkowanym potrzebami środowisk i regionów oraz rozwojem miasta (np. przemysł samochodowy), jest zadaniem w bieżącej i dalszej pracy Biblioteki.

Wzrost księgozbioru, jak też jego wartość informacyjna i w ogóle polityka i możliwości gromadzenia i uzupełniania zbiorów były ściśle uzależnione od wysokości środków finansowych. Tych, jak wspomniano wyżej, nigdy nie było za wiele, zwłaszcza w preliminarzach budżetowych. Stąd ważną pomocą były dotacje finansowe w ciągu roku przyznawane przeważnie na zakup książek; niekiedy były to kwoty wyższe od kwot preliminarzowych.

Wydatki na książki w 25 leciu nie wzrastały proporcjonalnie do rozwoju sieci MBP, pomimo, że budżet ogólny Biblioteki wzrastał znacznie w miarę lat i powstawania nowych placówek. Wzrost tego budżetu w okresie dwóch dziesięcioleci ilustruje poniższa tabela:

Rok	Ogółem	Książki	Czasopisma	Oprawa	Osobowy fundusz płac
1952 ¹⁾	108	—	2,5	16	62
1962	918	146	15,0	51	464
1972	2.665	591	68,0	31	1.119
plan 1973	3.183	600	90,0	50	1.464

¹⁾ zakup centralny

Wykres 2

LICZBA
(W TYS)

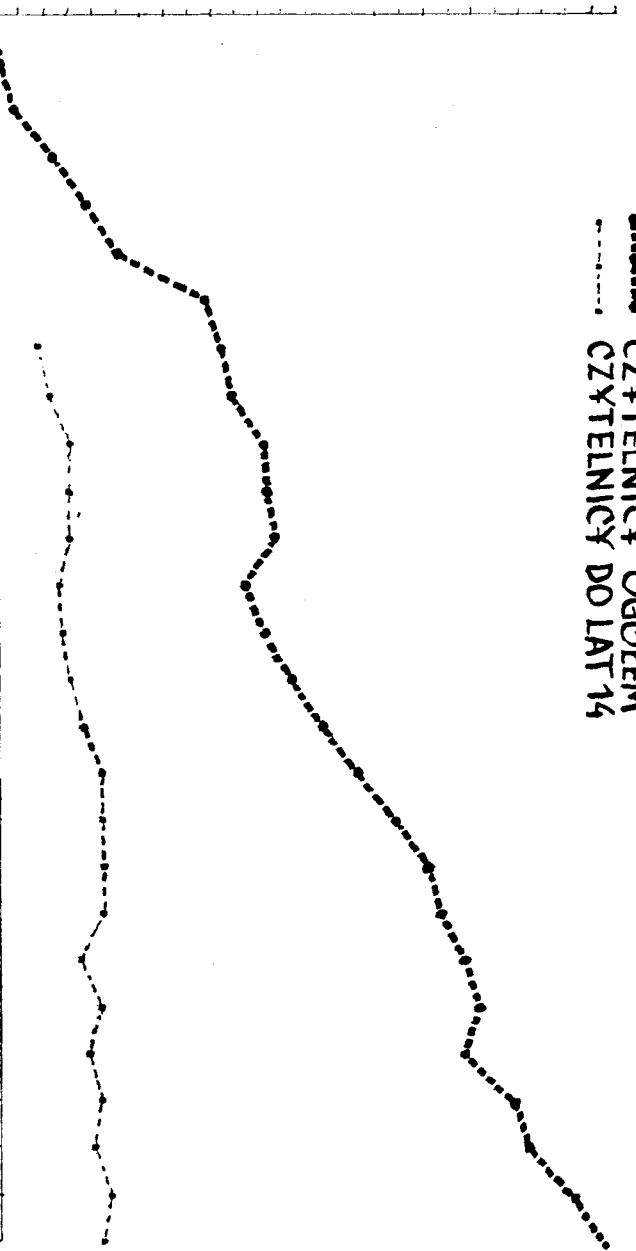
CZYTELNICZY MBP W BIELSKU-BIAŁYM W LATACH 1947-1972

●●●●●●●● CZYTELNICZY OGÓLNY
- - - - - CZYTELNICZY DO LAT 14

26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

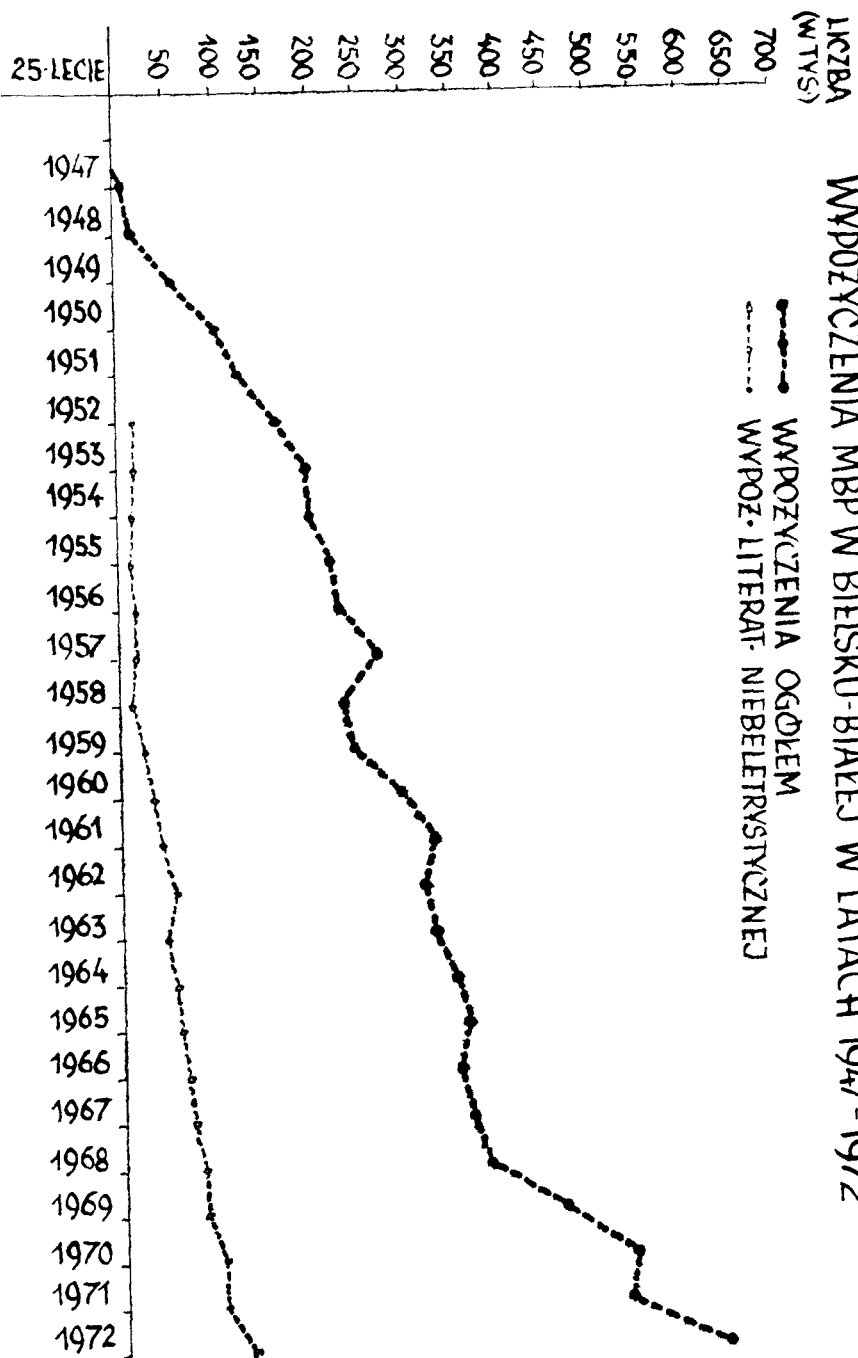
25-LECIE

1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972

Wykres 3

WYPOŻYCZENIA MBP W BIELSKU-BIAŁYM W LATACH 1947-1972

Pomimo trudnej sytuacji w zakresie bazy materialnej w okresie miniego 25 lecia, Miejska Biblioteka Publiczna osiągała niemal od samego początku dobre wyniki w upowszechnianiu książek (zob. Wykresy 2, 3). Przyczyną tego było wiele, z których ważną rolę odegrały na pewno bogate tradycje czytelnicze środowiska i poszerzający się w miarę upływu czasu zespół kadry bibliotekarskiej — organizatorów pracy z książką i czytelnikiem.

W okresie 25 lecia następował szybki wzrost liczby czytelników i wypożyczeń przy stosunkowo wysokiej w całym okresie, aktywności czytelników (około 20 wypożyczeń), mimo niedostatecznie rozwiniętej sieci placówek bibliotecznych i nader skromnej bazy materialnej. Stosunkowo do porównywalnych ośrodków, wysokie wskaźniki czytelnictwa w Bielsku-Białej (tabl. 5) są jednym z największych osiągnięć MBP w okresie 25-lecia i świadczą nie tylko o pracy tej placówki, ale przede wszystkim potwierdzają słuszność i potrzebę jej dalszego rozwoju, dużego oddziaływania społecznego poprzez książkę — najstarszego i nadal ważnego czynnika kulturotwórczego. Skupienie wokół Biblioteki w ostatnim roku 25 lecia, ponad 25 tys. czytelników i wypożyczenie rocznie blisko 650 tys. książek, przy tendencjach dalszego wzrostu, to fakty które niewątpliwie muszą pozostawić trwałe ślady w rozwoju kulturowym środowiska. Charakterystyka czytelnictwa prowadzonego przez MBP i jego rozwój ilustrują dokładniej podane dalej wykresy i tablice.

Czynnikiem najważniejszym w kształtowaniu okresu 25 lecia MBP była i jest kadra bibliotekarska. Ona to właśnie decydowała, że w warunkach nie najlepszych, Biblioteka osiągała wysokie wskaźniki czytelnictwa.

Pierwszymi pracownikami, a zarazem organizatorami i kierownikami bibliotek były: w Bielsku — mgr **Maria Sarnicka**, w Białej — **Władysława Rzegocka**. W miarę upływu czasu, powiększania liczby placówek i działalności, przybywali nowi pracownicy, których z reguły, bardziej pasją niż zawodem, była praca z książką. Obok doświadczonych i wypróbowanych działaczy społecznych, angażowali się do pracy w Bibliotece ludzie młodzi, którzy tu dojrzewali, zdobywali zawód, kwalifikacje i znajdowali swoje miejsce w życiu społecznym. Ci, którzy wzięli się z biblioteką lub bibliotekarstwem na stałe, zdobywali kwalifikacje zawodowe przyczyniające się do lepszej pracy Biblioteki; inni przechodzili do pracy w innych bibliotekach lub do innych zawodów bardziej opłacanych. W okresie 25 lecia przewinęła się spora grupa pracowników. Niektórzy, po przerwie, podejmowali ponownie pracę w Bibliotece. Większość pracowników była zatrudniona na ryczałtach w dość znacznie zróżnicowanym wymiarze czasu. Prawie w całym okresie 25 lecia stan zatrudnienia nie zabezpieczał zakresu i wielkości pracy Biblioteki, stąd wskaźniki obciążenia usługami do niedawna jeszcze, były najwyższe w województwie katowickim. Mimo to, spora grupa pracowników podejmowała studia zaoczne, w tym kilka osób studia uniwersyteckie. Część ukończyła je jeszcze w latach sześćdziesiątych, uzyskując dyplomy, magistrów bibliotekoznawstwa, pozostali kończą w bieżącym roku lub najbliższych latach. Podnoszenie kwalifikacji ogólnych i zawodowych przez pracowników było jedną z zasad polityki kadrowej kierownictwa Biblioteki, przy równoczesnym zabezpieczeniu i stwarzaniu warunków do nauki. Stosowanie tej zasady umożliwiło nie tylko podniesienie wyników pracy Biblioteki, ale przygotowanie młodej kadry do obejmowania stanowisk kierowniczych dla powoływanych nowych działów pracy lub w miejsca osób przechodzących na emeryturę. I tak np.: Kol. mgr **Weronika Cwiertnia-Bernaś** objęła po kol. **Janinie Moskałowej** najpierw kierownictwo Oddziału Dziecięcego, potem Działu Gromadzenia i Opracowania, przechodząc w 1970 r. do pracy w Bibliotece im. Ossolińskich we

Wrocławiu; kol. mgr **Małgorzata Galm** najpierw Dział Udostępniania (po kol. Stefani Brych), a następnie Gromadzenia i Opracowania; kol. mgr **Krystyna Taratuta**, po przejściu na emeryturę kol. Władysławy Rzegockiej, została powołana na stanowisko kierownika Biblioteki Dzielnicowej, a kol. mgr **Beata Mikuszewska** na stanowisko wicedyrektora Biblioteki. Jednocześnie kilka osób z wykształceniem uniwersyteckim zostało przyjętych do pracy w bibliotece głównej, dzielnicowej i placówkach filialnych.

Biblioteka w szerokim zakresie korzystała z możliwości kształcenia nowych pracowników działalności podstawowej poprzez kursy kwalifikacyjne prowadzone przez POKKB oraz pracowników administracyjnych poprzez kursy specjalistyczne. W pierwszym przypadku 80% pracowników uzyskało kwalifikacje bibliotekarskie; w drugim pracownicy administracji (kol. kol. **Jolanta Kierc** i **Alicja Łabiniec**) poszerzyli wiedzę w zakresie organizacji, biurowości, administracji, prawa pracy i księgowości, co umożliwiło stałe ulepszanie i usprawnianie działalności administracyjno-gospodarczej Biblioteki.

W parze ze wzrostem liczby pracowników i rozwojem Biblioteki poszerzał się i rozwijał zespół pracowników działających w organizacjach społecznych, zwłaszcza związkowej i SBP. Było to między innymi podstawą aktywności Rady Zakładowej, i Oddziału Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, a wyrazem tego, m.in. udział pracowników Biblioteki — członków tych organizacji, we władzach okręgowych. Coraz szersze podejmowanie przez pracowników Biblioteki pracy oświatowej i angażowanie się do pracy społecznej na rzecz środowiska zawodowego, społecznego itp., wyjścia poza problemy wąskiej fachowości, przyjęcia nowoczesnego stylu pracy — jest wyrazem stałego i coraz śmielszego włączenia się Biblioteki w nurt społecznego życia.

Oprócz sporej grupy bibliotekarzy zawodowych, pracę oświatową Biblioteki prowadzili i rozwijali działacze społeczni. Już w 1948 r., a więc w roku powstania biblioteki miejskiej w Bielsku, został założony punkt biblioteczny w Aleksandrowicach, w 1949 r. w Lipniku i Leszczynach. W roku 1953 było już punktów bibliotecznych 16, a w 1954 — 21. Punkty te były prowadzone przez aktyw czytelnicy na zasadzie pracy społecznej i były (te pierwsze) zalążkiem przyszłych filii. Czytelnicy pomagali też w przeprowadzkach bibliotek do nowych lokali, w ich urządzaniu i oprawie książek. W roku 1956 zostały założone Koła Przyjaciół Bibliotek, które od tej pory świadczyły dla Biblioteki pomoc nie tylko organizacyjną i fachową, ale też materialną. Składki czytelników — członków Koła Przyjaciół Biblioteki, tworzyły fundusz, który zgodnie z regulaminem, był przeznaczony na potrzeby Biblioteki, zwłaszcza te, które nie znajdowały zabezpieczenia w budżecie. Nie były to środki zbyt duże, nie przekraczały w zasadzie 30 tys. zł rocznie, ale stanowiły poważną pomoc szczególnie na wydatki nie przewidziane i kłopotliwe. Koła Przyjaciół Bibliotek, choć nigdy nie były organizacjami masowymi, to jednak skupiały, zwłaszcza w czasie rządów i sekcjach, sporą grupę czytelników, którzy doceniali i rozumieci zadania i problemy bibliotek. Pełniąc w pracy zawodowej i społecznej rozmaite funkcje, byli zarazem rzesznicami Biblioteki; troszczyli się o nią i jej losy. Reprezentując wielotysięczną rzeszę czytelników, stanowili poważną pomoc w staraniach o dodatkowe lub lepsze lokale, a przede wszystkim o budowę nowego budynku dla Biblioteki. W warunkach braku instytucji patronatu nad bibliotekami, Koła Przyjaciół Bibliotek spełniały rolę opiekuna i sojusznika społecznego. One więc też przyczyniły się do rozwoju MBP w jej 25 leciu, czym zaskarbiły sobie wdzięczność Biblioteki. Dotyczy to przede wszystkim działaczy KPB, którzy mocno zajęci swoimi zawodowymi i osobistymi sprawami, znajdowali czas dla Biblioteki, jeśli potrzebo-

wała ich rady i pomocy. Było ich w okresie 25 lecia wiele, więc nie sposób wypisać wszystkich, ale przynajmniej kilka osób należy wymienić, zwłaszcza mgr **Marię Jasińską**, **Władysława Stafieja**, inż. **Janusza Niemierowskiego**, **Stanisława Dąbrowskiego**, a w ostatnim okresie red. mgr **Melanie Wielińska** i art. plastyka Zenobiusza Zwolskiego. Koła Przyjaciół Bibliotek skupiały właściwie wyłącznie osoby fizyczne. Dopiero w 1972 wpisały się do Koła przy Bibliotece Głównej jako pierwsze dwa zakłady: **INDUKTA** i **POLAM**. Poszerzenie liczby członków wspierających o dalsze osoby prawne, zwłaszcza wielkie zakłady przemysłowe i inne organizacje gospodarcze, powinno w przyszłości nadać głębszego sensu działalności Kół jako pewnego rodzaju pomostu pomiędzy Biblioteką i zorganizowanymi, często wielotysięcznymi grupami społecznymi, które przecież swoją pracą wzajemnie sobie służą.

Oprócz formalnie zorganizowanych Przyjaciół, Miejska Biblioteka Publiczna w Bielsku-Białej w swoim 25 leciu, realizując ważne zadania upowszechniania książki, spotykała wielu sojuszników, zarówno osób jak i zakładów, instytucji, przedsiębiorstw i organizacji, otrzymując z ich strony bezinteresowną pomoc. Pomoc ta była szczególnie cenna w działalności administracyjno-gospodarczej, z którą Biblioteka miała zawsze duże trudności z powodu niewystarczającego zaplecza usługowego i technicznego w stosunku do zakresu, wielkości i potrzeb pracy merytorycznej. I znów nie sposób wymienić wszystkich, zwłaszcza że wraz z budową nowego gmachu, przybyło ich w ostatnim okresie roku więcej. Dlatego niech przynajmniej wymienieni będą niektórzy, jak: Ekspozytura PP „Dom Książki”, Zakłady Przemysłu Wełniczego „Welux”, Bielskie Zakłady Graficzne, Związek Polskich Artystów Plastyków, a szczególnie Grupa „Beskid”, Międz Zakładowy Dom Kultury Włókniarzy, szczególnie Biblioteka Centralna, Państwowy Teatr Lalek „Banialuka”, Studio Filmów Rysunkowych, „Miastoprojekt”, Bielskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłu Lekkiego, Zakłady Elementów Wypożyczenia Budownictwa „Budopolst”.

To było minione 25 lecie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku-Białej. Przedstawione tu pobieżnie i w wielkim skrócie, trochę ze służbowego, zawodowego i społecznego obowiązku, trochę dla dokumentacji, trochę dla satysfakcji ludzi, którzy je wspólnie tworzyli, choć nie wszyscy zostali wymienieni. Jaką rolę kulturotwórczą spełniła Biblioteka w tym okresie na terenie swego działania, w jakim stopniu zrealizowała zadania ustawowe, które określają jej cele, zakres, sposób i środki działania, to pytania, które winny być tematami odpowiednich badań i opracowań. Dzieje bibliotek publicznych w Bielsku-Białej do 1939 r. były przedmiotem badań Weroniki Cwiertni-Bernaś. Okres okupacji i lata powojenne dotychczas nie mają szerszego opracowania w tej dziedzinie. Jest to już okres historyczny, zwłaszcza lata wcześniejsze, a zarazem nie tak odległe w czasie, co umożliwiałoby zebranie niezbędnej dokumentacji.

Minione 25 lecie Biblioteki to nie tylko sposobność do podsumowania, oceny, podziękowań, refleksji; to równocześnie potrzeba, obowiązek, a nawet konieczność spojrzenia naprzód. Jeśli obecny stan, nazwijmy: posiadania czy rozwoju Biblioteki, koreluje ze stanem społeczno-gospodarczym rozwoju miasta, to jakie zadania i środki działania należy przedsięwziąć, aby nie być opóźnionym w przyszłości.

A jeśli obecny stan już jest zapóźniony, to działanie na przyszłość musi być przyspieszone, może nawet znacznie przyspieszone, może będzie wymagało przeskokowania jakiegoś etapu, gdyż w innym przypadku nigdy nie będzie można nadążyć. Śmiałość i fantazja nie jest bowiem dziś już tylko cechą artystów i wynalzców, ale także działaczy gospodarczych. Prognozy społeczno-gospodarcze są tak śmiałe, że wyglądają na fantazję, a są prze-

cież realizowane i to często z nadwyżką. Biblioteka w dalszej działalności musi więc przymierzyć się do nich, musi być ich częścią i musi czynnie uczestniczyć w procesie ich realizacji, musi współtworzyć przyszłe jutro. A jutro w naszym Bielskim Ośrodku Przemysłowym zapowiada się fascynująco. Wystarczy bowiem podać, że w opracowywanych alternatywach perspektywicznego rozwoju BOP przewiduje się osiągnąć w 1990 r. ponad 80 mld. zł produkcji globalnej i wybudować 210 tys. izb mieszkalnych, tj. o 60 tys. izb więcej od istniejącego stanu mieszkalnego. Wielomiliardowe nakłady inwestycyjne (np. w obecnej 5 latce ponad 14 mld. zł) zmienia kształt miasta i przekształca strukturę społeczno-zawodową mieszkańców. Dominować będą trzy przemysły: elektromaszynowy, motoryzacyjny i lekki. W swej działalności Biblioteka musi te realia, tj. dziś — plany, jutro — fakty, uwzględnić. Na razie w programie, z czasem — w miarę jego realizacji — w działalności. Cechą tego programu powinna być wielokierunkowość działania, do której zaliczyć trzeba przede wszystkim perspektywiczny rozwój Biblioteki i sieci bibliotecznej, dostosowanie organizacji i zbiorów Biblioteki wraz z siecią do zadań statutowych oraz potrzeb środowiska, rozwijanie działalności w zakresie informacji naukowej, bibliotecznej i bibliograficznej, gromadzenia i opracowania zbiorów pozaksiążkowych, propagandy książki i czytelnictwa pracy z czytelnikiem. W konkretnych warunkach naszego miasta, Miejska Biblioteka Publiczna winna stać się organizatorem i głównym ośrodkiem życia umysłowego, co byłoby ukoronowaniem jej społecznej służby, a równocześnie najważniejszym wykorzystaniem jej możliwości. A możliwości, choć może nie na miarę wszystkich potrzeb, będą jednak bardzo duże poprzez oddanie do użytku nowego gmachu Biblioteki Głównej przy ul. Juliusza Słowackiego 17a. Obok dotychczasowej wypożyczalni dla dorosłych i dzieci, które otrzymają przestronne pomieszczenia — powstaną nowe działy pracy i usług takie, jak: czytelnia ogólna, czytelnia czasopism, czytelnia dla dzieci, dział informacyjno-bibliograficzny, dział instrukcyjno-metodyczny. Biblioteka będzie posiadała salę odczytowo-studiijną, a w przyszłości czytelnię zbiorów specjalnych. Rozwiązanie lokalu Biblioteki Głównej nie załatwi sprawy braku odpowiednich pomieszczeń dla placówek filialnych, które w zakresie upowszechniania książki spełniają poważne zadanie. Stąd Biblioteka posiada projekt perspektywicznego planu rozwoju sieci bibliotecznej w latach 1972—90 opracowany przez mgr inż. arch. Marię Masalską-Michalik (Miejska Pracownia Urbanistyczna) przy współudziale Biblioteki. Projekt planu przewiduje docelowo sieć biblioteczną składającą się z 20 filii uniwersalnych oraz 3 etapowy plan realizacji: 1) do 1975 r., 2) w latach 1976—80 i 3) w latach 1981—1990 — na ogólną wartość 50 mln. zł, łącznie z budową budynku Biblioteki Głównej, który, jak już wspomniano, jest zrealizowany.

Zatwierdzenie i realizacja tego planu stworzy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Bielsku-Białej pełne możliwości dla wypełniania zadań jakie określa ustawa o bibliotekach, a co będzie należało już do drugiego 25 lecia.

STAN SIECI I WYNIKI PRACY MBP W BIELSKU - BIAŁEJ

TABLICA 1.

w 1972 i w latach 1947/1948, 1952, 1962

P l a c ó w k a		Powierz. użytkow. w m ²	Liczba		Księgozbiór Liczba wol. stan 31 XII	Liczba czytelników	Liczba odwiedzін	W y p o ż y c z e n i a	
Nazwa	Ilość		—	—				ogółem	w tym pop. nauk.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Biblioteka Główna	1	318	—	—	72.972	8.957	91.480	194.275	46.957
w tym :									
Dział Udostępn.	×	244	—	—	59.209	6.645	67.002	144.516	39.869
Oddział Dziec.	×	74	—	—	13.763	2.314	24.478	49.759	7.088
Filia nr 1	1	75	1	16	7.761	610	7.075	18.019	2.572
Filia nr 5	1	72	1	12	6.543	600	7.159	13.576	1.520
Filia nr 5	1	17	—	—	6.701	1.648	20.442	35.917	5.452
Filia nr 4	1	112	1	25	5.475	1.001	19.426	41.176	6.469
Filia nr 5	—	—	—	—	2.954	—	—	—	—
Filia nr 6	1	80	—	—	7.561	587	7.967	16.680	3.071
Filia nr 7	1	61	—	—	8.235	1.288	19.885	32.657	6.001
Filia nr 8	1	60	—	—	13.252	2.316	38.974	79.917	15.421
Filia nr 9	1	70	—	—	9.884	1.754	27.629	50.972	8.518
Filia nr 10	1	30	—	—	6.387	756	9.769	24.867	2.859
Filia nr 11	1	25	—	—	3.947	285	4.088	9.769	1.111
Filia nr 12	1	30	—	—	3.652	426	2.800	4.200	3.400
Biblioteka Dziel.	1	245	1	24	46.072	5.092	61.767	127.452	27.759
Razem : rok 1972	13	1.195	4	77	201.155	25.298	318.187	647.490	151.159
rok 1962	7	720	2	50	90.371	15.046	—	320.691	57.927
rok 1952	2	360	1	30	27.116	8.795	—	164.585	18.868
rok 1948	2	80	—	—	3.157	576	—	16.659	—
rok 1947	1	50	—	—	200	20	—	168	—

**PRACOWNICY MBP W BIELSKU - BIAŁEJ W/G RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI
STANOWISK SŁUŻBOWYCH — WYKSZTAŁCENIA — STAŻU PRACY**

Stan na 31. XII. 1972 r.

Rodzaje działalności Stanowiska służbowe	Ogółem	Wykształcenie					L. prac. stud.			Staż pracy					
		wyższe	stud. bibl.	śred. bibl.	śred. (n. str.)	podst. (n. str.)	zwol. od wy- mag.	wyższ.	średn.	zawod.	Ponad 15 lat	10-15 lat	5-10 lat	2-5 lat	do 2 lat
Liczba pracowników ogółem	65	10	4	20	11	16	4	5	1	7	15	14	13	11	14
w tym :															
1. Działalności podst. ogółem	50	10	4	19	10	3	4	—	—	—	11	14	9	9	7
w tym :															
— kustosz	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—
— starsi bibliotek.	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	2	—	—
— bibliotekarze	25	2	3	16	1	—	4	4	1	1	6	12	6	1	—
— młodszy bibliotek.	5	—	1	3	—	—	1	1	—	—	—	1	—	3	1
— pomocnicy bibl.	12	—	—	—	9	3	—	—	1	6	—	—	1	5	6
— magazynierzy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2. Administr. - biurowi	2	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3. Gospod. i obsługi	13	X	X	X	X	13	X	—	—	—	1	—	3	2	7

**Niektóre wskaźniki analityczne za 1971 rok
Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bielsku-Białej
na tle wskaźników województwa katowickiego i kraju.**

TABLICA 3.

WSKAŹNIKI BAZY MATERIALNO-ORGANIZACYJNEJ

Jednostka administracyjna	Mieszkańcy na 1 placówkę ²⁾	Powierzch. na 100 mieszkań. ³⁾	Mieszkańcy na 1 czytelnię	Miejsca w czytelniach na 100 mies.	Woluminy na 100 mieszkańców	Zakup w woluminach na 100 mieszkańców	Zakup w zł na 100 mieszkańc.	Wskaźnik struktury księgozbior	Wskaźnik zakupu
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bielsko - Biała	8894	0,9	26683	0,1	163	15,2	367	2,3	-2,8
woj. Katowickie	5499	1,2	14606	0,1	145	13,1	340	1,0	-4,9
Polska	3787	1,2	8626	2,0	180	13,4	325	0,5	0,4

TABLICA 4.

WSKAŹNIKI OBCIĄŻENIA USŁUGAMI

Jednostka administracyj.	Czytelnicy na 1 placów. biblioteczną ²⁾	Czytelnicy na 1m ² powierz. ³⁾	Czytelnicy na 1 miejsc w czyteln.	Odwiedziny w czyteln. na 1 miejsce	Woluminy udostępn. w czyteln. na 1 miejsc.	Czytelnicy na 100 woluminów	Wypożyczał. na 1 wolumin
0	1	2	3	4	5	6	7
Bielsko - Biała	2008	25	313	147	537	14	3,1
woj. Katowickie	832	13	119	110	107	10	2,3
Polska	786	18	101	118	165	12	2,2

WSKAŹNIKI EFEKTYWNOŚCI

Jednostka administracyj.	Czytelnicy na ogółem 100 mieszkańców	Czytelnicy od lat 20 w procentach ogółu	Wypożyczen. na 1 czytelnika	Wypożyczen. na 100 mieszkańców	Woluminy udostępn. w czyteln. na 100 mieszk.	Wypożyczenia literatury niebeletr. na 100 mieszk.	Wskaźnik struktury wypożyczeń
0	1	2	3	4	5	6	7
Bielsko-Biała	22,6	51,0	21,4	503	40	97	8,5
woj. katowickie	15,1	46,6	21,4	326	14	53	9,9
Polska	20,8	42,2	19,3	401	34	67	10,4

- 1) Podano na podstawie wydawnictwa: Biblioteki publiczne w liczbach
 2) To jest na 1 bibliotekę lub filię biblioteczną.
 3) Lokali bibliotecznych w m².
 4) Obliczony jako zwykła różnica od wskaźnika obowiązującego (Zarządzenie nr 14 Ministra Kultury i Sztuki).

Tradycje kulturalne Brzegu

*dzieje Biblioteki Piastowskiej w Brzegu
założonej przez Księcia Ludwika I
Legnicko — Brzeskiego*

Nadanie Miejskiej Bibliotece w Brzegu imienia Księcia Ludwika I Brzeskiego zostało gruntownie przemyślane przez kierownictwo biblioteki i władze miejscowe. Chodziło o utrzymanie ciągłości kulturalnej, która w tym mieście ma szczególne znaczenie i tradycje bogate. Sławna to musiała być biblioteka, skoro kilka lat temu z dalekiego Wschodu przyszła kwerenda do Miejskiej Biblioteki — jako tej, która przejęła dawny księgozbiór. Czytelnik nie wiedział, że jest to już inna biblioteka, ale fakt ten utwierdził wszystkich w przekonaniu, że biblioteka w Brzegu może nosić imię tylko Ludwika I Brzeskiego. Postać Ludwika I często pojawiała się w źródłach historycznych polskich i niemieckich, ale nie została przez żadnego historyka potraktowana tak, jak na to zasługiwała. Dopiero monografia Alicji Karłowskiej-Kamzowej p.t. „Fundacje artystyczne Księcia Ludwika I Brzeskiego” wydana przez Instytut Śląski w Opolu w 1970 r. rzuciła nowe światło na osobę tego niezwykłego jak na owe czasy władcy i inicjatora wielu przedsięwzięć kulturalnych, a m.in. założyciela słynnej Biblioteki. Śmiało można powiedzieć, że mecenas kulturalny Ludwika był wszechstronny i oryginalny.

Nie będę poświęcała więcej miejsca na charakterystykę jego osoby odsyłając do w/w książki i artykułu wstępnego naświetlającego szerzej działalność Ludwika I Legnicko-Brzeskiego, jego myśl polityczna oraz ambicje dotyczące rodu. Zajmę się tylko skrótowo dziejami Biblioteki, której księgozbiór w dużej części zachował się do naszych czasów i przechowywany jest w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu, w Muzeum Brzeskim, kilka ciekawszych egzemplarzy znajduje się także w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Opolu.

Aby zacząć pisać o Bibliotece Brzeskiej, trzeba trochę światła rzucić na ówczesne biblioteki średniowieczne w ogóle, a na Śląsku w szczególności.

O wysokiej kulturze Śląska między XIV a XV wiekiem świadczą w dużym stopniu książki i biblioteki. Nie były tu one zjawiskiem rzadkim,

a można nawet zaryzykować twierdzenie, że dla wielu ludzi były przedmiotem „codziennego obcowania”. Oczywiście w XIV wieku były to książki rękopiśmienne. Żywe kontakty Śląska z Zachodem Europy, liczne podróże jego mieszkańców na uniwersytety włoskie przyczyniały się do popularyzacji rękopisów, a później książki drukowanej. Wrocław (w okresie wczesnego średniowiecza) był włączony w wielki międzynarodowy rynek księgarski. Poprzez Wrocław i cały Śląsk.

Źródła wspominają o całym szeregu bogatych księgozbiorów prywatnych, które czasem dochodziły i do 5.000 vol. Do takich należały: księgozbiory biskupa Rotha i Tomasza Redigera. W księgozbiorze tego ostatniego znalazły się cenne zespoły druków z takich olicyn jak: Aldusa, Giunty, Oporina, Frobenia, Estienne'a i Plantina.

Później uzupełniał swój cenny zbiór na miejscu we Wrocławiu. Księgozbiory prywatne zazwyczaj drogą zapisów testamentowych trafiały później do bibliotek.

Jeśli chodzi o biblioteki to pierwsze z nich powstały przy kościołach i szkołach kościelnych, klasztorach, przy szkołach miejskich. W samym Wrocławiu znane są ze źródeł takie biblioteki jak biblioteka kapitułna, Biblioteka N.M.P na Piasku, Biblioteka przy Kościele św. Wojciecha, XV-wieczna Bernardynów i cały szereg innych, Rudolphina w Legnicy, Biblioteka przy Kościele św. Piotra i Pawła w tym mieście i Biblioteka Klasztoru Cystersek w Trzebnicy.

Każdy zresztą klasztor, konwent czy kolegiata posiadały większe lub mniejsze księgozbiory i to nie tylko o charakterze teologicznym.

Jednym z bardzo cennych średniowiecznych księgozbiorów była Biblioteka Piastów Śląskich w Brzegu, której początek dał księgozbiór Ludwika I Brzeskiego (14 wiek). O tym, że posiadał bogatą bibliotekę świadczą zapisy testamentowe. W r. 1360 spotykamy postanowienie odnośnie wielu książek. Wymienia się tam książki, które znajdujemy potem w bibliotece fundacji św. Jadwigi i w których znajduje się wyraźna uwaga, że są one własnością fundacji. Chodzi tu o książki do nabożeństwa (dla szkoły), książki prawnicze oraz książki z zakresu innych nauk świeckich. W testamentowym zapisie sporządzonym w roku 1360 ofiarował Ludwik kilka książek córce swej Katarzynie, Ksieni Trzebnickiej). Testament ów nie został jednak wykonany, gdyż książkę umarł w 1398 r., a w powtórnie sporządzonym testamencie z 1396 r. już się o tych książkach nie wspomina.

Zalążkiem zatem Biblioteki Kolegiackiej noszącej imię św. Jadwigi były niewątpliwie zbiory prywatne Ludwika I Brzeskiego. Posiadania zaś tak cennego zbioru przez świeckiego księcia było w wieku XIV rzadkością. Darowizna księcia dla Biblioteki fundacji św. Jadwigi musiała być niemała jeśli już w r. 1386 zaplanowano urządzenie nowej sali bibliotecznej.

W 1386 r. Książę Brzeski Ludwik wydał przywilej dla Kolegiaty św. Jadwigi, w którym darowuje Kapitulie kolegiackiej dom „pro libria” na pomieszczenie książek.

W literaturze przedmiotu brak dokładnych danych o początkach tej biblioteki i jej chronologicznym rozwoju. Wiemy tylko, że z chwilą przekazania biblioteki kolegiackiej powstałemu w 1569 r. Gimnazjum Brzeskiemu liczyła ona około 400 vol. Był to księgozbiór duży, jeśli zważymy, że w tym czasie największe zbiory klasztorne nie przekraczały 1000 vol., i dał początek późniejszej „Bibliotheca Gymnasii Illustris Bregensis” nazwanej w literaturze „Bibliotheca Antiqua 1”. Inwentarz tej biblioteki uważany po wojnie za zagubiony odnalazł w makulaturze dyrektor Muzeum Brzeskiego mgr Kozerski. (Wspomina o nim również Alicja Karłowska-Kamzowa).

Fotokopia tego inwentarza pochodzącego z 1620 r. znajduje się w całości w Zbiorach Specjalnych WiMBP w Opolu w 2 egz. Było to niezwykle prawie ocalenie bezcennego dobrze zachowanego inwentarza pisanego ręcznie.

Biblioteka Kolegiacka służyła nie tylko celom liturgicznemu, lecz także naukowemu, a w fundacji św. Jadwigi działali również ludzie, którzy sami parali się twórczością literacką i historyczną. Na polecenie Księcia został sporządzony iluminowany rękopis Legendy o św. Jadwidze (1353) dla Kolegiaty św. Jadwigi w Brzegu. Rękopis ten jest bezcennym źródłem ikonograficznym do poznawania dziejów średniowiecznych (wzmianki z zestawień rachunkowych wspominają o zakupie pergaminu i zapłaceniu autorowi historii). Sporządził go na zlecenie Księcia Mikołaj Pruzia, a dzieje legendy są niemniej ciekawe niż dzieje samej Biblioteki.

Drugim dziełem powstałym z inicjatywy Księcia Legnicko-Brzeskiego jest Kronika ksiąg polskich zwana „Cronica Principium Poloniae”. Stanowi ona jedno z najciekawszych dzieł historycznych w piśmiennictwie śląskim XIX w. Wkrótce po ufundowaniu Biblioteki Kolegiackiej powstała szkoła. Wymienia się książki szkolne, nad którymi Kapituła miała mieć pieczęć. Ich tytuły można wymienić, ale nie rzuca to specjalnego światła na charakter Biblioteki.

Wiek XV nie sprzyjał rozwojowi kultury. Podczas zamieszek husyckich kościół św. Jadwigi został splądrowany, spalony i zamieniony na stajnię. (1428). Odbudowę fundacji podjęto już w 1436 r. Z powodu długów sprzedano kosztowności... i książki. O nowych nabytkach nie było co myśleć. Dopiero wynalazek druku pozwolił wzbogacić zbiór. Najstarszy stwierdzony druk pochodzi z r. 1473. W 1482 r. Kapituła postanowiła przenieść bibliotekę do lepszego pomieszczenia, gdyż w starym książki niszczały. Biblioteka Brzeska posiadała 228 cymeliów. Większość z nich została nabyta przez członków Kapituły. Liczne uwagi pisane na marginesach świadczą o tym, że teksty były często czytane.

Obok druków teologicznych i prawniczych znajdują się kroniki, a także dzieła wielu pisarzy rzymskich. O ożywieniu umysłowym panującym aż do rozwiązania fundacji świadczą liczne książki drukowane w XVI wieku. Do tego dochodzą pisma reformacyjne ulotne i polemiczne, pisane prawie wyłącznie po łacinie.

Księgozbiór wzbogacają darowizny na rzecz biblioteki i pośmiertne zapiski M. in. dziekana Jana Boheima (zmarł około 1518 r.) oraz dziekana Jana Dittricha (zmarł w 1530 r.), który w Brzegu głosił naukę ewangeliczną. Zbiór Dittricha daje pogląd na rozwój reformacji w Brzegu. Jednym z ostatnich ofiarodawców, gdy fundacja jako instytucja katedralna przestała istnieć był pozostający do końca życia przy starej wierze kanonik Krzysztof Wagner, który przekazał wiele ksiąg, wśród nich bezcenną biblię *Camplutensis*, kupioną za 23 grzywny, pod warunkiem, że w tamtejszej fundacji św. Jadwigi postawi mu się nagrobek. Biblia ta przetrwała długo w Bibliotece. Po rozwiązaniu fundacji św. Jadwigi (1534 r.) biblioteka znalazła się w chórze kościoła katedralnego w sali tzw. sklepionej i wraz z innym mieniem kościoła przeszła na własność księcia Jerzego II., który po powołaniu do życia gimnazjum przekazał księgozbiór w ilości 400 vol. nowootwartej szkole, dodając do tego zbiór liczący 54 pozycje. Książki te stanowiły prywatną własność księcia. Były to przeważnie foliały oprawne w skórę i zaopatrzone w ciężkie, metalowe okucia. Na desce przedniej w większości przypadków znajdowała się nota o przekazaniu książki bibliotece, wewnątrz własnoręczne podpisy księcia „Georg Herzog von Liegnitz und Brieg”.

Zbiór Jerzego II będący odbiciem zainteresowań księcia zawierał: jenańskie wydanie dzieł wszystkich Lutra po niemiecku i łacinie, książki o górnictwie i miastach. Była tam *Historia regni Bohemiae* Marcina Cromera, *historia Polski* oraz *historia innych krajów m.in. węgierska*, kroniki, *historia Turcji* i Moskwy, wiele drukowanych i pisanych muzykaliów. (Te ostatnie przekazano Bibliotece we Wrocławiu).

Oprócz tego dla potrzeb gimnazjum przekazano Bibliotece mapy, globusy ziemi i nieba (Hellwiga mapa Śląska z r. 1561), mapa nieba Jana Garcaensa (zm. 1575 r.) Celeniusa mapa Indii i in. Za Jerzego II Biblioteka zajmowała duży pokój, gdyż foliały były na pulpitych przymocowane do zwisającego z góry żelaznego pręta.

Dalsze losy Biblioteki związane są już z istnieniem i działalnością Brzeskiego Gimnazjum. „*Bibliotheca Piastorum Bregensis*” zwana też w literaturze „*Bibliotheca Gymnasi Illustris Bregensis*” powstała w roku 1569 na podstawie decyzji Jerzego II księcia na Brzegu i Legnicy. Późniejsza biblioteka nie była już księgozbiorem planowo gromadzonym. Powstała z połączenia odrębnych bibliotek i to pozostawiło na niej swoje piętno.

We wstępie do katalogu sporządzonego przez dyrektora Thilo w r. 1691 mówi się, że inicjatywa i podstawy założenia Biblioteki dał Fundator gimnazjum Jerzy II. W tym celu książki z jego księżyczych pomieszczeń i gabinetu zostały przetransportowane zarządzeniem z 20 V 1583 r. Ponieważ jednak Jerzy zmarł w r. 1586, a wiele przekazanych przez niego księzek nosi datę przekazania — rok 1569, dlatego przyjmuje się tę datę jako rok założenia. Książę przekazał gimnazjum także cenną bibliotekę dawniejszej fundacji św. Jadwigi.

Do roku 1622 biblioteka liczyła już 800 vol. (liczne darowizny i zapisy m.in. rektorów).

Dalsze nabytki, a było ich dużo, utworzyły część zwaną w literaturze „*Bibliotheca Antiqua II*”.

Najwartościowszą część Biblioteki stanowił księgozbiór dawny zwany *Antiqua I* zwłaszcza księgozbiór kolegiacki. Książęta i opiekunowie kontynuując tradycje Ludwika I Brzeskiego otaczali Bibliotekę szczególną opieką. Sami zresztą byli zamiłowanymi zbieraczami. Do biblioteki zakupywali rzadkie i cenne druki, a później przekazywali jej swoje zbiory. Znaczną część księzek — 318 vol. przekazała córka Jerzego III Elżbieta Dorota. Zwyczaj przekazywania księzek był wtedy powszechny, tak iż Biblioteka Gimnazjum Brzeskiego powiększała się dalej o książki profesorów, rektorów drogą darowizn i legatów testamentowych. Z chwilą wymarcia dynastii Piastowskiej (1675 r.) Biblioteka liczyła już 2839 vol. U schyłku XVIII wieku włączono do Biblioteki Gimnazjalnej księgozbiór rektora Bernarda Wincklera von Sternenheim.

W sumie liczyła Biblioteka Brzeska 3770 vol., ale w ciągu swego istnienia poniosła liczne i dotkliwe straty. W 1942 r. Richsteig stwierdził już tylko 2991 vol., a obecnie we Wrocławiu znajduje się 2883 vol. Reszta — 33 znajduje się w Muzeum Państwowym w Brzegu. Tam też znajdują się najcenniejsze rękopisy pergaminowe pochodzące z „*Bibliotheca Antiqua I*”. Są tam aldyny, elzewiry, szereg poloniców, silesiaców i druków dawnych. Ostatnio WiMBP w Opolu zakupiła wiele cennych XV i XVI wiecznych starych druków pochodzących niewątpliwie z Biblioteki Brzeskiej M.in. książkę z podpisem Jerzego II. Książki, które wydawało by się, że zaginęły w zawierusze wojennej zostały ocalone przez prywatne osoby, które sprzedały je następnie Bibliotece.

Charakterystyczne dla księgozbioru brzeskiego są piękne, renesansowe oprawy z wyłoczonym *superexlibrisem* herbowym książąt brzeskich. W wielu okładzinach znajdują się rękopiśmienne karty pergaminowe, można zatem przypuszczać, że istniała *introligatornia* książęca.

Niemiecki autor E. Richsteig daje nawet liczbowe zestawienie księzek pochodzących z Biblioteki *Antiqua I* i „*Antiqua II*”. W zestawieniu tym równocześnie podano, jakie działy były reprezentowane w tej bibliotece. Analiza tabeli pozwala określić zainteresowania właścicieli i ofiarodawców. Książki

o treści filozoficzno-historycznej i z dziedziny nauk ścisłych przeważają nad teologicznymi.

Jeśli chodzi o katalogi biblioteki to znamy dwa: Stary katalog rektora Lukasa z 1692 r. oraz nowy rękopiśmienny katalog rektora Thilo. Istnieje też nowy egzemplarz katalogu napisanego na maszynie przez prof. Nieländera, który tomy należące do poszczególnych zbiorów uszeregował i opatrzył numerami. Analiza księgozbioru może stanowić temat osobnego artykułu. Dodam tylko, że wśród wczesnodruków było wiele pism Lutra, a w jednym z tomów Nieländer znalazł w 1913 r. tezy Lutra z 1517 r.

W tradycjach kulturalnych Brzegu Biblioteka i Gimnazjum znajdowały miejsce pierwszoplanowe. Mimo więc, że zbiory tej Biblioteki ze zrozumiałych względów zabezpieczono w Bibliotece Uniwersyteckiej, Miejska Biblioteka w Brzegu jest w pewnym sensie kontynuatorką tradycji i imię Ludwika Brzeskiego przypominać będzie o założycielu i skłaniać nowe pokolenia do sięgania myślą wstecz. Historia i teraźniejszość spletają się harmonijnie w jedną całość i tworzą największe dobro Narodu — jego kulturę.

WYBÓR LITERATURY:

ENCYKLOPEDIA WIEDZY O KSIĄŻCE. Wr. 1971. Oss.

Karłowska-Kamzowa: FUNDACJE ARTYSTYCZNE KSIĘCIA LUDWIKA I BRZESKIEGO — Opole 1970.

Majewski S.: W STARYCH BIBLIOTEKACH ŚLĄSKICH. *Silva Rerum. MIESIĘCZNIK TOW. MIŁOŚNIKÓW KSIĄŻEK.* Kraków 1939 nr 7 s. 159-166.

Nieländer F.: DIE PIASTEN BIBLIOTHEK. Brieg b.r.

Prus K.: DAWNA BIBLIOTEKA KLASZTORNA GÓRNEGO ŚLĄSKA. *Silva Rerum.* Kraków 1939 nr 8 s. 193—195.

Świerk A.: ŚREDNIOWIECZNA BIBLIOTEKA KLASZTORU KANONIKÓW regularnych św. Augustyna w Żaganiu. Wrocław 1965.

Rehorowski M.: SPRZĘTY PRZEDSTAWIONE W MINIATURZE KODEKSU W BRZEGU z roku 1353. *Sobótka* 1957 nr 1 s. 137.

WIĘCEK H.: Z DZIEJÓW GIMNAZJUM PIASTOWSKIEGO W BRZEGU. *Kwartalnik Polski* R. 3. 1957 nr 4 s. 28—43.

Działalność MBP w Brzegu na przestrzeni 25-ciu lat

Pierwsze po wojnie społeczne zapotrzebowanie na polską książkę zaspokajano poprzez dokonywanie wypożyczeń u osób prywatnych. Do najbardziej zasobnych, bo liczących 300 woluminów należała biblioteka Ob. **Walerii Drwotowej**. Liczba jej czytelników wynosiła około 50 osób.

W roku 1947 wiele osobistego zaangażowania w zorganizowaniu biblioteki włożył jej pierwszy kierownik **Edmund Jacobini**. Działał w oparciu o księgozbiór przekazany przez społeczeństwo, liczący w momencie powstania biblioteki 547 woluminów. Zarejestrowanych czytelników na koniec roku 1947 było 110. Pomieszczenie, jakie biblioteka otrzymała było ciasne; składało się z jednego, prymitywnie urządzonego, pokoiku.

W roku 1951 stan księgozbioru wynosił już 5.819 wol., a liczba czytelników 351.

W roku 1952 kierownictwo MBP objęła Irena Lewandowska; dzięki jej staraniom bibliotekę przeniesiono do nieco większego pomieszczenia przy ul. Dzierżyńskiego, gdzie zorganizowano, po raz pierwszy, małą czytelnię. W następnych latach zorganizowano dwie filie i oddział dziecięcy. W roku 1955 bibliotekę centralną przeniesiono do ratusza, do dużo większego pomieszczenia. W międzyczasie księgozbiór biblioteki znacznie się powiększył osiągając liczbę 10.278 wol., wzrosła także liczba czytelników (1.500) i wypożyczeń (20.155).

Początkowo działalność biblioteki ograniczała się do wypożyczania książek. Wielokierunkowa działalność biblioteki rozwija się od 1956 roku; kierownictwo objęła Krystyna Strasser, piastując to stanowisko do chwili obecnej. W rozwój biblioteki wkłada wiele osobistej energii, inicjatywy i pomysłowości. Pracę swą rozpoczęła od starań o kredyty na zakup księgozbioru. Następnie zajęła się reorganizacją filii istniejących i zakładaniem nowych.

Władze miejskie, widząc efekty zabiegów kierownictwa biblioteki, nie szczędziły pomocy. W roku 1956 przekazano 40.000 zł na zakup

księgozbioru, a w 1957 r., dzięki osobistej interwencji Przewodniczącego MRN **Józefa Wnęki**, MBP otrzymała wyremontowane pomieszczenia, gdzie założono trzecią już z kolei, filię biblioteczną.

Pierwszym instruktorem i opiekunem MBP w Brzegu z ramienia WiMBP w Opolu była mgr **Halina Gąszczyńska**, inicjatorka pierwszego na Opolszczyźnie Koła Przyjaciół Biblioteki, oficjalnie zatwierdzonego na posiedzeniu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej 1 stycznia 1957 roku. W pierwszych latach działalności KPB ograniczała się do udzielania bibliotece pomocy w pracach technicznych. Z biegiem czasu jednak aktyw społeczny czynnie włączył się do organizowania wszelkiego typu imprez czytelniczych.

Niezwykle cenna dla bibliotek była pomoc tych członków KPB, którzy wówczas byli radnymi PMRN. Dzięki nim, na posiedzeniach i sesjach prezydium władze miejskie na bieżąco były informowane o stanie i potrzebach bibliotek w mieście.

Rok 1958 był dla MBP rokiem pomyślnym: założono filię nr 4, pracownicy otrzymali podwyżki, zakupiono więcej dobrych pozycji książkowych. Władze miejskie poświęcały bibliotece wiele uwagi, co bardzo pomagało w propagowaniu czytelnictwa i książki. Chcąc zainteresować społeczeństwo swą działalnością, biblioteka rozpoczęła organizować spotkania autorskie, odczyty, prelekcje, konkursy, itp.

26 maja 1959 roku powstał Oddział SBP w Brzegu, składający się z bibliotekarzy całej sieci na terenie miasta. Inicjatorką i pierwszą przewodniczącą była kierowniczką MBP, **Krystyna Strasser**. Na pierwszym zebraniu organizacyjnym nakreślono następujący program działalności:

- rekrutacje nowych członków,
- organizowanie szkoleń wewnątrzzakładowych,
- organizowanie odczytów propagujących działalność MBP,
- nawiązanie współpracy z Wydziałem Oświaty i KPB.

Coraz lepsza działalność punktu informacyjno-bibliograficznego, stałe dokształcanie się personelu biblioteki, coraz skuteczniejsze i atrakcyjne formy popularyzacji czytelnictwa — wpływały na stały wzrost liczby czytelników korzystających z usług MBP.

Wśród różnorodnej działalności MBP w Brzegu poczesne miejsce zajmują usługi świadczone przez punkt informacyjno-bibliograficzny. W swojej działalności jest on nastawiony na słuzenie pomocą ludziom podnoszącym swoje kwalifikacje zawodowe poprzez studia lub różnego rodzaju kursy oraz młodzieży uczącej się.

W roku 1964 sporządzono wykaz osób dokształcających się na terenie miasta, zorientowano się w ich potrzebach i pod tym kątem uzupełniano księgozbiór podręczny, zakupując także wiele cennych pozycji w antykwariatach.

Systematycznie wzrasta liczba udzielonych informacji.

Już w roku 1960 udzielono 195 informacji

1963	„	1005	„
1967	„	1659	„
1969	„	2501	„
1972	„	4260	„

Dużym powodzeniem cieszą się wypożyczenia międzybiblioteczne. Biorąc pod uwagę zapotrzebowania czytelników, zwłaszcza studiujących zaocznie, MBP sprowadza książki z bibliotek wyższego szczebla z całej Polski, a nawet nawiązuje kontakt z bibliotekami zagranicznymi.

Cztery dalsze filie biblioteczne powstały dopiero w 1971 roku. W latach 1969—1970 MBP pracowała w bardzo trudnych warunkach ze względu na przeprowadzany remont ratusza. Dzięki staraniom władz miejskich, a szczególnie Przewodniczącego MRN Ob. **W. Majchera** MBP w Brzegu, w roku 1970, otrzymała samodzielny budynek.

Nowe, dobre warunki pracy biblioteki centralnej wpłynęły na tak duży wzrost czytelników, że na koniec roku 1971 wskaźnik liczby czytelników w stosunku do ilości mieszkańców wynosił 42,5%, a w roku następnym tj. 1972 — 43,8%.

Mieszkańcy Brzegu mają obecnie do dyspozycji 114.000 książek. Ze wszystkich placówek MBP, w tym również 9 punktów bibliotecznych w roku 1972 korzystało 14.043 czytelników, co stanowi największą ich liczbę w stosunku do ilości mieszkańców w skali kraju.

**Wskaźniki księgozbioru, czytelnictwa i wypożyczeń
Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ks. Ludwika w Brzegu
w okresie dwudziestopięciolecia.**

Rok	Księgozbiór	Czytelnicy	Wypożyczenia
1951	5.819	351	8.045
1955	10.278	1.500	20.155
1960	30.718	3.507	45.254
1965	50.771	7.156	140.716
1970	93.902	10.785	172.869
1992	114.407	14.043	224.321

MBP w Brzegu zatrudnia obecnie 26 pracowników, w tym 20 działalności podstawowej. Prawie wszyscy posiadają kwalifikacje zawodowe. Brzeska Jubilatka ma oczywiście również kłopoty; są to nieuniknione trudności związane ze wzrostem księgozbioru. Istniejące pomieszczenia filii bibliotecznych zaczynają być zbyt ciasne. Sprawa ta pozostaje w centrum uwagi władz terenowych, co rokuje niewątpliwe jej pomyślne rozwiązanie.

KRONIKA

Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Ks. Ludwika I w Brzegu

- 1947 MBP powstała 7 października 1947 roku przy ul. Piastowskiej. Pierwszym jej kierownikiem był ob. **Edmund Jacobini**. Biblioteka powstała w oparciu o księgozbiór darowany przez społeczeństwo.
- 1953 Przeniesiono MBP do 2 pokojowego lokalu przy ul. Dzierżyńskiego 7. W tym też roku powstaje Filia nr 1, której kierownikiem była kol. **Anna Chudziakiewicz**. Do ciekawszych prac z czytelnikiem zaliczyć można włączenie się do ogólnopolskiej akcji „walki z analfabetyzmem” (głośne czytanie dla uczestników kursu — analfabetów).
- 1954 Zmiana lokalu, MBP przeniosła się do Ratusza, a w opuszczonym lokalu założono Oddział Dziecięcy pod kier. **Heleny Tworek**, w Ratuszu MBP uzyskuje większe pomieszczenie na wypożyczalnię i czytelnię.
W tym czasie powstają 2 kolejne filie biblioteczne (Filia nr 2 na Osiedlu Południowym i Filia nr 3 na Osiedlu Wschodnim). Praca tych filii była ciężka z powodu bardzo trudnych warunków lokalowych. Kierownikiem MBP była wówczas kol. **Irena Lewandowska** która kierowała zespołem pięciu bibliotekarek.
- 1956 Kierownikiem MBP zostaje ob. **Krystyna Strasser**, która piastuje tę godność do dziś.
Powstaje Koło Przyjaciół Biblioteki oraz oddział Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
Od tego roku rozpoczyna się systematyczne doszkalanie pracowników na szkoleniach wewnątrzzakładowych. Dwie osoby kończą kurs POKKB.
MBP organizuje pierwsze spotkanie autorskie czytelników z G. Morcinkiem i T. Karpowiczem.
- 1957 Jest to rok najbardziej aktywnej pracy KPB (organizowanie imprez i zabaw dochodowych na cele biblioteki, pomoc w urządzaniu wnętrz i działalności k.-o. itp.). Do najbardziej aktywnych członków KPB zaliczyć należy: **S. Kozłowską, S. Niedźwiedzkiewą, A. Szczepaniakową, H. Błaszczyką, B. Kwaką, H. Rzechorzekową, M. Skrobanową i L. Kiwackiego**.
- 1958 Powstaje następna filia biblioteczna (Filia nr 4), która w kilka miesięcy zostaje zlikwidowana na okres długotrwałego remontu. Filia ta ponownie rozpoczyna działalność w 1960 roku, a kierownikiem jej zostaje kol. **Halina Kaczorowska**, która tę funkcję pełni do dziś.
- 1960 Powstanie Filii nr 5 w Więzieniu Karno-Słedczym w Brzegu, Filia prowadzona była przez więźniarki, a MBP dostarczała odpowiednio dobrany księgozbiór i organizowała spotkania autorskie m.in. z **S. Koszykiem, A. Niedworokiem, S. Goczolem, T. Pilarkiem**.
- 1960 Przy MBP zakłada się punkt informacyjno-bibliograficzny, który do chwili obecnej prowadzi kol. **A. Chudziakiewicz**.
MBP wzbogaca się o nową filię biblioteczną nr 6 przy Zakładach Wikliniarskich, której kierownikiem zostaje kol. **Janina Specht**. Wypożyczalnia MBP przestawia się na pracę 2 zmianową i systematycznie zostaje wprowadzany wolny dostęp do półek. W ramach wymiany doświadczeń MBP odwiedziła 60-cio osobowa grupa bibliotekarzy z Poznania.

- 1963** Przyznanie przez PMRN dotacji w kwocie 70 tys. zł. umożliwiło poprawienie wyglądu estetycznego placówek bibliotecznych. Nawiązanie współpracy z TRZZ, Ligą Kobiet, TPD, Jednostką Wojskową, Fabryką Siewników i szkołami.
Dnia 24 maja 1963 roku MBP obchodzi swoje 15-lecie. Kadra bibliotekarska podnosi swoje kwalifikacje zawodowe — 4 osoby kończą kurs POKKB.
- 1965** MBP włącza się do obchodów 20-lecia Ziemi Brzeskiej — organizuje wieczornice.
W Filii nr 4 powstaje Młodzieżowe Koło Przyjaciół Biblioteki. W Filii nr 6 rozpoczyna działalność Teatrzyk Kukielkowy. Oddział Dziecięcy podsumowuje konkurs p.n. „Wędrujemy po Polsce śladami XX-lecia PRL” — 2 osoby wzięły udział w eliminacjach wojewódzkich.
Odbyło się spotkanie czytelników dziecięcych z **B. Mrówczyńskim**.
24. X. 1965 r. odbył się Wojewódzki Złot Czytelniczy, na którym wystąpił Teatrzyk Poezji przy MBP z programem wierszy K. I. Gałczyńskiego, za co otrzymał list pochwalny od WiMBP w Opolu.
- 1966** Koło Przyjaciół Biblioteki przy MBP obchodzi swoje 10-lecie. Oddział Dziecięcy rozpoczyna wypożyczanie książek w punktach kolonijnych w okresie wakacyjnym.
Filia nr 1 wprowadza wolny dostęp do półek.
W związku ze zmianą struktury więziennictwa zlikwidowana została Filia nr 5 przy Zakładzie Karnym.
W Szpitalu Miejskim powstaje Filia nr 7, której kierownikiem zostaje kol. **Olga Tworowska**.
- 1967** Miejska Biblioteka obchodzi 20-lecie swojej działalności.
Powstawanie punktów informacyjno-bibliograficznych w podległych placówkach.
Udział MBP w konkursie „Chrońmy przyrodę ojczystą” zostaje poprzedzony prelekcjami J. Czajkowskiego, a zakończony spotkaniem z Niedźwiadkiem „Turulem” i Szarym Niedźwiedziem. Rozszerzenie współpracy z TPD.
- 1968** Ponowne otwarcie Filii nr 5 przy Spółdzielni Mieszkaniowej „Zgoda” (filia, która znajdowała się poprzednio w Więzieniu). Założenie Gabinetu Instrukcyjno-Methodycznego. MBP otrzymuje etat instruktora. W związku z kapitalnym remontem Ratusza Oddział Dziecięcy, kancelaria i opracowanie zostają przeniesione na Plac Zamkowy 9, a wypożyczalnia przeniesiona zostaje do innego skrzydła w Ratuszu. Nawiązanie współpracy z Ligą Kobiet, Klubem Oficerskim, Fabryką Siewników.
Czynne włączanie się do konkursów ogólnopolskich i lokalnych (Bliżej Książki Współczesnej, Pióro i karabin, Zbieramy pamiątki o własnym regionie itp.).
- 1969** Filia nr 7 w szpitalu otrzymuje nowe pomieszczenie i etat. Z okazji Dni Kultury Radzieckiej w MBP odbyło się spotkanie z bibliotekarkami radzieckimi.
KPB przy MBP organizuje dochodową zabawę karnawałową. Teatrzyk Poezji KPB zajmuje II miejsce w Ogólnopolskim Konkursie Recytatorskim dla Teatrów Amatorskich.
W listopadzie nastąpiła likwidacja Filii nr 6 w związku z wymówieniem nam lokalu przez Zakłady Wikliniarskie.
W ramach wymiany doświadczeń Oddział Dziecięcy odwiedza wybieczka aktywu czytelniczego z Białej Prudnickiej. Udział w konkursie lokalnym p.n. „Czy znasz swoje miasto”? Włączenie się do kampanii poprzedzającej V Zjazd PZPR oraz wybory do rad narodowych.

W Filii nr 5 powstaje Koło Przyjaciół Biblioteki, Nasilenie spotkań w związku z przypadającymi rocznicami (25-lecie powołania organów MO, Wojska Polskiego).

Filia biblioteczna w szpitalu organizuje „Mikołaja” dla dzieci przebywających na leczeniu.

Przystąpiono do prac związanych z zmianą klasyfikacji księgozbioru.

1970 Miejska Biblioteka otrzymuje własny budynek adaptowany dla potrzeb biblioteki. Znajdują się tu pomieszczenia: wypożyczalnia dla dorosłych, punkt informacyjny, czytelnia naukowa i czasopism, wypożyczalnia dla dzieci, gabinet instrukcyjno-metodyczny, dział gromadzenia i opracowania, kancelaria; w budynku są też pomieszczenia gospodarcze.

Filia nr 1 zmienia lokal (otrzymuje dwa pomieszczenia). Powstanie Filii nr 8 dla dzieci.

Udział w obchodach 100 rocznicy urodzin W. Lenina (Filia nr 5 organizuje wieczornicę, Filia nr 7 organizuje zgaduj-zgadule — jedna z uczestniczek zajmuje 1-sze miejsce w eliminacjach wojewódzkich). Nasilenie akcji odczytowej w ramach współpracy z TWP.

Staraniem bibliotekarki z Filii nr 7 powstaje w szpitalu szkółka dla dzieci przebywających na leczeniu. Jeden z długoletnich pacjentów składa egzamin z zakresu szkoły podstawowej.

1971 Udział w obchodach 50 rocznicy Powstań Śląskich (zgaduj-zgadule, spotkania z uczestnikami).

Aktywny udział w dyskusjach przed VI Zjazdem PZPR (założenie punktu informacyjnego) spotkania z działaczami politycznymi, redaktorami.

Filia nr 8 zakłada Młodzieżowe Koło Przyjaciół Biblioteki. Naszą bibliotekę odwiedzają bibliotekarze z Łodzi.

1972 Udział w obchodach 30 rocznicy PPR (wieczór wspomnień z udziałem działaczy PPR, władz politycznych i miejskich oraz zaproszonych gości, zgaduj-zgadule, wystawki).

W ramach współpracy ze szkołami zorganizowano wieczór poezji norwidowskiej.

Aktywny udział w kampanii wyborczej do Sejmu PRL.

Przyjęliśmy wycieczkę bibliotekarzy z Poznania oraz niemieckich bibliotekarzy z Poczdamu.

Miejska Biblioteka obchodzi 25-lecie swojej działalności, w związku z czym nadano jej imię Księcia Ludwika I. Czynnny udział w obchodach 50-lecia Kraju Rad.

KRONIKA

19 lutego 1973 r. otwarto nową placówkę biblioteczną przy ul. Dambonia 169. Przeniesiono tam filię nr 1 z ulicy Partyzanckiej. Nowy lokal wybudowano z funduszy Wydziału Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej. Placówka ta posiada wypożyczalnię dla dorosłych, wypożyczalnię dla dzieci i małą czytelnię. Całość wyposażono w nowoczesne meble i metalowe regały.

Nowa dzielnica — Osiedle 25-lecia doczekała się wreszcie placówki jakiej nie ma żadna inna dzielnica w Opolu.

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna — mecenasem kultury.

WiMBP w Opolu wraz z Korespondencyjnym Klubem Młodych Pisarzy przy ZW ZMW w Opolu zapoczątkowała serię tomików poezji i prozy. Jako pierwszy wyszedł tomik poezji **Zygmunta Kętrzyńskiego**.

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

Dnia 5 marca 1973 r. Oddział Opolski SBP zainaugurował obchody Roku Nauki Polskiej odczytem mgr **Zbigniewa Żmigrodzkiego** kierownika Działu Informacji Biblioteki Politechniki Śląskiej, wiceprezesa Zarządu Głównego SBP i przewodniczącego sekcji racjonalizacji i mechanizacji pracy bibliotecznej. Odczyt nosił tytuł: Biblioteka współczesna, a problem informacji naukowej. W ożywionej dyskusji wzięli udział bibliotekarze bibliotek publicznych, naukowych i technicznych Opola.

Kazimierz Zieliński

OD REDAKCJI :

Niniejszy artykuł stanowi kontynuację podjętego już wcześniej tematu (patrz nr 4/72 s. 7—9 i s. 13—16).

Tym razem, swoje uwagi na temat samokształcenia, przedkłada autor związany z siecią bibliotek wojskowych.

○ samokształceniu bibliotekarzy

Coraz powszechniejsze staje się przekonanie, że biblioteka jest jedną z podstawowych instytucji służących realizacji idei permanentnego kształcenia. Świadczy o tym wzrastająca wciąż liczba czytelników poszukujących materiałów bibliotecznych niezbędnych do podniesienia własnych kwalifikacji zawodowych. Ponieważ proces ten rośnie i pogłębia się istnieje konieczność usprawnienia metod pracy współczesnej biblioteki. Udoskonalanie tej pracy zależy m.in. od poziomu wiedzy i kwalifikacji bibliotekarzy. Dlatego tak wielkie znaczenie przypisuje się systemowi ich kształcenia, w tym również samokształcenia.

Bibliotekarz pracujący w bibliotece oświatowej spełnia szereg obowiązków — jest on jednocześnie kierownikiem, informatorem i doradcą czytelnika. Efekty jego pracy można mierzyć różnymi wskaźnikami lecz najważniejszym z nich jest ilość i jakość wypożyczonych książek, systematyczność odwiedzin czytelników, poradnictwo i informacja. Wyniki tych poczynań w znacznym stopniu będą zależały od stanu wiedzy i kwalifikacji bibliotekarza.

Wszelkiego rodzaju kursy, seminaria, narady służbowe poświęcone bibliotekarstwu dziś już nie wystarczają. Wiedza starzeje się bardzo prędko, a nowe techniki i metody pracy rozwijają się szybciej niż jesteśmy w stanie kształcić nowych fachowców. Samokształcenie staje się więc szansą i koniecznością dla nas wszystkich.

Potrzeba i znaczenie samokształcenia bibliotekarzy.

Ostatnio dużo się mówi i pisze o tym, że poszerzać i uaktualniać swą wiedzę trzeba przez całe życie. Dynamiczny rozwój nauki, kultury i techniki a zatem i przemian ekonomiczno-społecznych i politycznych sprawia, że posiadane wiadomości szybko się dezaktualizują i stają się coraz bardziej niekompletne. Trzeba więc, czy to się komuś podoba, czy też nie — uczyć się przez całe życie.

Podstwową formą tej nieustannej nauki — jest samokształcenie. Jest ono szczególnie ważne dla pracowników biblioteki. Aby pomagać innym, tzn. czytelnikom w poznawaniu przemian zachodzących w otaczającym nas świecie trzeba samemu dużo wiedzieć i umieć racjonalnie, ustawicznie podnosić poziom swej wiedzy.

Samokształcenie odgrywa dużą rolę w życiu człowieka, rozwija i wzbogaca go wewnątrz. Ponadto tej formy nikt mu nie narzuca, wybiera ją sam i według własnego uznania realizuje w zależności od kierunku zainteresowań, warunków pracy, wolnego czasu, nieraz kosztem wielu wyrzeczeń. Człowiek dorosły ma znacznie większe możliwości opanowania wiedzy w wyniku samokształcenia bowiem dopomaga mu w tym jego doświadczenie życiowe. Można by tu przytoczyć wiele przykładów ludzi, którzy w drodze samokształcenia doszli do wysokiego poziomu umysłowego, zdobyli maturę i ukończyli studia wyższe. Efekty samokształcenia zależą od szeregu czynników. Przede wszystkim wchodzi tu w grę: silna wola, ambicje zawodowe, poziom wykształcenia, umiejętność gospodarowania własnym czasem, poznanie zasad pracy umysłowej itd.

Samokształcenie bibliotekarzy powinno się rozpatrywać w kontekście pogłębiania wiedzy politycznej. Potrzeba stałego dokształcania się i rozszerzaniu horyzontu myślowego, a także kształtowania światopoglądu powinna być uwarunkowana u bibliotekarzy nie tylko charakterem i wymogami ich pracy lecz również winna wypływać z wewnętrznej potrzeby czynnego i rozumnego uczestniczenia w otaczającym nas życiu i zachodzących w nim przemianach.

Bibliotekarz, który dobrze zna swoje środowisko powinien umiejętnie dobierać literaturę, zalecać ją czytelnikowi i odpowiednio ją popularyzować. Aby tę umiejętność osiąść, trzeba samemu dużo czytać, doskonale orientować się co nowego i pożytecznego ukazało się na rynku księgarskim. Trzeba umieć samemu wartościować współczesną literaturę zarówno piękną, jak i popularnonaukową. Jest to sprawa trudna, zwłaszcza kiedy rynek zalewa powódź wydawnictw o różnej tematyce i przeznaczeniu.

Bibliotekarz znając zapowiedzi wydawnicze powinien wiedzieć jakie pozycje zakupić, które będą pomocne i niezbędne w szkoleniu i wychowaniu kadry.

Bibliotekarz musi być aktywnym i bystrym obserwatorem dokonywających się w kraju i na świecie przemian i zjawisk społeczno-politycznych. Dopomoże mu w tym systematyczne śledzenie czasopism i wydawnictw społeczno-politycznych. Do nich m.in. należą Nowe Drogi, Sprawy Międzynarodowe, Polityka. Oprócz czasopism, które podają aktualne wiadomości z kraju i ze świata, warto również kompletować i śledzić wydawnictwa z serii Człowiek—Świat—Polityka oraz wszelkiego rodzaju samoistne druki o tematyce partyjnej — takie jak np. materiały ze zjazdów PZPR i plenarnych posiedzeń KC PZPR.

KIERUNKI SAMOKSZTAŁCENIA.

Dla współczesnego bibliotekarza samokształcenie staje się koniecznością nie tylko z punktu widzenia ideologiczno-politycznego. Wynika ono przede wszystkim z charakteru zawodu bibliotekarskiego, jego zadań i funkcji.

Podejmując samokształcenie zawodowe trzeba ustalić jego kierunki i ująć je w aspekcie potrzeb zarówno własnych, jak i naszych odbiorców-czytelników. Przykładowo podam tu najważniejsze z nich, na których bibliotekarz powinien skupić swoją uwagę. Są to: Bibliotekarstwo, pedagogika biblioteczna, literaturoznawstwo oraz zagadnienia bibliografii, informacji, oświaty i kultury.

Do zespołu zagadnień bibliotekoznawczych zaliczyłbym takie zagadnienia jak: ogólna wiedza o książce i bibliotekach, ich organizacji, wyposażeniu i administracji; dobór i technika gromadzenia księgozbioru; katalogowanie i opracowywanie druków; rozmieszczenie i konserwacja zbiorów; technika ich udostępniania.

W celu opanowania metodyki pracy z czytelnikiem nieodzowne jest poznanie podstawowych zasad pedagogiki, oświaty dorosłych, psychologii i socjologii.

W zakresie literaturoznawstwa wystarczy encyklopedyczna znajomość literatury pięknej i popularnonaukowej. Odnośnie bibliografii i informacji bibliotekarz winien rozszerzyć swoją wiedzę o dokumencie, poznać teorię i metodykę bibliografii oraz zasady informacji.

Wiedzę w zarysowanych tu kierunkach bibliotekarz może pogłębić w oparciu o odpowiednią literaturę przedmiotu. Tak np. dla opanowania ogólnej wiedzy o książce w bibliotekach powinny mu się przydać następujące wydawnictwa:

— w zakresie dziejów i postaci książki:

1. Budzyk Kazimierz: **Wiadomości o książce**. W-wa 1961 PZWS ss. 200.
2. Dahl Svend: **Dzieje książki**. Wrocław 1965 Ossol. ss. 455.
3. Escarpit Robert: **Rewolucja książki**. W-wa 1969 PWN ss. 211.

4. Grycz Józef: **Z dziejów techniki książki**. Wrocław 1951 Ossol. ss. 271.
5. Kwiecień Celestyn: **Od papirusu do bibliobusu**. Katowice 1960 „Śląsk” ss. 382.
6. Muszkowski Jan: **Życie książki**. Wyd. 2 rozszerz. Kraków 1951 Wiedza — Zawód — Kultura ss. 467.
7. Pazyra Stanisław: **Z dziejów książki polskiej w czasie drugiej wojny światowej**. W-wa 1970 PIW ss. 452.
8. Świderek Anna, Nowicka Maria: **Książka się rozwija**. Wrocław 1970 Ossol. ss. 343.
9. Wyczański Andrzej: **Mikrofilm — nowa postać książki**. Wrocław 1960 Ossol. ss. 279.

— w zakresie poligrafii i wytwarzania książki:

1. Kafel Mieczysław: **Zarys techniki wydawniczej**. W-wa 1966.
  2. Kuglin Jan: **Poligrafia książki**. Wrocław 1964 Ossol. ss. 304.
- w zakresie dziejów i organizacji bibliotek:
1. **Bibliotekarstwo naukowe z uwzględnieniem dokumentacji naukowo-technicznej**. Praca zbiorowa pod red. A. Łysakowskiego. W-wa 1956 PWN ss. 602.
  2. **Bibliotekarstwo powszechne**. T. 1—4. Praca zbiorowa pod red. E. Pawlikowskiej. W-wa 1957—1959 Stow. Bibl. Pol.
  3. **Encyklopedia wiedzy o książce**. Kom. red. nac. Al. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadłowski. Wrocław 1971 Ossol. szp. 2874.
  4. **Organizacja i administracja biblioteki**. Praca zbiorowa pod red. B. Olejniczaka. W-wa 1964 Stow. Bibl. Pol. ss. 170.
- w zakresie funkcji i zadań biblioteki:
1. Czarnecka Jadwiga: **Technika gromadzenia księgozbioru i jego ewidencja**. Wyd. 5, popr. W-wa 1967 Ośr. Kształc. Bibl. ss. 43.
  2. Oplawska Lucyna; Wiącek Halina: **Księgozbiór podręczny powiatowej i miejskiej biblioteki publicznej**. Wyd. 2 zmien. i uzup. W-wa 1970 Stow. Bibl. Pol. ss. 192.
  3. Świdorski Bolesław: **Współpraca bibliotek w zakresie gromadzenia zbiorów**. W-wa 1964 Stow. Bibl. Pol. ss. 164.
  4. Grycz Józef, Borkowska Władysława: **Skrócone przepisy katalogowania alfabetycznego**. Wyd. 4 popr. i uzup. W-wa 1970 Stow. Bibl. Pol. ss. 203.
  5. Rytel Zofia: **Katalog alfabetyczny i katalogowanie**. Wyd. 3 W-wa 1967 Państw. Ośr. Kształc. Koresp. Bibl. ss. 71.
  6. Bornstainowa Jadwiga: **Uniwersalna klasyfikacja dziesiętna**. Wyd. skrócone dla potrzeb Przewodnika Bibliograficznego i sieci bibliotek publicznych. W-wa 1969 Stow. Bibl. Pol. ss. 112.
  7. **Tablice specjalnej klasyfikacji dziesiętnej**. Nauka wojenna. Wojskowość. Siły zbrojne. W-wa 1971 Sztab Gen. MON.

8. Ungurian Olgierd: **Wprowadzenie do uniwersalnej klasyfikacji dziesiętnej**. Wyd. 2 popr. i uzup. W-wa 1970 Wydawn. Komunikacji i Łączności ss. 389.
9. Husarska Maria, Sadurska Janina: **Konserwacja zbiorów archiwalnych i bibliotecznych**. W-wa 1968 PWN ss. 109.

Oprócz wydawnictw książkowych duże znaczenie w pracy samokształceniowej mogą odegrać fachowe periodyki jak np.: *Bibliotekarz*, *Poradnik Bibliotekarza*, *Przegląd Biblioteczny*, *Kultura i Oświata w Wojsku Polskim*.

Oto niektóre tylko z licznych pozycji obejmujących całokształt problemów i zadań związanych z pojęciem książki, biblioteki i jej funkcji. Listę tych pozycji bibliotekarz może rozszerzyć we własnym zakresie.

PROBLEM SAMOKSZTAŁCENIA A METODA PRACY Z CZYTELNIKIEM.

Praca pedagogiczna bibliotekarza jest jedną z najważniejszych dziedzin wiedzy zawodowej wchodzącej w zakres jego samokształcenia. Naukę o istocie, zasadach, metodach i organizacji procesu oświatowo-wychowawczego w bibliotece zwykło się nazywać pedagogiką biblioteczną. Proces oświatowo-wychowawczy zachodzący m.in. w bibliotece należy ujmować również jako jedną z funkcji oświaty dorosłych. Na ten proces zwracały szczególnie uwagę w swoich badaniach Helena Radlińska i Maria Walentynowicz.

Wobec powyższego bibliotekarz poznać powinien podstawy pedagogiki ogólnej, psychologii, socjologii, podstawowe problemy z zakresu oświaty i wychowania dorosłych. W tych dziedzinach wiedzy istnieje bardzo bogata literatura przedmiotu. Warto zwrócić uwagę tylko na niektóre pozycje:

— w zakresie pedagogiki ogólnej:

1. Suchodolski Bohdan: **Świat człowieka a wychowanie**. W-wa 1967 KiW ss. 589.
2. Tenże. **Wychowanie dla przyszłości**. Wyd. 3 zmien. W-wa 1968 PWN ss. 464.
3. Wroczyński Ryszard: **Wprowadzenie do pedagogiki społecznej**. W-wa 1966 PWN ss. 250.

— w zakresie oświaty i wychowania dorosłych:

1. Cwiakowski Marek: **Praca oświatowa wśród dorosłych**. Wybrane zagadnienia w zarysie. Katowice 1960 „Śląsk” ss. 204.
2. **Oświata i kultura dorosłych**. Praca zbiorowa pod red. K. Wojciechowskiego. Wyd. 2 zmien. W-wa 1965 PZWS ss. 650, bibliogr.
3. Wojciechowski Kazimierz: **Wychowanie dorosłych. Zagadnienia andragogiki**. Wrocław 1966 Zakł. Narod. im. Ossol. ss. 593.
4. Wroczyński Ryszard: **Praca oświatowa. Rozwój, systemy, problematyka**. W-wa 1965 Nasza Księg. ss. 273.

— w zakresie psychologii:

1. Budohoska Wanda, Włodarski Stefan: **Psychologia uczenia się. Przegląd badań eksperymentalnych i teorii.** W-wa 1970 PWN ss. 387, bibliogr.
2. Pieter Józef: **Psychologiczne problemy samokształcenia.** W-wa 1963 Nasza Księg. ss. 263.
3. Tenże. **Psychologia uczenia się i nauczania.** Katowice 1970 „Śląsk” ss. 551.

— w zakresie socjologii:

1. Kłoskowska Antonina: **Kultura masowa. Krytyka i obrona.** W-wa 1964 PWN ss. 482.
2. **Socjologia zawodów.** Pod red. A. Sarapaty. W-wa 1965 KiW ss. 609.
3. Szczepański Jan: **Elementarne pojęcia socjologii.** W-wa 1970 PWN ss. 514, bibliogr.
5. Wiatr Jerzy J.: **Społeczeństwo. Wstęp do socjologii systematycznej.** W-wa 1968 PWN ss. 525.

Wymienione dziedziny wiedzy i literatura zalecająca stanowią podstawę w samokształceniu bibliotekarza, w jego pracy z czytelnikiem. Ale oprócz tego istnieje jeszcze pewien rodzaj literatury, która jest uogólnieniem dotychczasowych metod i zasad pracy pedagogicznej z czytelnikiem. Z tą literaturą winien bibliotekarz również się zapoznać:

1. Czarnecki Kazimierz: **Rola lektury w życiu czytelnika.** (Wybrane zagadnienia). Katowice 1971 Uniw. Śl. ss. 143, bibliogr.
2. **Metodyka pracy z czytelnikiem.** Praca zbiorowa pod red. F. Popławskiego. W-wa 1958 Stow. Bibl. Pol. ss. 396.
3. Pieter Józef: **Czytanie i lektura.** Wyd. 2 rozsz. Katowice 1967 „Śląsk” ss. 351, bibliogr.
4. Walentynowicz Miaria: **Działalność pedagogiczna bibliotekarza.** W-wa 1956 PWN ss. 259.
5. Walentynowicz Maria: **Podstawy czytelnictwa powszechnego.** Wrocław 1970 Zakł. Narod. im. Ossol. ss. 422, bibliogr.
6. **Zagadnienia popularyzacji wiedzy i czytelnictwa.** Red. K. Wojciechowski, Wrocław 1966 Zakł. Narod. im. Ossol. ss. 258.

Bibliotekarz powinien również orientować się w literaturze pięknej i popularnonaukowej. Na gruntowne opanowanie literatury polskiej i powszechnej potrzeba wielu lat pracy. Poznanie jej w jakimś krótkim czasie jest niemożliwe. Uzyskuje się to z biegiem lat, w wyniku codziennego, systematycznego obcowania z książką i czasopismem. W dodatku tej literatury z roku na rok przybywa coraz więcej. Nie chodzi tu jednak o to, aby bibliotekarz pamiętał tysiące tytułów. Dobrze będzie jeśli pozna podstawowe wydawnictwa, a o pozostałych będzie umiał poinformować czytelnika korzystając ze źródeł informacyjnych (katalogów, bibliografii, kartotek itp.). Aby ogólnie oriento-

wać się co nowego ukazuje się na rynku wydawniczym i jaka jest wartość tych wydawnictw warto przynajmniej śledzić ze dwa periodyki o treści literacko-społecznej. Mogą to być: *Kultura*, *Życie Literackie*, *Miesięcznik Literacki*, *Literatura*, *Twórczość*, *Nowe Książki*, *Literatura Piękna*, *Adnotowany Rocznik Bibliograficzny* (wyd. przez Instytut Bibliogr. Biblioteki Narodowej). Warto tu jeszcze nadmienić, że *Kultura* i *Oświata w Wojsku Polskim* oraz *Poradnik Bibliotekarza* na swoich łamach zamieszczają specjalne tematyczne zestawienia książek i ich krótkie omówienia. Istotną rolę w poznawaniu twórczości poszczególnych pisarzy polskich i obcych odgrywają obok podręczników literaturoznawczych tzw. słowniki pisarzy wydawane przez Wiedzę Powszechną w serii popularno-encyklopedycznej. Dotychczas ukazały się: *Mały słownik pisarzy świata*, (W-wa 1968), *Mały słownik pisarzy polskich Cz. 1*, Wyd. 2 rozszerz. (1969), *Mały słownik pisarzy narodów europejskich ZSRR* (1966), *Mały słownik pisarzy francuskich, belgijskich i prowansalskich* (1965), *Mały słownik pisarzy włoskich* (1969), *Mały słownik pisarzy angielskich i amerykańskich* (1971).

O tym jak poznawać treść i rolę literatury w życiu człowieka bibliotekarz może się dowiedzieć z takich publikacji jak np.: *Wandy Krzemińskiej: Ty i książka*, W-wa 1968 Wydawn. Zw. CRZZ ss. 104; *Anieli Krzosi: Poznawanie literatury pięknej przez bibliotekarza*. Wyd. 3 przejr. i popr. W-wa 1967 Państw. Ośr. Kształc. Koresp. Bibl., ss. 101; *Michała Sewerskiego: Społeczna rola literatury popularnonaukowej*. Wrocław 1968 ss. 160.

Kolejnym, ważnym kierunkiem pracy samokształceniowej, który wynika z funkcji biblioteki, jest szeroka problematyka związana z działalnością bibliograficzno-informacyjną. Na temat form i metod tej działalności pisać tu nie będziemy, ponieważ literatura fachowa jest dość obszerna. W tym miejscu trzeba tylko przypomnieć, że bibliotekarza obowiązuje znajomość źródeł bibliograficznych, umiejętność korzystania z nich oraz metod i zasad sporządzania kwerend. Dlatego warto, aby swoje samokształcenie w tym zakresie organizował w oparciu o następującą, wybraną literaturę przedmiotu:

w zakresie bibliografii:

1. **Bibliografia zalecająca a czytelnictwo**. Z doświadczeń radzieckich. Zebrał, przeł. i wstępem opatrzył A. Wróblewski. W-wa 1956 Stow. Bibl. Pol. ss. 248.
2. *Burbianka Marta: Wstęp do bibliografii*. W-wa 1968 PWN ss. 139.
3. *Czarnecki Feliks, Sójka Antoni: Metodyka bibliografii księgarskiej* Poznań 1966 ss. 167.
4. *Korpała Józef: O bibliografiach dla wszystkich*. Poradnik informator. W-wa 1964 Stow. Bibl. Pol. ss. 184.
5. *Kurdybacha Emilia: Bibliografia*. Wyd. 3 przejr. i uzup. W-wa 1966 Państw. Ośr. Kształc. Koresp. Bibl. ss. 64.

6. **Metodyka bibliograficzna. Poradnik dla autorów bibliografii specjalnych.** Praca zbiorowa pod red. H. Hleb-Koszańskiej, M. Dembowskiej i H. Sawoniaka. W-wa 1963 Stow. Bibl. Pol. ss. 402.
7. Rudecka B.: **Bibliografia. Cz. 1. Metodyka.** W-wa 1969 Państw. Wydawn. Szkoln. Zaw. ss. 329.
— w zakresie informacji:
1. **Baszyńska Wiesława; Jarzębowska Stefania; Kołłątajowa Jadwiga: Służba informacyjna w działalności oświatowej publicznych bibliotek powszechnych.** Poradnik. W-wa 1966 Stow. Bibl. Pol. ss. 111, bibliogr.
2. Dembowska Maria: **Dokumentacja i informacja naukowa. Zarys problematyki i kierunki rozwoju.** W-wa 1965 Stow. Bibl. Pol. ss. 146, bibliogr.
3. **Działalność informacyjna bibliotek.** W-wa 1965 Bibl. Narod. ss. 114, bibliogr.
4. Jarzębowska Stefania: **Współpraca bibliotek powszechnych w zakresie służby informacyjnej.** W-wa 1968 Stow. Bibl. Pol. ss. 29.
5. Manteufflowa Maria: **Służba informacyjno-bibliograficzna.** W: *Bibliotekarstwo naukowe...* W-wa 1956 ss. 347—400.

ORGANIZACJA SAMOKSZTAŁCENIA

Wśród bibliotekarzy obserwujemy niekiedy brak znajomości zasad pracy umysłowej. Jakże często spotykamy się ze źle prowadzonymi notatkami na różnego rodzaju szkoleniach, kursach i zajęciach seminaryjnych, z nieznaną źródła bibliograficznych, techniki opracowywania referatu lub pogadanki. Jakże często nie potrafimy właściwie czytać lektury zbierać materiałów i prowadzić dyskusji.

Aby stać się samoukiem nie wystarczy odczuwanie potrzeby samokształcenia. Trzeba również zapoznać się z techniką pracy umysłowej.

Objętość niniejszego szkicu nie pozwala na szczegółowe omówienie wszystkich zagadnień związanych z techniką pracy umysłowej samouka. Warto jednak, chociażby ogólnie, zwrócić uwagę na niektóre elementy wchodzące w zakres organizacji pracy samokształceniowej. Są to m.in. takie zagadnienia jak: organizacja własnego warsztatu pracy; planowanie czasu pracy samokształceniowej, czytanie i konспектиowanie, słuchanie i notowanie wykładu, szukanie, gromadzenie i wykorzystywanie materiałów bibliograficznych; wykorzystanie przekazu w samokształceniu; higiena pracy umysłowej; łączenie teorii z praktyką i wymiana doświadczeń.

Sprawa organizacji samokształcenia, metodyki i techniki nie jest zagadnieniem nowym. Istnieje bogata literatura na ten temat i tradycje: zwłaszcza jeśli chodzi o kulturę polską. W celu pogłębienia wiedzy w tym zakresie podaję odpowiedni zestaw literatury:

—w zakresie ogólnych zasad techniki pracy umysłowej:

1. Bandura Ludwik: **Trudność w procesie uczenia się.** W-wa 1967 PZWS.
2. Dunikowski Bolesław: **Technika pracy umysłowej.** Wybrane zagadnienia. W-wa 1971 Tow. Nauk. Org. i Kier. Oddz. Warszawski ss. 45, bibliogr.
3. Jonkisz Julian: **Wybrane zagadnienia techniki pracy samokształceniowej.** Wrocław 1962 Tow. Wolnej Wszechnicy Pol. ss. 61, bibliogr.
4. Maziarz Czesław: **Proces samokształcenia.** W-wa 1966 PZWS ss. 199, bibliogr.
5. Pietrasiński Zbigniew: **Sztuka uczenia się.** Wyd. 2 W-wa 1961 Wiedza Powsz. ss. 272.
6. Pótturzycki Józef: **Ucz się sam.** O technice samokształcenia. W-wa 1967 Wydawn. Zw. CRZZ ss. 222.
7. Tenże: **O technice uczenia się dorosłych.** W-wa 1966 PZWS ss. 164.
8. Riechert Johannes: **Jak studiować.** Wyd. 2. W-wa 1970 PWN ss. 202.
9. Rudniański Stefan: **Techonologia pracy umysłowej.** Wyd. 5. W-wa 1957.
10. Sosnowski Józef: **Technika pracy społeczno-oświatowej.** Zarys W-wa 1971. Wydaw. Zw. CRZZ ss. 180, bibliogr.

— w zakresie pracy z książką:

1. Maziarz Czesław: **Roła podręcznika w kierowaniu samokształceniem.** W-wa 1965 PZWS ss. 214, bibliogr.
  2. Pieter Józef: **Czytanie i lektura.** Wyd. 2, rozszerz. Katowice 1967 „Śląsk” ss. 351.
  3. Ptaszyński Józef: **Jak rozumieć książkę z której się uczymy.** W-wa 1963 Lud. Spółdz. Wydawn. ss. 286.
  4. Skarżyńska Janina: **Jak czytać książki i gazety.** Wskazówki dla samouków i kółek samokształcenia. W-wa 1946 „Światowid” ss. 120.
  5. Wojciechowski Kazimierz: **Sztuka czytania.** W-wa 1956 ss. 302.
- w zakresie korzystania ze środków masowego przekazu i technicznych środków nauczania:

1. Berezowski Tadeusz; Długoszowa Krystyna: **Techniczne środki nauczania** (środki wzrokowe i słuchowe). W-wa 1972 PZWS (w druku).
2. Burdowicz-Nowicka Maria: **Roła telewizji w nauczaniu.** Wrocław 1965 Ossol. ss. 184, bibliogr.
3. **Film skuteczną pomocą dydaktyczną.** Praca zbiorowa pod red. Leona Leji. W-wa 1970 PWN ss. 241, bibliogr.
4. Kubin Jerzy: **Radio i wychowanie.** W-wa 1964 Nasza Księg. ss. 183.
5. Kulik Adam: **Po wyjściu z kina. Pedagogiczna problematyka oddziaływania filmu.** W-wa 1968 CPARA ss. 131, bibliogr.

6. **Muzyka, radio, fonografika w procesach wychowawczych** (red. Kazimierz Dobrzyński, Halina Słomińska). W-wa 1965 CPARA ss. 155, bibliogr.
7. **Telewizja dydaktyczna**. Pod red. Fr. Januszkiewicza. W-wa 1970 PWN ss. 267, bibliogr.

W procesie samokształcenia bardzo ważne znaczenie ma odpowiednio zorganizowany warsztat pracy bibliotekarza. Podstawowym elementem tego warsztatu jest podręczna biblioteczka fachowa, w której powinny znaleźć się podręczniki bibliotekarskie, ważniejsze opracowania i monografie z dziedziny bibliotekarskiej, informatory, wydawnictwa encyklopedyczne, słowniki itp. W niniejszym szkicu zwrócono uwagę na konieczność podjęcia samokształcenia oraz przedstawiono wybór literatury stanowiącej jego podstawę. Zarysowano też główne kierunki samokształcenia bibliotekarza. Które z nich wybierze, to zależy od niego samego. Może je też wybrać wszystkie. Będzie to zależało od warunków pracy, profilu biblioteki, przygotowania do podjęcia samodzielnej pracy, wykształcenia ogólnego i zawodowego, środowiska, sytuacji rodzinnej, czasu wolnego itd. Dlatego możemy powiedzieć, że samokształcenie u każdego będzie przebiegało inaczej. Treść i główne kierunki samokształcenia są jednakowe, natomiast formy i metody ich realizacji są różne.

Anna Radziszewska

WBP — Katowice

ROK NAUKI POLSKIEJ

(Zestaw bibliograficzny w wyborze)

Zestaw obejmuje pozycje o różnym stopniu trudności, dlatego też przy wydawnictwach zwartych oznaczono:

(P) — przystępne

(S) — średni stopień trudności

(T) — prace trudne, naukowe, o których jednak trzeba pamiętać, gdyż są cennymi źródłami informacji. Przy opisach artykułów stopnia trudności nie uwzględniono. Sygnalizowane w bibliografii cykle artykułów są kontynuowane, co ułatwi bibliotekarzom uzupełnianie zestawu aktualnymi materiałami ukazującymi się w prasie.

I. Dzieje i dorobek nauki polskiej.
Ośrodki naukowo-badawcze.

1. **BARSZCZEWSKI JERZY**: Wrocław naukowy. Trybuna Ludu 1970 nr 354 s. 3, ilustr.
2. **BARYCZ HENRYK**: Dzieje nauki w Polsce w epoce Odrodzenia. Wyd. 2 popr. i rozsz. Warszawa 1957 PIW (S).
3. **BARYCZ HENRYK**: Uniwersytet Jagielloński w życiu narodu polskiego. Wyd. 2 zmien. i rozsz. Wrocław 1964. Zakł. Narod. im. Ossol. (S).
4. **BARYCZ HENRYK**: Z dziejów polskich wędrówek naukowych za granicą. Wrocław 1969 Zakł. im. Ossol. (S).
5. **DIANNI JADWIGA, WACHUŁKA ADAM**: Tysiąc lat polskiej myśli matematycznej. Warszawa 1963 PZWS (S).
6. **Dorobek nauk humanistycznych w województwie katowickim w okresie obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego**. Materiały z sesji naukowej 21-VI-1966. Katowice 1966 Śląski Inst. Nauk. (T).
7. **FILIPCZYK EDWARD**: Młode i coraz aktywniejsze opolskie środowisko naukowe. Trybuna Ludu 1970 nr 207 s. 5.
8. **FILIPCZYK EDWARD**: Opolskie raporty naukowe. Trybuna Ludu 1971 nr 9 s. 5.
9. **GUZICKI LESZEK, ŻURAWICKI SEWERYN**: Historia polskiej myśli społeczno-ekonomicznej do roku 1914. Warszawa 1969 PWE (S).
10. **Historia nauki polskiej** T. 1-2. Wrocław 1970 Zakł. Narod. im. Ossol. T. 1: Czartoryski Paweł: Średniowiecze, Rybicki Paweł: Odrodzenie T. 2: Barycz Henryk: Barok, Opalek Kazimierz: Oświecenie (T).
11. **Instytut Śląski w Opolu 1957—1967**. Opole 1967. Inst. Śl. Wydawn. Instytutu Śląskiego w Opolu Komunikaty. Seria Monograficzna nr 90. (S).
12. **KOKOT JÓZEF**: Nauka w służbie społecznej (15-lecie Instytutu Śląskiego w Opolu). Wywiad. Poglądy 1972 nr 12 s. 19.
13. **KOKOT JÓZEF**: Ranga naukowa zdobyczą i celem. (Instytut Śląski). Rozm. przepr. Tadeusz Kucharski. Opole 1972 nr 7 s. 4—5.
14. **KRANSEL IRENA**: Z działalności Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. Katowice 1958. Śląski Instytut Naukowy. Biuletyn. Seria: Życie Naukowe i Kult. nr 5. (T)
15. **Kurdybacha Łukasz**: Tysiąclecie polskiej oświaty. Warszawa 1967 „Nasza Księgarnia” (P)
16. **KUZMIŃSKI BOLESŁAW**: Polskie nazwy na mapie świata. Warszawa 1967. „Nasza Księgarnia” (S)
17. **LUTMAN ROMAN**: Trzeba było zaczynać od podstaw. (Instytut Śląski). Rozm. przepr. Stanisław Wilczek. Poglądy 1970 nr 13 s. 7—8. ilustr.
18. **MILKOWSKI MARIAN**: O miejsce Opolszczyzny w nauce i postępie kraju. Opole 1970 nr 6 s. 15—21.
19. **Nauka polska wczoraj, dziś i jutro**. Wypow. Henryk Markiewicz. Rozm. przepr. Jacek Wegner. Współczesność 1970 nr 16 s. 5. ilustr.
20. **Nauka polska wczoraj, dziś i jutro**. Wypow.: Andrzej Burda. Rozm. przepr. Zbysław Rykowski. Współczesność 1970 nr 25 s. 3, ilustr.
21. **Nauka polska we Wrocławiu w latach 1945—1965 i jej znaczenie społeczne**. Red. Jan Trzynadłowski. Wrocław 1965 Zakł. Narod. im. Ossol. Wrocławskie Towarzystwo Naukowe.
22. **ORŁOWSKI BOLESŁAW**: Tysiąc lat polskiej techniki. Warszawa 1963 „Nasza Księgarnia”. (S)
23. **ROSPOND STANISŁAW**: XV-lecie Instytutu Śląskiego. Kwartalnik Opolski 1972 nr 2 s. 5—7.
24. **ROSPOND STANISŁAW**: Z Wrocławia do Opola jest tylko 82 km. (Opolskie środowisko naukowe po wojnie). Kwartalnik Opolski 1970 nr 1 s. 77—85.

25. **SIKORA JERZY:** *Z zaczęło się 600 lat temu.* Obrazki z dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Katowice 1964 „Śląsk”. (P)
26. **SKIBIŃSKI STANISŁAW:** *Szkolnictwo wyższe i placówki naukowo-badawcze województwa katowickiego w Polsce Ludowej.* Wyd. 2 popr. i uzupeł. Katowice 1967 Śląski Inst. Nauk. Biul. nr 76. (T)
27. **STĘPIENOWA JADWIGA:** *Narodziny Uniwersytetu Krakowskiego.* Warszawa 1963 PZWS. Biblioteka Historyczna. (P)
28. **SUCHODOLSKI BOGDAN:** *Polskiej nauce świadectwo.* (O wydawnictwie Historii Nauki Polskiej). Rozm. przepr. Maria Danecka. Kultura 1971 nr 12 s. 1, 6.
29. **SUCHODOLSKI BOGDAN:** *Studia z dziejów polskiej myśli filozoficznej i naukowej.* Wrocław 1958 Zakł. Narod. im. Ossol. PAN Komitet Historii i Nauki. Monografie z Dziejów Nauki i Techniki 8. (T)
30. **SYKUN JERZY:** *Wyróżnienie polskich uczonych w Moskwie.* Komitet Kopernikański o przygotowaniach do 500-lecia urodzin wielkiego Polaka. Obrady Kongresu Historii Nauki w Moskwie. Korespondencje z Moskwy. Życie Warszawy 1971 nr 201 s. 2, 202 s. 1, 2.
31. **SZYMUSIAK MARIAN:** *Ważniejsze wydarzenia w nauce i technice (w 1970 r.).* Roczn. polit. i gosp. 1971 (druk. Warszawa 1972) s. 542—555. zob. też roczniki wcześniejsze.
32. **Śląski Instytut Naukowy 1957—1967.** Katowice 1967. Śląski Instytut Naukowy. Biul. nr 81. (T)
33. **(Środowisko naukowe Opola).** Opole 1972 nr 5 s. 13, 24, nr 6 s. 8—9, nr 7 s. 9—10, nr 8 s. 4, 9 nr 9 s. 6.
34. **ŚWIECKI ANDRZEJ:** *25 lat oświaty i szkolnictwa w Polsce Ludowej.* Wyd. 2. Warszawa 1969. KIW. (P)
35. **TRZYNADŁOWSKI JAN:** *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich 1817—1967.* Zarys dziejów. Wrocław 1967 Zakł. Narod. im. Ossolińskich. Wydawnictwa Jubileuszowe. (P)
36. **WOŁOSZYŃSKI RYSZARD W.:** *Pokolenia oświeconych. Szkice z dziejów kultury polskiej XVIII w.* Warszawa 1967 „Wiedza Powszechna”. (S)

II. Komisja Edukacji Narodowej. Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych.

1. **BARTNICKA Kalina:** *„Nie wiedziała Europa!”* Perspektywy 1973 nr 3 (177) s. 26—28. O Komisji Edukacji Narodowej na tle ruchu umysłowego ówczesnej Europy.
2. **LUBIENIECKA JANINA:** *Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych.* Warszawa 1960 „Nasza Księgarnia” Pracownia Dziejów Oświaty PAN Monografie z Dziejów Oświaty. T. 4. (T)
3. **MITERA-DOBROWOLSKA MIECZYŚLAWA:** *Komisja Edukacji Narodowej 1773—1794.* Pierwszy urząd wychowania w Polsce. Warszawa 1966 PZWS. (S)
4. **MIZIA TADEUSZ:** *Protokoły posiedzeń Komisji Edukacji Narodowej 1786—1794.* Wrocław 1969 Zakł. Narod. im. Ossol. Pracownia Dziejów Oświaty PAN Archiwum Dziejów Oświaty T. 3. (T)
5. **SUCHODOLSKI BOGDAN:** *Komisja Edukacji Narodowej na tle roli oświaty w dziejowym rozwoju Polski (1773—1973).* Warszawa 1972 „Wiedza Powszechna” Omega Biblioteka Wiedzy Współczesnej 223. (S)

Perspektywy 1973 nr 5 (179) s. 2 zapowiadają w najbliższych numerach kolejną publikację poświęconą Komisji Edukacji Narodowej.

III. Akademia Umiejętności

1. **HULEWICZ JAN:** Akademia Umiejętności w Krakowie 1873—1919. Zarys dziejów. Wyd. 2. Wrocław 1958 Zakł. Narod. im. Ossol. (S)
2. **KALISZ MAREK:** *Prześwietna Akademia*. Przekrój R. 1972 nr 1447 s. 4—5, ilustr. Artykuł z okazji 100 lecia Akademii Umiejętności. O historii, organizacji i osiągnięciach PAN.
3. **REDEROWA DANUTA, STACHOWSKA KRYSZYNA:** *Materiały do powstania Akademii Umiejętności w Krakowie w roku 1873*. Wrocław 1958 Zakł. Narod. im. Ossol. PAN Oddział w Krakowie Materiały Komisji Nauk Hist. nr 1. (T)
4. **REDEROWA DANUTA:** W 100-lecie założenia Akademii Umiejętności w Krakowie. Kult. i Społecz. 1972 nr 3 s. 181—196.

IV. PAN

1. **A.C.:** Polska Akademia Nauk popularyzatorem najnowszych osiągnięć nauki (z działalności wszechniczy PAN) Ośw. Dorosłych 1971 nr 2 s. 112—113.
2. **BŁACHOWICZ WITOLD:** Polska Akademia Nauk (w 1970 r.). Rocznik polit. i gosp. 1971 (druk. Warszawa 1972) s. 526—541. Zob. też roczniki poprzednie.
3. **CIEŚLAK TADEUSZ:** Z zagadnień towarzystw specjalistycznych wydziału nauk społecznych PAN. Kultura i Społeczeństwo 1971 nr 4 s. 210—215.
4. **GROSZKOWSKI JANUSZ:** Wielkie znaczenie współpracy PAN i Akademii Nauk ZSRR. Wyw. przepr. W. Gawra. Trybuna Ludu 1969 nr 173 s. 4.
5. **HATON EDWARD:** Problemy ochrony środowiska człowieka przedmiotem obrad XXXII Sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN. Kultura i Społeczeństwo 1972 nr 1 s. 181—187.
6. **HATON EDWARD:** Z problemów działalności towarzystw naukowych oraz opieki akademii nad towarzystwami. Kultura i Społeczeństwo 1971 nr 3 s. 115—143.
7. **LISOWICZ JERZY:** Program działalności Wydziału Nauk Społecznych PAN na lata 1972—1974. Kultura i Społeczeństwo. Kwart. 1972 nr 1 s. 189—192.
8. **SMOLEŃSKI DIONIZY:** *AKADEMIA — ZADANIA I ORGANIZACJA*. Trybuna Ludu 1972 nr 126 s. 6—7.
9. **SMOLEŃSKI DIONIZY:** Pion korporacyjny PAN. Trybuna Ludu 1971 nr 44 s. 5—7.
10. **SMOLEŃSKI DIONIZY:** Polska Akademia Nauk na przełomie dwóch dziesięcioleci. Ref. Kultura i Społeczeństwo 1971 nr 3 s. 21—32.
11. **TRZEBIATOWSKI WŁODZIMIERZ:** W dwudziestolecie Polskiej Akademii Nauk. Nowe Drogi 1972 nr 6 s. 71—78.
12. **TRZEBIATOWSKI WŁODZIMIERZ:** W dwudziestolecie Polskiej Akademii Nauk. Kultura i Społeczeństwo 1972 nr 3 s. 3—9.

V. Sylwetki uczonych.

1. **BARYCZ HENRYK:** Neoromantyk historii. Kultura 1972 nr 49 (495) s. 4. Art. o prof. Wacławie Sobieskim, historyku łączącym działalność naukową z publicystyczną.
2. **BERO JÓZEF:** *Na ziemiach Ajmarów i Araukanów*. Opowieść o Ignacym Domeyce. Warszawa 1955 „Nasza Księgarnia”. (S)
3. **CURIE EWA:** *Maria Curie*. Warszawa 1958 PWN. (S)
4. **CURIE Skłodowska MARIA:** *Autobiografia*. Warszawa 1959 „Nasza Księgarnia”. (S)

5. **MACIEJEWSKI BOGDAN: Ludzie i gwiazdy.** Z prof. dr Wilhelminą Iwanowską rozmawia... *Plomienie Pismo Społeczno Polityczne*. Wydanie dla pracujących. ZG ZMS R. 1973 nr 1 s. 24—25. Rok nauki Polskiej.
6. **MIERZECKA ANNA: Patrz w serce.** Rzecz o braciach Śniadeckich. (Powieść). Warszawa 1969 „Nasza Księgarnia”. (S)
7. **NAŁKOWSKA ZOFIA: Mój ojciec.** Warszawa 1955 „Nasza Księgarnia” O Wacławie Nałkowskim. (S).
8. **ORZECZOWSKI KAZIMIERZ, WINOWSKI LECH: U źródeł polskiego prawa.** *Kultura* 1972 nr 41 (487) s. 4—5. Cykl: Wielcy polskiej humanistyki. O Oswaldzie Balzerze.
9. **PRZYROWSKI W.: Światło z ziemi.** Opowieść o Ignacym Łukasiewiczu. Wyd. 2. Warszawa 1961 „Nasza Księgarnia”. (S)
10. **SURÓWKA BOLESŁAW: Stanisław Staszic.** *Dziennik Zachodni* 1973 nr 2: 3. I. s. 3, 4. Sławy nauki polskiej.
11. **SURÓWKA BOLESŁAW: Jan i Jędrzej Śniadeccy.** *Dziennik Zachodni* 1973 nr 7: 9. I. s. 3, 4 Sławy nauki polskiej.
12. **SURÓWKA BOLESŁAW: Hugo Kollařaj.** *Dziennik Zachodni* 1973 nr 17: 20. I. s. 3, 4 Sławy nauki polskiej.
13. **SZANIAWSKI KLEMENS: Język i poznanie.** *Kultura* 1972 nr 45 (491) s. 3. Cykl. Wielcy polskiej humanistyki. Artykuł o Kazimierzu Ajdukiewiczu — logiku i filozofie.
14. **WÓJCIK RYSZARD: „Anty — romantyk”.** *Perspektywy* 1972 nr 45 (167) s. 18—19. Artykuł o prof. Stanisławie Leszczyckim dyrektorze Instytutu Geografii PAN, zastępcy przew. Zespołu Ekspertów do Spraw Planowania Przestrzennego Zagospodarowania Polski.
15. **WYROZUMSKI JERZY: W kręgu mediewistyki społecznej.** *Kultura* 1972 nr 43 (489) s. 3. Cykl: Wielcy polskiej humanistyki. Sylwetka Romana Grodeckiego historyka profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego w dwudziestolecie.

VI. Biografie zbiorowe.

1. **Dziewięć wieków geografii polskiej. Wybitni geografowie polscy.** Warszawa 1967 „Wiedza Powszechna”. (S).
2. **HURWIC JÓZEF: Wkład Polaków do nauki.** *Nauki ścisłe. Wybór artykułów.* Warszawa 1967 PWN. Biblioteka Problemów. T. 101. (S).
3. **JUNGOWSKI EDMUND: O pionierach polskiej myśli lotniczej.** Warszawa 1967 WNT. (S).
4. **LIEBFELD ALFRED: Polacy na szlakach techniki.** Warszawa 1966. *Wydawn. Komunikacji i Łączności.* (P).
5. **LIGACZ RYSZARD: Uczeń Śląska Opolskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim w XV wieku.** Opole 1964 Instytut Śląski w Opolu. Wydawnictwa Instytutu Śląskiego w Opolu. Komunikaty. Seria Monograficzna nr 52. (T).
6. **Polscy badacze przyrody.** Warszawa 1959 „Wiedza Powszechna”. (S). **Informacje o wybitnych Polakach znaleźć też można w Serii „Pocztów”** wydanej przez „Naszą Księgarnię”.
Zob. też *Dziennik Zachodni* 1973 cykl. art. Sławy nauki polskiej; *Kultura* 1972 i 1973 Cykl: Wielcy polskiej humanistyki.

VII. Mikołaj Kopernik.

1. **BALASZCZUK HALINA: Kalendarium życia i działalności Mikołaja Kopernika.** Pomagamy sobie w pracy 1971 nr 1 s. 40—42.
2. **BALASZCZUK HALINA: Mikołaj Kopernik — jego życie i dzieło.** Lekcja biblioteczna. Pomagamy sobie w pracy 1972 nr 2 s. 55—58.
3. **BALASZCZUK HALINA: Mikołaj Kopernik, jego życie i dzieło.** Zestaw bibliograficzny. Pomagamy sobie w pracy 1971 nr 1. s. 43—47.

4. **BALASZCZUK HALINA:** *Wstrzymał słońce ruszył ziemię.* Montaż słowno-muzyczny o Mikołaju Koperniku. Pomagamy sobie w pracy 1971 nr 2—3 s. 73—79.
5. **GAWĘCKA KALINA:** *Kopernik.* Filipinka. R. 1973 nr 1 (402) s. 8.
6. **HATKO ELŻBIETA:** *Dialog Kopernika z Gagarinem.* Pomagamy sobie w pracy. 1970 nr 4 s. 34—35.
7. **Informator Bibliotekarza i Księgarza na rok 1973 s. 162—168.**
8. **Poglądy R. 12:** 1973 nr 3. Numer w większej części poświęcony Kopernikowi.
9. **RYBKA EUGENIUSZ:** *Słońce latarnią świata i władcą..* Przekrój 1972 nr 1424 s. 4—5.
10. **ZONN WŁODZIMIERZ:** *Kopernik a nauka współczesna.* Literatura 1972 nr 34 s. 1, 16.

VIII. Problemy współczesnej nauki.

1. **GAWRON WITOLD:** *Jak doprowadzić do rewolucji biologicznej.* Dziennik Zachodni 1973 nr 24: 28—29. I. s. 3. Przed Kongresem Nauki Polskiej.
2. **GOTOWSKI BOGDAN:** *Rok Nauki.* Literatura 1973 nr 4/50 s. 1, 9. Omówienie problemów nauki polskiej od I Kongresu w 1951 po zadania najbliższego II Kongresu.
3. **GROSZKOWSKI JANUSZ:** *Nowa strategia rozwoju nauki.* Rozm. przepr. Witold Gawron. Trybuna Ludu 1970 nr 5 s. 1, 4. Życie Warszawy 1970 nr 4 s. 1, 4.
4. **KACZMAREK JAN:** *Cele i zadania roku nauki polskiej.* Nowe Drogi 1972 nr 7 s. 70—76.
5. **KACZMAREK JAN:** *Mamy potrzebne warunki do włączenia Polski w nurt rewolucji naukowo-technicznej.* Rozm. przepr. T. Jacewicz. Życie Warszawy 1971 nr 288 s. 1—4.
6. **KACZMAREK JAN:** *Nauka i przemysł.* Rozm. przepr. Jerzy Kraśniewski. Trybuna Ludu 1970 nr 200 s. 3.
7. **I Kongres Nauki Polskiej od 29 czerwca do 2 lipca 1951 w Warszawie.** Warszawa 1953 PWN.
8. **KORTAN JERZY:** *Rola nauki i techniki w rozwoju gospodarczym Polski Ludowej.* Warszawa 1970 KiW. Problemy Polityki Gospodarczej. (S).
9. **KWILECKI ANDRZEJ:** *Spółeczna i naukowa rola regionalnych instytutów badawczych.* Nowe Drogi 1972 nr 6 s. 141—146.
10. **LENCEWICZ R.:** *Panorama innowacji.* Dziennik Zachodni 1973 r. 10: 12. I. s. 3. Przemysł w Roku Nauki.
11. **MARKIEWICZ WŁADYSŁAW:** *Stan i perspektywy rozwoju nauk społecznych.* Nowe Drogi 1972 nr 3 s. 44—57.
12. **MIKOŁAJCZYK BOGDAN:** *Nauka i rozwój kraju.* Trybuna Ludu 1971 nr 169 s. 5.
13. *Nauka na wagę postępu.* Wypow. Janusz Wilhelmi, Jan Kaczmarek, Dionizy Smoleński, Janusz Tymowski, Andrzej Werblan, Włodzimierz Kołos, Zdzisław Kaczmarek, Arkadiusz Piekara, Marian Mazur. Kultura 1970 nr 30 s. 1, 6—7, 10, ilustr.
14. *Nauka — Ojczyźnie.* Dziennik Zachodni 1973 nr 21: 25. I. 1, 2. Obrady Komitetu Honorowego Roku Nauki Polskiej.
15. *Nauka — Ojczyźnie.* Wspólne posiedzenie Komitetu Honorowego Roku Nauki Polskiej i Komitetu organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej oraz Prezydium PAN. Trybuna Ludu 1973 nr 24 s. 1, 4.
16. *Nauka polska wczoraj, dziś i jutro.* Wypow. Jerzy Topolski. Rozm. przepr. Jacek Syski. Współczesność 1970 nr 1 s. 1, 10.

17. **Rozwój nauki — rozwój kraju.** Wypow.: **Zbigniew Siedlecki, Marian Mięśowicz, Włodzimierz Trzebiatowski, Jan Michalski, Janusz Tymowski, Kajetan Gruszecki, Zbigniew Jedliński.** Trybuna Ludu 1972 nr 65 s. 3.
18. **SOLSKA ALICJA: Nauka i technika.** Trybuna Ludu 1970 nr 340 s.7.
19. **SZCZEPAŃSKI JAN: O kierowaniu nauką.** Trybuna Ludu 1971 nr 156 s. 5,7.
20. **Talent, wiedza i ambicje ludzi nauki w służbie społeczeństwa i gospodarki.** **Dziennik Zachodni** 1973 nr 25: 30. I. s. 1,2. Inauguracyjne posiedzenie Wojewódzkiego Komitetu Obchodów Roku Nauki Polskiej.
21. **WESOŁOWSKI WIESŁAW: Pół tysiąca zadań nauki.** Trybuna Robotnicza. Magazyn Środa 1973 nr 26: 31. I. s. 3. Na gospodarczej mapce.
22. **WESOŁOWSKI WIESŁAW: Wrażliwość na postęp.** **Dziennik Zachodni** 1973 nr 3 s. 3,4. Zaczął się Rok Nauki Polskiej.
23. **Wiedza i zaangażowanie ludzi nauki dla przyspieszonej realizacji programu VI Zjazdu PZPR.** Trybuna Robotnicza 1973 nr 25: 30. I. s. 1,3. Inauguracyjne posiedzenie Wojewódzkiego Komitetu Obchodów Roku Nauki Polskiej. M.in. podano skład Wojewódzkiego Komitetu Obchodów.
24. **Wielkie dzieło budowy socjalistycznej Polski wymaga pełnego udziału ludzi nauki.** Wspólne posiedzenie Komitetu Honorowego Roku Nauki Polskiej, Komitetu Organizacyjnego II Kongresu Nauki Polskiej oraz Prezydium PAN. Trybuna Ludu 1973 nr 25 s. 1,3.

Lesław Nieznański

Katowice

ROK NAUKI POLSKIEJ W FILMIE

Rok 1973 ogłoszony został „ROKIEM NAUKI POLSKIEJ”, którego obchody mają na celu ukazanie szerokiemu kręgowi społeczeństwa zarówno tradycji jak i współczesnych osiągnięć nauki polskiej.

Prezentacja bogatego dorobku i znaczenia nauki polskiej dla kraju oraz ukazanie ludzi, których praca i wiedza przyczyniły się do jej rozwoju, wymagać będzie różnorodnych sposobów propagandowych, popularyzatorskich i organizacyjnych.

Wśród sposobów i środków masowego oddziaływania dominująca rolę odgrywa film a zwłaszcza film oświatowy.

Film, dzięki bogactwu środków wyrazowych pozwala jak najlepiej przekazać widzowi pewne informacje i treści.

Szczególna specyfika filmu, która łączy w sobie treści poznawcze z przeżyciami emocjonalnymi sprawia, że film jak żaden z innych środków masowego oddziaływania służy przekazywaniu wiedzy, kształtowaniu i wychowaniu współczesnego człowieka.

Film stał się powszechnym narzędziem masowego przekazu i doskonale spełnia swoją rolę w różnorodnych akcjach propagandowych i popularyzatorskich.

Centrala Filmów Oświatowych „Filmos” w Katowicach włączyła się szeroko w akcję obchodów „ROKU NAUKI POLSKIEJ”. Dysponując bogatym filmozbiorem służy szerokiemu kręgowi swoich odbiorców z całego terenu woj. katowickiego, którzy mogą korzystać z placówek rejonowych w takich miastach, jak:

Oddział Katowice, ul. Kochanowskiego 10	tel. 510—185, 512—803, 512—806
FR I Częstochowa, ul. Nowowiejskiego 18	„ 418—09
FR II Bielsko-Biała, ul. Sienkiewicza 8	„ 273—09
FR III Gliwice, ul. Wieczorka 6	„ 911—540
FR IV Rybnik, ul. Kościuszki 41	„ 22—876
FR V Będzin, ul. Okrzei 51	„ 67—44—44
FR VI Bytom, ul. Webera 6	„ 81—11—04

WYKAZ FILMÓW

do wykorzystania w akcji popularyzatorskiej
w okresie Roku Nauki Polskiej.

Tradycje

1. „2000 lat Zagłębia Staropolskiego”, Realizator: **W. Drymer**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Historia Zagłębia Staropolskiego w Górach Świętokrzyskich.
2. „Mikołaj Kopernik — Kronika życia”. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 24 min.
3. „Mikołaj Kopernik — dochodźcie prawdy”. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 17 min. Treść filmu: Badania wielkiego uczonego.
4. „Adresy do Mikołaja”. Realizator: **M. Kwiatkowska**. Czas Projekcji: 17 min. Treść filmu: Poznanie miejscowości związanych z postacią astronoma.
5. „Śladami Kopernika”. Realizator: **E. Palczyński**. Czas projekcji: 11 min. Treść filmu: Zwiedzanie miejscowości związanych z postacią Kopernika.
6. „Instrumenty Kopernika”. (WFO niemy). Czas projekcji: 12 min. Treść filmu: Przyrządy, którymi posługiwał się Kopernik dokonując swego odkrycia.
7. „Komisja Edukacji Narodowej” — w niedługim czasie film będzie w rozpowszechnianiu.
8. „Rok sześćsetny” — Jubileuszowe uroczystości krakowskiej Alma Mater. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 25 min.
9. „Uniwersytety” — Uniwersytet Jagielloński i jego związki z uniwersytetami Europy. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 25 min.
10. „Alma Mater Cracoviensis” — Dzieje 600-letniej uczelni i plany jej rozwoju. Realizator: **M. Kwiatkowska**. Czas projekcji: 18 min.
11. „Collegium Maius” — Dzieje i wydarzenia związane z uczelnią, jej sławnymi profesorami i słuchaczami. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 10 min.

12. „Akademia Sztuk Pięknych” — Film poświęcony krakowskiej sztuce i jej tradycjom. Realizator: **J. Brzozowski**. Czas projekcji: 17 min. Treść filmu: Sylwetki profesorów — wybitnych artystów—plastyków.
13. „Z dziejów Uniwersytetu Poznańskiego”. Czas projekcji: 35 min. Treść filmu: Historia historia poznańskiej uczelni.
14. „Z historii oświaty i nauki”. Realizator: **Z. Bochenek**. Czas projekcji: 14 min. Treść filmu. Historyczny rozwój nauki i metody wychowawcze stosowane w poszczególnych okresach.
15. „Jubileusz”. Realizator: **K. Karabasz**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Setna rocznica Seminarium Nauczycielskiego w Łęczycy.
16. „Wieki myśli ludzkiej”. Realizator: **J. Kaden**. Czas projekcji: 8 min. Treść filmu: Zbiory Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie.
17. „Ossolineum”. Realizator: **J. Dmowski**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Zapoznanie ze 150-letnią historią, działalnością i rozwojem biblioteki i wydawnictwa Ossolineum.
18. „Wiek Oświecenia” Realizator: **M. Sieński**. Czas projekcji: 30 min. Treść filmu: Kultura i oświata polska w XVIII wieku. Sejm 4-letni, Konstytucja 3 Maja. Postacie Staszica, Kołłątaja, Kościuszki.
19. „Kronika Odrodzenia”. Realizator: **F. Fuchs**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Przegląd wydarzeń z zakresu historii, kultury i nauki polskiej w okresie renesansu.
20. „Szkola rycerska”. Realizator: **K. Dobrowolska**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Geneza i znaczenie pierwszej polskiej uczelni wojskowej.

Dzień dzisiejszy

21. „Ojcowie i dzieci”. Realizator: **J. Łomnicki**. Czas projekcji: 9 min. Treść filmu: Cykl „Polska”. Konfrontacja warunków, w jakich wypadło żyć pokoleniu wojennemu oraz dzisiejszej młodzieży.
22. „Nauka plus ratio quam vis”. Realizator: **L. Perski**. Czas projekcji: 25 min. Treść filmu: Dzieje bazy polskiej nauki od wyzwolenia do lat siedemdziesiątych.
23. „Portret Uniwersytetu”. Realizator: **S. Grabowski**. Czas projekcji: 16 min. Treść filmu: Tradycja i dorobek naukowy Uniwersytetu Łódzkiego.
24. „PŁ—65”. Realizator: **K. Leśniewska**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Monografia filmowa poświęcona dziejom Politechniki Łódzkiej.
25. „Rekultywacja piasków”. Realizator: **W. Powada**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Z cyklu: „Naukowcy rolnikom”. Zapoznaje z pracami naukowców Akademii Górniczo-Hutniczej zmierzającymi do przywrócenia piaskom wartości użytkowej dla rolnictwa.
26. „Izotopy w kopalni”. Realizator: **A. Domalewski**. Czas projekcji: 12 min. Treść filmu: Technika jądrowa w polskim górnictwie poprzez zastosowanie czujników izotopowych.
27. „Laser — światło XX wieku”. Realizator: **I. Popiel-Popiołek**. Czas projekcji: 20 min. Treść filmu: Film zapoznaje z urządzeniami laserowymi, ich zasadą działania i budową.
28. „Odra 1204” — Realizator: **B. Baczyński**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Polskie komputery powstające w wrocławskich zakładach „ELWRO”.
29. „Rejonowe Rolnicze Zakłady Doświadczalne. Cz. I: Uprawa. Cz. II: Hodowla. Realizator: **M. Rawit**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Prace badawcze nad tworzeniem nowych odmian roślin i ras hodowlanych oraz wprowadzanie ich do gospodarstw rolnych.

30. „**Twoje serce**”. Realizator: **J. Arkusz**. Czas projekcji: 15 min. Treść filmu: Budowa i praca serca, przyczyny i sposoby zapobiegania schorzeniu układu krążenia.
31. „**Pol. CCC**”. Realizator: **W. Powada**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Polski środek chemiczny zapobiegający wyleganiu zbóż.
32. „**Eksperytyza**”. Realizator: **B. Mościcki**. Czas projekcji: 14 min. Treść filmu: Konserwacja zabytków w pracowni profesora Marconiego.
33. „**Freski z Faras**”. Realizator: **A. Jaskólski**. Czas projekcji: 9 min. Treść filmu: Prace polskiej ekipy archeologicznej nad zabezpieczeniem zabytków dawnego Egiptu.
34. „**Nauczania programowe**”. Realizator: **A. Szczygieł**. Czas projekcji: 13 min. Treść filmu: Zastosowanie technicznych środków audiowizualnych w nauczaniu.
35. „**Z siedmiu najmłodsza**”. Realizator: **T. Kowalczyk**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Dziesięciolecie istnienia Wyższej Szkoły Rolniczej w Szczecinie.
36. „**Biblioteka współczesna**”. Realizator: **S. Olejniczak**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu: Miejsca nauki i pracy dla wszystkich zdobywających wiedzę i kwalifikacje.
37. „**Na studium zaocznym**”. Realizator: **J. Kaden**. Czas projekcji: 18 min. Treść filmu: Organizacja nauczania na zaocznym wydziale Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie.
38. „**Tysiąclatki**”. Realizator: **L. Skrzydło**. Czas projekcji: 12 min. Treść filmu: Akcja budowy szkół dowodem inicjatywy i ofiarności społeczeństwa, wyrazem troski o rozwój oświaty i kultury.
39. „**Polska krajem ludzi uczących się**”. Czas projekcji: 15 min.

Sylwetki uczonych

40. „**Stanisław Staszic**”. Realizator: **W. Drymer**. Czas projekcji: 18 min. Treść filmu: Portret Staszica — patrioty, męża stanu, naukowca i filozofa.
41. „**W stu-lecie wielkiej uczonej**”. Realizator: **S. Grabowski**. Czas projekcji: 13 min. Treść filmu: Życie i praca oraz osiągnięcia Marii Curie-Skłodowskiej.
42. „**Maria Skłodowska-Curie**”. Realizator: **S. Grabowski**. Czas projekcji: 28 min. Treść filmu: Życie i znaczenie osiągnięć wielkiej polskiej uczonej.
43. „**Stanisław Janicki**” Realizator: **S. Grabowski**. Czas projekcji: 10 min. Treść filmu. Portret wybitnego polskiego inżyniera, współtwórcy Kanału Suezkiego.
44. „**Profesor Józef Kostrzewski**”. Realizator: **E. Czurko**. Czas projekcji: 17 min. Treść filmu: Sylwetka nestora polskich archeologów.
45. „**Stanisław Lorentz**”. Realizator: **K. Mucha**. Czas projekcji: 18 min. Treść filmu: Postać historyka sztuki i muzykologa, dyrektora Muzeum Narodowego w Warszawie.
46. „**Bo świat myśli jest olbrzymi**”. Realizator: **Z. Socha**. Czas projekcji: 16 min. Treść filmu: Światowej sławy uczonej Tadeusz Kotarbiński — współczesny filozof i twórca reizmu.

Znaczenie nauki polskiej

(montaż słowno - muzyczny dla dzieci i młodzieży)

NARRATOR:

Rok 1973 został ogłoszony Rokiem Nauki Polskiej; w roku tym zbiegają się rocznice trzech doniosłych wydarzeń:

- 500-lecie urodzin M. Kopernika,
- 200-lecie powstania Komisji Edukacji Narodowej,
- 100-lecie utworzenia Akademii Umiejętności.

W związku z Rokiem Nauki Polskiej PAN organizuje w czerwcu br. Kongres Nauki Polskiej; będzie to już II Kongres naukowców w PRL, który przebiegać będzie pod hasłem „Nauka Ojczyźnie”.

(F. Chopin — etiuda F-mol op. 25)

RECYTATOR I:

Założenie Akademii Krakowskiej zapoczątkowało rozwój nauki w Polsce. Za początek tego rozwoju należy uważać rok 1406, gdy w Akademii krakowskiej utworzono katedrę astronomii i matematyki. Najwybitniejszymi astronomami polskimi XV wieku byli Jan z Głogowa i Wojciech z Brudzewa. Pod koniec XV wieku Kraków stał się ośrodkiem wiedzy astronomicznej. W latach 1491—1495 studiował tutaj M. Kopernik — twórca heliocentrycznej budowy świata, która stała się podwaliną nowoczesnej astronomii. Około 1515 roku Kopernik rozpoczął pracę nad swoim wielkim dziełem i pracował nad nim 30 lat. Dzieło ukazało się drukiem w 1543 roku w Norymberdze, pod tytułem „De revolutionibus orbium celestium”, otwierając nową epokę w dziejach nauk ścisłych i poglądów na budowę świata. Od tego czasu datuje się rozwój astronomii nowoczesnej.

(F. Chopin — nokturn fis-dur op. 15)

RECYTATOR II:

Do czasów zreformowania szkolnictwa przez Komisję Edukacji Narodowej chemia jako nauka, w Polsce właściwie nie istniała. Gdy na Zachodzie Europy, od drugiej połowy XVII wieku zaczęły pojawiać się prace stwarzające podstawy nowoczesnej chemii — w Polsce ciągle zajmowano się średniowieczną alchemią. Najstarszym ośrodkiem polskiej chemii był Kraków, a od połowy XIX wieku nauka ta rozwija się także w Wilnie i Warszawie. Z ośrodkiem krakowskim związany był Jędrzej Śniadecki — uczeń szkoły chemicznej krakowskiej, mianowany później profesorem chemii i farmacji we Wszechnicy Wileńskiej. Wprowadził do swych wykładów język polski, zamiast powszechnie jeszcze używanej łaciny. W 1800 roku ukazał się jego II tomowy podręcznik „Początki chemii” oparty na zasadach Lavoisiera.

J. Śniadecki w podręczniku chemii posługuje się polską terminologią, którą sam obmyślił — dlatego uważany jest za ojca polskiego słownictwa chemicznego.

Karol Olszewski i Zygmunt Wróblewski współpracowali ze sobą; pracowali nad niskimi temperaturami i podjęli pasjonujące wówczas zagadnienie skroplenia składników powietrza. Zadanie zostało rozwiązane pomysłnie w 1883 roku, wzbudzając w świecie uznanie dla nauki polskiej. Naukę polską na emigracji reprezentowali Marceli Nencki, Leon Marchlewski i Stanisław Kostanecki, związani z nowym kierunkiem chemii — biochemią. Nencki pracował nad barwnikiem krwi i przez prace z zakresu biologii cholery, dżumy zwierzęcej i dyfterytu, stał się twórcą chemii drobnoustrojów. Marchlewski uzyskał poważny sukces w doświadczeniach z chlorofilem; w końcu XIX wieku sformułował twierdzenie o powinowactwie chemicznym chlorofilu z barwnikiem krwi. Największym osiągnięciem Stanisława Konstaneckiego jest teoria barwników.

(F. Chopin — nokturn fis-dur op. 15)

RECYTATOR III:

WŁADYSŁAW BRONIEWSKI — KOPERNIK

*Noc roziskrzona gwiazdami, pogodna —
to pora, astronom na wieży
patrzy na gwiazdy. Ręka jego chłodna
ujmuje cyrkiel, który wszechświat mierzy.
Wielki Wóz sporo już objechał nieba,
niedługo błysnie sierp księżycy bładny...
Sam przeciw gwiazdom! Odwagi potrzeba
temu, kto wnika w krążące miriady
światów i myślą je mierzy z daleka...
O, Droga Mleczna, Plejady! Wagi
O, Słońce! Lęka się serce człowieka.
Kopernik szepcze: Odwagi, odwagi!
Myśl nieuległa ku gwiazdom się zwraca.
Szukając prawa, które wszystkim rządzi.
Cyrkiel i karta, rachunek i praca
tylko wystarcza, by w niebie nie zbłądzić.
Błądną już gwiazdy. Astronom znudzony
przymknął powieki, chwilę — zda się — drzemie,
nagle wprost w Słońce spojrzął i, natchniony,
zatrzymał Słońce i poruszył Ziemię.*

RECYTATOR IV:

Fizyka jako nauka ukształtowała się w XVII w. Duże zasługi na tym polu położył Smoluchowski. Pracował w laboratoriach niemieckich, francuskich i angielskich. Przyczynił się do doświadczalnego i teoretycznego uzasadnienia atomistyki; we współpracy z lordem Kelvinem miał duże osiągnięcia z zakresu termodynamiki. Pod koniec XIX wieku zacierają się granice między fizyką i chemią, które stają się jedną nauką o przenikających się zakresach. Z tym działem nauki związana jest Maria Skłodowska-Curie. Wraz z mężem prowadzi badania nad materią zawierającą sole ciał promieniotwórczych. Wynikiem tych badań jest ustalenie teorii, że tylko związki zawierające tor lub uran mają własności promieniotwórcze. Na drodze długich i mozolnych badań w 1898 roku odkryte zostają polon i rad. Dalszą intensywną działalność małżonków Curie wypełnia badanie ciał

promieniotwórczych; ustalili oni, że promieniotwórczość jest właściwością atomu. W roku 1910 M. Skłodowska-Curie uzyskuje rad krystaliczny.

Zostaje dwukrotną laureatką Nobla — w 1903 i 1911 r. Jako pierwsza kobieta była profesorem na uniwersytecie paryskim; kierowała katedrą fizyki ogólnej i działu promieniotwórczości.

RECYTATOR V:

Przełom XVIII i XIX wieku w Polsce to także rozwój nauk mineralogiczno-geologicznych. Na ten okres przypada działalność Stanisława Staszica, pioniera faternictwa, autora pracy „Ziemiorództwo Karpat”, do której załączył mapę geologiczną Polski. Mapa ta stanowiła pierwszą próbę syntetycznego ujęcia geologii Polski. Gdy Staszica nazywa się ojcem geologii polskiej to za pierwszego polskiego geologa, którego prace stały na poziomie współczesnej mu wiedzy geologicznej, należy uważać Ludwika Zeiszlera. Prowadził on systematyczne naukowe badania terenu, pierwszy wprowadził jako uzupełnienie do swych wykładów w Uniwersytecie Jagiellońskim wycieczki terenowe, na których zaznajamiał studentów ze zjawiskami i procesami geologicznymi. Duże zasługi dla rozwoju mineralogii i geologii położył również Ignacy Domeyko. Większość swego życia spędził w Ameryce Południowej, przeprowadzając badania tamtejszych pasm górskich; jedno z nich nosi nawet jego imię „Corallera de Domeyko”, również na jego cześć jeden z minerałów nazywa się domeykitem. I. Domeyko dał podstawy naukowej eksploatacji bogactw naturalnych.

(F. Chopin — mazurek C-moll op. 30)

RECYTATOR VI:

We współczesnej epoce nauka staje się jednym z głównych czynników postępu gospodarczo-społecznego i rozwoju kulturalnego. Znając zasadnicze prawidłowości natury pozwala na bardziej oszczędną, sprawną i wydajną gospodarkę zarówno przez ulepszenie jej organizacji i technologii jak i unowocześnienie i usprawnienie pracy zawodowej. Równocześnie nauka staje się główną podstawą oświaty i jednym z zasadniczych składników kultury narodu. Nauka jest pojęciem rozległym i obejmuje różnorodne formy działania. W epoce współczesnej nauka objęła tereny bardziej rozległe niż kiedykolwiek wcześniej; wszystkie ważne sprawy społecznego życia ludzi są dziś przedmiotem badań naukowych, a im bardziej rozwija się cywilizacja oraz związane z nią stosunki społeczne, tym więcej złożonych problemów różnego rodzaju wymaga rozwiązania i decyzji, które bez naukowego przygotowania podejmowane być nie mogą.

NARRATOR:

(wyświetlanie przeźroczy związanych z tematem około 10 min.).

RECYTATOR VII:

Nauka i technika tworzą nową gospodarkę, pomagają w organizacji współczesnego życia ludzi. Przełamują ich tradycyjne sposoby myślenia, ich uległość wobec przyrody. Rozwój nauki dokonuje się dzięki wzrostowi liczby ludzi zajmujących się badaniami naukowymi, dlatego wykształcenie kadr staje się w naszej epoce zasadniczym warunkiem gospodarczego rozwoju. Człowiek współczesny poznaje życie poprzez naukę. Takim człowiekiem był Kopernik, który nie tylko sformułował nowe twierdzenie o Ziemi, gwiazdach i Słońcu, ale który, głosząc odmienną od przyjętej teorię astronomiczną, świadczył o nowym spojrzeniu człowieka na otaczający go świat.

RECYTATOR III:

SLIWIAK TADEUSZ — POKŁON MIKOŁAJOWI KOPERNIKOWI

*Spośród Polaków najświetlejszy!
Dziś hołd Ci składa wierny naród
za to, żeś dźwignął ziemską kulę
i żeś nie ulękł się ciężaru.*

*Sława jak drzewo wielkie rosta
w słońcu polskiego odrodzenia.
Nikt z polskiej ziemi jej nie wyrwie,
broni jej mocny splot korzeni.
Sława obiega całą ziemię
i z ziemią w niebo uderzyła,
niepowstrzymana,
nieuległa*

*jak Twoich śmiałych myśli siła.
Niech dźwięczy nuta czarnoleska,
niech polski lipiec w słowach dzwoni,
kiedy o Tobie mówią ludzie
w dalekiej, cudzoziemskiej stronie.
Niech Twoje imię przypomina
Wisłę,
Warszawy zmartwychwstanie,
Ojczyznę Twoją, którąś kochał
i wieczną sławę zdobył dla niej.*

NARRATOR:

Nauka właściwie ukierunkowana przynosi ludziom szczęście i dobrobyt. W tym wspólnym dziele całej ludzkości duży jest udział uczonych polskich.

Wskazówki metodyczne :

Niniejszy montaż przeznaczony jest dla uczniów od V—VIII klasy. Czas trwania około 45 min.

Do imprezy, jako przerwyniki muzyczne, wykorzystujemy muzykę Chopina. Pomocą do montażu może być wystawka książek, a z pomocy audiowizualnych magnetofon, adapter oraz filmy oświatowe m.in. „Jest takie miasteczko”, „Adresy Mikołaja Kopernika”, „W stulecie wielkiej uczoney”, „Wieki myśli ludzkiej”.

Bibliografia :

1. ZONN W., MILEWSKA E.: *Astronomia*. W-wa 1966.
2. **Odkrywcy tajemnic nieba**. W: POREBSKI E.: *Ludzie, którzy zmienili świat*. W-wa 1960.
3. BOBIŃSKA M.: *Maria Skłodowska Curie*. W-wa 1970.
4. SOSIŃSKI R.: *Poczet wielkich techników i wynalazków*. W-wa 1970.
5. ORŁOWSKI R.: *1000 lat polskiej techniki*. W-wa 1963.
6. ORŁOWSKI B.: *Przygody pionierów cywilizacji*. W-wa 1970.

Projekt wystawki :

Wystawka będzie mieścić się na trzech stolikach, główne jej hasło: ROK NAUKI POLSKIEJ.

Dział I — Wielcy polscy uczeni.

Dział II — Osiągnięcia nauki i techniki.

Materiały ilustracyjne: zdjęcia, wycinki z prasy i inne pomoce opracowane przez aktyw bibliotekarzy w ramach pracy kółek zainteresowań.

Inwestycje i kapitalne remonty w bibliotekach publicznych

C oraz częściej zdarza się, że funkcję inwestora tak dla inwestycji jak i remontów kapitalnych pełni biblioteka bądź współdziałają z inwestorem lub administratorem budynku istniejącego. Celem niniejszej pracy jest dość szczegółowe poinformowanie przyszłych inwestorów o sposobie i trybie prac przygotowawczych w świetle obowiązujących przepisów jak również realizacji zadania. Znajomość kolejności poszczególnych faz przygotowania i realizacji zadań, a także znajomość terminologii, pozwoli w dużej mierze ułatwić pracę i uniknąć wielu błędów, które powodują nierzadko przedłużenie okresu budowy lub remontu danego zadania.

W niniejszej pracy zostaną omówione zagadnienia związane zarówno z działalnością inwestycyjną jak i przeprowadzeniem kapitalnych remontów, (bowiem niektóre zarządzenia dotyczą i inwestycji i kapitalnych remontów).

Działalność inwestycyjna ma na celu **stworzenie nowego środka trwałego**, natomiast zadaniem przeprowadzanych remontów kapitalnych jest w zasadzie **odtworzenie i przywrócenie pierwotnej sprawności technicznej danego środka trwałego**. Jedne i drugie, aby mogły być finansowane ze środków przeznaczonych na ten cel, muszą spełniać pewne warunki: finansowane są w ramach limitów bądź szacunku nakładów, wymagają dokumentacji technicznej, nadzoru technicznego oraz spełnienia innych wymogów w większym lub mniejszym zakresie podobnych. Dla wyjaśnienia: limit inwestycyjny jest to nieprzekraczalna granica wydatków na inwestycje i jest wskaźnikiem dyrektywnym.

Natomiast szacunek nakładów jest to orientacyjne określenie wydatków na inwestycje pozalimitowe i remonty kapitalne i może być przekroczony w przypadku uzyskania dodatkowych środków na ten cel.

Zgodnie z obowiązującą nomenklaturą rozróżniamy **inwestycje grupy A i inwestycje grupy B**.

Inwestycje grupy A są to inwestycje limitowe jednostek gospodarki społecznej, dla których nakłady imienne zostały określone w ramach ogólnych nakładów objętych Narodowym Planem Gospodarczym, przewidzianych dla Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Przyjęta została zasada, że dla inwestycji grupy A, polegających na budownictwie inwestycyjnym funkcję inwestora pełnią Okręgowe Dyrekcje Inwestycji Miejskich. Do zadań Okręgowych Dyrekcji Inwestycji Miejskich należy zlecenie opracowania założeń techniczno-ekonomicznych, spowodowanie ich zatwierdzenia a następnie zlecenie opracowania projektu technicznego inwestycji. ODIM zleca przedsiębiorstwu wykonawczemu realizację zadania, dozoruje przebieg całego procesu inwestycyjnego, finansuje zakup pierwszego wyposażenia nowowznoszonego obiektu a także dokonuje odbioru końcowego od wykonawcy robót budowlano-montażowych, rozlicza finansowo całe zadanie i przekazuje uzyskany środek trwały przyszłemu użytkownikowi.

Dla tych inwestycji przyszły użytkownik, w naszym przypadku biblioteka, zobowiązana jest opracować lub zlecić opracowanie programu użytkowego, opracować ilość, rodzaj i doliczyć koszt pierwszego wyposażenia. Ilość niezbędnego sprzętu biblioteka — przyszły użytkownik — może opracować we własnym zakresie lub w porozumieniu z projektantem wnętrz.

Do obowiązków przyszłego użytkownika należy również zapewnienie i dokonanie zakupów całego sprzętu ruchomego, stanowiącego pierwsze wyposażenie obiektu.

Inwestor — Okręgowa Dyrekcja Inwestycji Miejskich — ogranicza się, jak wspomniano wyżej, do finansowania i do przeprowadzania operacji księgowych.

Należy wiedzieć o tym, że określone w planie inwestycyjnym limity inwestycyjne na poszczególne zadania wygasają z końcem roku kalendarzowego. Wydatkowanie środków finansowych nie wykorzystanych w danym roku, może nastąpić w roku następnym po uzyskaniu nowych limitów inwestycyjnych. Wyjątek stanowią t.zw. „zobowiązania”.

Inwestycje grupy B. są t.zw. inwestycjami pozalimitowymi i mogą być realizowane w ramach posiadanych środków finansowych. Dla tych zadań w planie inwestycyjnym określa się ogólny szacunek nakładów.

Licząc się z tym, że z inwestycjami zaliczonymi do grupy B biblioteki będą się najczęściej spotykać, a nierzadko mogą być inwestorami — co w zasadzie nie jest prawidłowe ze względu na brak w schemacie organizacyjnym organu zwanego „szluzami inwestycyjnymi” — inwestycje grupy B zostaną szczegółowo omówione.

Do inwestycji grupy B zalicza się między innymi inwestycje finansowane z następujących źródeł:

- 1) czyny społeczne,
- 2) fundusz gromadzki i mienie gromadzkie,
- 3) fundusz szkód górniczych,
- 4) społeczny fundusz budowy szkół i internatów (wygasają) oraz innych funduszy pochodzących z ofiarności społecznej,
- 5) centralnego funduszu turystyki i wypoczynku,
- 6) totalizatora sportowego i lokalnych gier liczbowych,
- 7) środków przeznaczonych na walkę z alkoholizmem.

Inwestycje grupy B mogą być rozpoczynane po spełnieniu kilka warunków a mianowicie:

- posiadanie pełnej dokumentacji projektowo-kosztorysowej, opracowanej według obowiązujących zasad i zatwierdzonej zgodnie z obowiązującymi przepisami,
- zapewnienie wykonawstwa — bądź to systemem zleconym bądź systemem gospodarczym, pozwalającego na realizację robót zgodnie z obowiązującym cyklem budowy,

- zgromadzenie na rachunku bankowym środków finansowych zapewniających pełne pokrycie kosztu inwestycji. Przy inwestycjach realizowanych w ramach czynów społecznych wysokość środków może być pomniejszona o wartość materiałów budowlanych zgromadzonych przez ludność,
- przyjęcia przez bank do finansowania.

Posiadanie pełnej i zatwierdzonej dokumentacji jest warunkiem rozpoczęcia jakiegokolwiek działalności inwestycyjnej mającej na celu prowadzenie inwestycji polegających na budownictwie, rozbudowie, przebudowie i modernizacji obiektów budowlanych.

Zgodnie z obowiązującymi zasadami dokumentacja przygotowana jest w dwóch fazach jako założenia techniczno-ekonomiczne oraz projekt techniczny inwestycji.

Założenia techniczno-ekonomiczne opracowuje się w zasadzie dla przedsięwzięcia inwestycyjnego.

Przedsięwzięcie inwestycyjne jest to inwestycja obejmująca swoim zakresem inwestycję podstawową oraz inwestycje towarzyszące i inwestycje wspólne. Przedsięwzięcie inwestycyjne może obejmować jedno lub kilka zadań inwestycyjnych.

Zadanie inwestycyjne jest to taka część przedsięwzięcia inwestycyjnego, która może stanowić pewną całość. Może być oddane do użytku w terminie wcześniejszym niż całe przedsięwzięcie inwestycyjne i może samodzielnie funkcjonować. W praktyce w naszym resorcie mamy w zasadzie do czynienia z przedsięwzięciami jednozadaniowymi i raczej przyjął się zwyczaj używania — choć nieprawidłowo — popularnej nazwy „zadanie inwestycyjne”.

Założenia techniczno-ekonomiczne zawierają ustalenia określające cel, program i wymagania stawiane danej inwestycji oraz zawierają metody i cykl realizacji a także koszt inwestycji. Koszt inwestycji jest wielkością nieprzekraczalną i stanowi t.zw. wskaźnik dyrektywny. Założenia techniczno-ekonomiczne winny zawierać również ustalenia w zakresie możliwości wykorzystania projektów typowych lub powtarzalnych. Należy tu omówić również wyniki badań, analiz itp., które uzasadniają potrzebę zaprojektowania danej inwestycji i uzasadniają jej celowość. Dla założeń techniczno-ekonomicznych sporządza się zbiorcze zestawienie kosztów budowy obejmujące koszt obiektu i robót występujących poza obiektem, a także koszt wyposażenia, dokumentacji, nadzoru itp.

Opracowanie założeń techniczno-ekonomicznych inwestor może zlecić właściwej jednostce projektowania, lub powołanemu w tym celu zespołowi.

Założenia techniczno-ekonomiczne podlegają zatwierdzeniu. W planie terenowym założenia techniczno-ekonomiczne w zasadzie zatwierdza przewodniczący prezydium rady narodowej po uprzednim rozpatrzeniu przez zespół rzeczoznawców i wydaniu pozytywnej opinii. Jakiegokolwiek zmiany wprowadzone do założeń techniczno-ekonomicznych wymagają ponownego zatwierdzenia.

Ponownemu zatwierdzeniu podlegają również założenia techniczno-ekonomiczne niewykorzystane w ciągu dwu lat od daty zatwierdzenia. Zatwierdzone założenia techniczno-ekonomiczne stanowią podstawę do zlecenia następnej fazy to jest opracowania projektu technicznego inwestycji oraz rozpoczęcia przygotowań do realizacji inwestycji.

Projekt techniczny inwestycji powinien zawierać takie ustalenia, które pozwalają na prawidłową realizację wszystkich robót jak również zapew-

nienie dostaw maszyn, urządzeń i sprzętu zgodnie z harmonogramem oraz osiągnięcie zamierzonego efektu. Sporządzenie projektu powierza się jednostce projektowania. Do obowiązków inwestora należy sprawdzenie zgodności opracowanego projektu technicznego z zatwierdzonymi założeniami **techniczno-ekonomicznymi**.

Autor projektu technicznego winien pełnić nadzór autorski. Zakres i czas trwania nadzoru autorskiego określa umowa zawarta pomiędzy inwestorem a jednostką projektującą.

Dla inwestycji prostych, którymi są inwestycje o programie wielokrotnie realizowanym — powtarzalnych — inwestycji opartych o projekty typowe, opracowuje się dokumentację jednostadiową. Dokumentacja uproszczona (jednostadiowa) powinna zawierać uzasadnienie potrzeby realizacji inwestycji, dokładny opis funkcji użytkowej, wskazanie projektu typowego oraz ocenę ekonomiczną. Dokumentacja uproszczona (jednostadiowa) wymaga zatwierdzenia podobnie jak założenia techniczno-ekonomiczne.

Koszty dokumentacji pokrywa się z tych samych źródeł z których będzie finansowana cała inwestycja.

Dokumentacja opracowana przed rozpoczęciem zadania nie wymaga zabezpieczenia limitów inwestycyjnych czy szacunku nakładów. Natomiast wszelkie dodatkowe opracowania dokumentacji w trakcie realizacji inwestycji (np. dodatkowe ekspertyzy, przeliczenia kosztorysów, przeprojektowanie niektórych elementów budowlanych spowodowanych np. wystąpieniem zwierciadła wody na innym poziomie niż ustalono pierwotnie itp.) obciążają nakłady inwestycyjne danego roku.

Założenia techniczno-ekonomiczne inwestycji powinny być uzgodnione z generalnym wykonawcą. W przypadku gdy inwestor nie zleca generalnego wykonawstwa, założenia techniczno-ekonomiczne winny być uzgodnione z wszystkimi uczestnikami procesu inwestycyjnego, z którymi inwestor zawiera umowę. Brak uzgodnienia z wykonawcami może spowodować odmowę przyjęcia robót przez wykonawców.

Inwestor zleca wykonanie robót związanych z daną inwestycją i spisuje z wykonawcą umowę. Umowę zawiera się w formie dokumentu podpisanego przez obie strony. W przypadku zlecenia robót, których koszt nie przekracza 50 tys. zł umowa może być zawarta poprzez potwierdzenie zamówienia.

Wykonawca obowiązany jest wykonać roboty zgodnie z zawartą umową. Jeżeli natomiast wystąpią roboty nie objęte umową ale niezbędne do wykonania ze względu na bezpieczeństwo i zabezpieczenie przed awarią, wykonawca jest obowiązany je wykonać.

Dla robót dodatkowych sporządza się protokół konieczności, który stanowi podstawę do rozliczeń i ewentualnie zwiększenia kwoty ryczałtowej.

Inwestor (zamawiający) jest obowiązany dostarczyć wykonawcy projekt techniczny inwestycji na 120 dni przed terminem rozpoczęcia robót nie później jednakże niż do 30 listopada roku poprzedzającego rozpoczęcia inwestycji. Odstępstwo od tej zasady może wystąpić tylko wtedy, gdy zostanie to zastrzeżone w umowie.

Inwestor jest również obowiązany przekazać wykonawcy teren przyszłej budowy.

Po zakończeniu budowy wykonawca przekazuje inwestorowi i użytkownikowi protokółarnie przedmiot umowy tj. wybudowany obiekt. W ciągu trzech lat od daty końcowego odbioru wykonanej inwestycji, wykonawca odpowiada za prawidłowo wykonany budynek lub budowlę.

W ciągu tego okresu wykonawca jest zobowiązany do usuwania wszelkich wad i usterek, które zostały ujawnione w trakcie użytkowania.

Powyższe zasady stosuje się do wszelkich robót wykonywanych systemem zleceńowym bądź systemem gospodarczym siłami obcymi.

W świetle obowiązujących przepisów do robót wykonywanych **systemem zleceńowym** zalicza się roboty budowlano-montażowe wykonywane przez państwowe przedsiębiorstwa budowlano-montażowe, budowlane spółdzielnie pracy zrzeszone w Centralnym Związku Spółdzielczości Pracy, przedsiębiorstwa budowlano-montażowe podległe organizacjom społecznym oraz zakłady (oddziały) budowlano-montażowe działające na pełnym rozrachunku wewnętrznym w ramach jednostek spółdzielczych i organizacji społecznych, przyjmujące zlecenie na wykonanie robót budowlano-montażowych od innych jednostek.

Natomiast do robót wykonywanych systemem gospodarczym siłami obcymi w zakresie inwestycji i remontów kapitalnych zalicza się roboty wykonywane przez uspołecznione przedsiębiorstwa (jednostki gospodarcze) nie będące jednak przedsiębiorstwami budowlano-montażowymi. Będą to państwowe przedsiębiorstwa przemysłowe, spółdzielnie niebudowlane, państwowe przedsiębiorstwa robót ogrodniczych, rzemieślnicze spółdzielnie budowlane zrzeszone w Związku Spółdzielni Zaopatrzenia i Zbytu, spółdzielnie usługowo-wytwórcze kółek rolniczych, zakłady naukowe, szkoły zawodowe, brygady wykonawstwa budowlanego innych jednostek uspołecznionych, których wykonawstwo budowlane nie jest działalnością budowlaną jeżeli **nie są** na pełnym rozrachunku wewnętrznym i nie przyjmują zleceń na wykonanie robót budowlano-montażowych od innych jednostek. Ponadto do robót systemem gospodarczym siłami obcymi zalicza się również roboty wykonywane przez indywidualne rzemiosło, przedsiębiorstwa prywatne oraz ludność w ramach czynów społecznych.

Do robót wykonywanych również **systemem gospodarczym ale siłami własnymi** zalicza się roboty wykonywane przez Samodzielne Oddziały Wykonawstwa Inwestycyjnego (na rzecz własnego zakładu), lub inne jednostki organizacyjne własne inwestora np. ekipy remontowo-budowlane, wydziały remontowe, służbę głównego mechanika itp. Wykonawstwo siłami własnymi nie spotyka się przy realizacji obiektów służących działalności kulturalno-oświatowej.

Zadania podejmowane w ramach inwestycji grupy B powinny być realizowane w zasadzie systemem gospodarczym przy maksymalnym użyciu materiałów pochodzenia miejscowego. W przypadku bardziej skomplikowanych robót inwestycyjnych lub inwestycji większych wykonawstwo powinno być organizowane częściowo systemem gospodarczym, częściowo systemem zleceńowym. Dotyczy to części skomplikowanych konstrukcji, instalacji itp.

Rozpoczęcie realizacji inwestycji grupy B, z wyjątkiem inwestycyjnych czynów społecznych, może nastąpić w zasadzie dopiero po zgromadzeniu na rachunku bankowym środków finansowych zapewniających pokrycie pełnego kosztu inwestycji. Inwestycyjne czyny społeczne również wymagają zabezpieczenia pełnego pokrycia kosztu inwestycji, ale ponieważ w tym wypadku przewiduje się dotację Państwa, muszą być spełnione dodatkowe warunki. Inwestycja może być zaliczana w ramach grupy B do inwestycyjnych czynów społecznych jeżeli co najmniej 50% wartości kosztorysowej zostanie pokryte środkami własnymi ludności:

Do środków własnych ludności zalicza się:

- 1) środki finansowe zgromadzone przez ludność,
- 2) materiały budowlane dostarczone przez ludność,

- 3) robocizną ludności,
- 4) środki państwowe zakładów pracy (przedsiębiorstw) pochodzące z funduszków przeznaczonych dla załogi,
- 5) środki spółdzielni i ich związków pochodzących z podziału czystej nadwyżki,
- 6) nie pochodzące z dotacji środki — działających najwyżej w skali powiatu lokalnych organizacji społecznych i kółek rolniczych,
- 7) środki funduszu gromadzkiego pochodzące z kwoty przekraczającej wynoszącą 20% przychodowości ustalonej dla celów podatku gruntowego.

Na realizację zadań wykonywanych w ramach czynów społecznych może być udzielana pomoc Państwa zarówno ze środków budżetowych jak i pozabudżetowych.

Zabezpieczenie środków budżetowych wchodzi w zakres kompetencji terenowych rad narodowych.

Łączne rozmiary środków państwowych i to zarówno budżetowych jak i pozabudżetowych na realizację zadania wykonywanego w ramach czynów społecznych nie mogą przekraczać w zasadzie 50% wartości zadania inwestycyjnego. Odstępstwo od tej zasady może nastąpić tylko wtedy gdy rozmiary pomocy Państwa dla całego powiatu na wszystkich zadaniach w sumie nie przekraczają 50% wartości kosztorysowej, wtedy na niektórych zadaniach dotacja Państwa może wzrosnąć do 70% wartości kosztorysowej zadania.

Pomoc finansowa ze środków pozabudżetowych przydzielana jest przez jednostki gospodarujące tymi środkami po uprzednim uzgodnieniu z przemydami właściwych rad narodowych, które ustalają ogólne rozmiary pomocy finansowej na realizację danego zadania inwestycyjnego.

Organizacja czynów społecznych należy w zasadzie do zadań Społecznych Komitetów i to w zakresie gromadzenia środków finansowych, materiałów jak również współdziałanie z inwestorem przy organizowaniu robocizny ludności. Czyny społeczne mogą być uzupełnieniem innych zadań realizowanych w grupie B, a także mogą być podejmowane dla przyspieszenia realizacji inwestycji grupy A.

W takich przypadkach komitet zawiera umowę z inwestorem, który określa wielkość i rodzaj wkładu społecznego oraz formy ich realizacji.

Bank przyjmuje zadanie inwestycyjne do finansowania po spełnieniu warunków omówionych powyżej. Składając w banku ogólnie obowiązujące dokumenty należy dołączyć uproszczony plan rzeczowo-finansowy poświadczony przez jednostkę nadrzędną, że zabezpieczone są środki i materiały na pokrycie pełnego kosztu inwestycji. Przy realizacji inwestycji grupy B, ale w ramach czynów społecznych, należy dołączyć oświadczenie prezydium powiatowej rady narodowej o zagwarantowaniu pomocy finansowej Państwa. W przypadku realizowania inwestycji w ramach czynów społecznych na terenie miasta stanowiącego powiat, oświadczenie to wydaje prezydium miejskiej rady narodowej.

Wzory powyższych oświadczeń są załącznikami do instrukcji bankowej.

W ramach czynów społecznych mogą być również wykonywane kapitalne remonty.

Kapitalne remonty wymagają wstępnych przygotowań. W pierwszej kolejności należy dokonać przeglądu budynku przez komisję w skład której poza przedstawicielem użytkownika winien brać udział rzeczoznawca.

Sporządzony protokół jest podstawą do opracowania dokumentacji technicznej. Zasady opracowania dokumentacji są podobne jak do inwestycji z tym, że koszt kapitalnego remontu może być przekroczony o koszt

robót, wykonanie których jest niezbędne dla prawidłowego przebiegu remontu, a które zostały ujawnione w trakcie robót.

Dla robót dodatkowych sporządza się protokół konieczności. Protokoły konieczności stanowią podstawę do rozliczenia między zleceniodawcą a wykonawcą za roboty dodatkowe.

Nad robotami budowlanymi instalacyjnymi niezbędny jest nadzór techniczny podobnie jak przy robotach tego typu wykonywanych w ramach wszelkiego rodzaju inwestycji.

Po zakończeniu remontu wykonawca przekazuje zleceniodawcy protokół o zakończeniu robót. Od daty protokołu końcowego odbioru trwa trzyletnia rękojmia za wady ukryte nie ujawnione w czasie odbioru.

Usterki ujawnione w trakcie odbioru winny być usunięte w pierwszym roku gwarancyjnym.

Podstawy prawne:

1. Uchwała Nr 74 Rady Ministrów z dnia 10 marca 1972 r. w sprawie zasad finansowania inwestycji i remontów w jednostkach państwowych w 1972 r. (Monitor Polski Nr 23 z 17. IV 1972 r. poz. 132).
2. Uchwała Nr 75 Rady Ministrów z dnia 10 marca 1972 r. w sprawie projektowania inwestycji (Monitor Polski Nr 23 z 17. IV. 1972 r. poz. 133).
3. Zarządzenie Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z dnia 11 lutego 1970 r. w sprawie ogólnych warunków umów o realizację inwestycji i o wykonanie remontów budowlanych (Monitor Polski nr 7 z 6. III. 1970 r. poz. 66).
4. Instrukcja do opracowania projektu Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1973 wydana przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów zatwierdzona Zarządzeniem Nr 21 Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 6 czerwca 1972 r. w sprawie instrukcji do opracowania projektu Narodowego Planu Gospodarczego na rok 1973.
5. Zarządzenie Nr A/18/72 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 maja 1972 r. — Finansowanie inwestycji i remontów kapitalnych jednostek i zakładów budżetowych oraz organizacji społecznych, politycznych i zawodowych.
6. Zarządzenie Nr A/19/72 Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 10 maja 1972 r. — Inwestycje i remonty kapitalne realizowane w ramach czynów społecznych oraz inwestycje finansowane z funduszy celowych.
7. Uchwała Nr 307 Rady Ministrów z dnia 13 września 1966 r. w sprawie czynów społecznych oraz pomocy Państwa w ich organizowaniu i realizacji (Monitor Polski Nr 56 z 14. X. 1966 r. poz. 272).
8. Uchwała Nr 191 Rady Ministrów z dnia 15 lipca 1972 r. zmieniająca uchwałę w sprawie czynów społecznych oraz pomocy Państwa w ich organizowaniu i realizacji. (Monitor Polski Nr 37 z dnia 25. VII 1972 r. poz. 207).
9. Instrukcja Nr 31 Głównego Urzędu Statystycznego — Departament Statystyki inwestycji i środków trwałych w sprawie bieżącej sprawozdawczości statystycznej z zakresu inwestycji nr 1973 r. na formularzach oznaczonym symbolem „I”.
10. Zarządzenie Nr 36 Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 16 października 1969 r.

KONKURS DLA BIBLIOTEKARZY

- dla instruktorów czytelnictwa dziecięcego
- dla bibliotekarzy bibliotek gminnych i filii bibliotecznych na wzorowy warsztat pracy w zakresie czytelnictwa dziecięcego.

Warunki konkursu:

1. Konkurs trwa od 15 kwietnia do 15 listopada 1973 r.
2. Bibliotekarze prowadzą Kartę Uczestnictwa w konkursie wg. załączonego wzoru.
3. Przy ocenie wyników będą brane pod uwagę również dotychczasowe osiągnięcia w tej dziedzinie instruktorów i bibliotekarzy terenowych. Wyniki konkursu oceniane będą przez Komisję Wojewódzką na podstawie Karty Uczestnictwa, sprawozdań oraz lustracji.
4. Uczestnictwo dla instruktorów obejmuje:
  - a) stały, systematyczny, planowy instruktaż w zakresie organizacji czytelnictwa dziecięcego (zalecenia, sprawdzanie wykonania zaleceń, praktyki, konsultacje),
  - b) konkretną pomoc w placówce terenowej w zakresie organizacji księgozbioru i katalogów dziecięcych, pomoc przy organizacji imprez czytelniczych,
  - c) uwzględnianie problematyki czytelnictwa dziecięcego na naradach i szkoleniach,
  - d) uzupełnienie i wykorzystanie warsztatu pracy instruktora:
    - w księgozbiór podręczny,
    - pomoce metodyczne,
    - kartoteki zagadnieniowe (recenzji literatury dziecięcej, artykułów z czasopism fachowych i dziecięcych, materiałów metodycznych,
  - e) współpracę ze szkołą i organizacjami w terenie.
5. Konkurs dla bibliotekarzy gminnych i filii bibliotecznych obejmuje:
  - a) organizację księgozbiorów dla dzieci i młodzieży:
    - wydzielenie księgozbioru literatury pięknej dla dzieci poziom I, II, III i IV oraz książek popularnonaukowych,
  - b) uzupełnienie i prowadzenie katalogów dla dzieci i młodzieży:
    - tytułowo-poziomowego (I, II, III, IV poziom),

— rzeczowego; katalog rzeczowy informujący o zawartości treściowej księgozbioru prowadzony jest zgodnie z przyjętą klasyfikacją wykaz działów katalogu rzeczowego w małych bibliotekach publicznych zaleconym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki z dnia 22. I. 1969 r.

Dla literatury pięknej opracowuje się katalog działowy wg tematyki: N-bajeczki i wierszyki dla najmłodszych, Op — łatwe opowiadania dla młodszych dzieci, B — baśnie i legendy, P — powieści i opowiadania obyczajowe, Przepowieści i opowiadania przygodowe i podróżnicze, H — powieści i opowiadania historyczne, Z — powieści i opowiadania przyrodnicze, F — powieści i opowiadania fantastyczno-naukowe, PD — poezja, dramat,

- c) sporządzanie dobrej informacji o układzie książek i katalogach dla czytelników,
  - d) prowadzenie systematycznej pracy z czytelnikiem wzorując się na poradniku „W bibliotece dla dzieci” W-wa w 1972,
  - e) współpraca ze szkołą i organizacjami społecznymi działającymi w środowisku (ZHP),
  - f) wykorzystywanie materiałów nadsyłanych przez WiMBP, PBP, MBP w konkretnej pracy z czytelnikiem.
6. Uczestnictwo w konkursie bibliotekarze zgłaszają na piśmie do WiMBP im. E. Smołki w Opolu, ul. Piastowska 18 do dnia **15 kwietnia br.**
  7. Po zakończeniu konkursu bibliotekarze przesyłają Kartę Uczestnictwa do WiMBP do dnia **10 listopada 1973 r.**
  8. Konkurs oceniany będzie przez Wojewódzką Komisję Konkursową wg zagadnień ujętych w regulaminie konkursu.
  9. Dla wyróżniających się bibliotekarzy przyznawane będą nagrody pieniężne i rzeczowe:

I nagroda zł 2000,—

II nagroda zł 1000,—

III nagroda zł 800,—

7 wyróżnień po 300,— zł.

Szafa do gromadzenia materiałów audiowizualnych

W ostatnich latach wzrosło w naszych bibliotekach zainteresowanie materiałami audiowizualnymi. Gromadzenie materiałów audiowizualnych w bibliotekach oraz ich udostępnienie poszerzyło niewątpliwie zakres ich oddziaływania, podniosło atrakcyjność biblioteki jako placówki wychowawczej oraz ośrodka upowszechniającego wiedzę.

Oprócz tradycyjnie stosowanych przeźroczy gromadzimy również płyty, taśmy magnetofonowe oraz sprzęt audiowizualny. Z roku na rok liczba gromadzonych materiałów audiowizualnych znacznie powiększa się. Przemysł meblarski nie oferuje nam żadnego sprzętu służącego do przechowywania zgromadzonych materiałów audiowizualnych, dlatego w każdej bibliotece sami staramy się rozwiązać ten problem indywidualnie.

Pragniemy koleżankom i kolegom przedstawić wersję rozwiązania tego problemu w naszej bibliotece. Gromadzone materiały i sprzęt audiowizualny przechowujemy w specjalnie do tego celu zaprojektowanej szafie. Projekt ten powstał kilka lat temu z inicjatywy kol. inst. Heleny Skop. Obecnie został on zmodernizowany i w tej wersji pragniemy go zaprezentować. Głównym celem realizacji projektu było zgromadzenie wszystkich materiałów audiowizualnych i sprzętu w jednym miejscu.

RYSUNEK

Opis rysunku:

- 1 półka na magnetofony,
- 2 półka na taśmy magnetofonowe o wymiarze 1160 mm × 150 mm × 18 mm (prześwit od górnej półki 150 mm) — pomieści 60 taśm,
- 3 drzwiczki zapadowe do zamknięcia wnęki z magnetofonami i taśmami magnetofonowymi winne być osadzone na pionowych za-

wiasach czopowych. Na rysunku, w celu dokładniejszego przedstawienia półki na taśmy magnetofonowe i magnetofony, zostały pokazane w pozycji otwartej, po zamknięciu ich uzyskamy na samej górze szafy półkę, która służy do umieszczenia literatury fachowej z tego zakresu, katalogów płyt, przeźroczy itp.,

- 4 szufladki na katalogi (przeźroczy, płyt itp.) — sztuk 9,
- 5 szuflady na przeźrocza — wewnątrz przegródki pionowe ze sklejk 4 mm o wymiarze 5×5 cm — 3 sztuki, które pomieszczą 200 przeźroczy (można również zmniejszyć wysokość szuflad przez co zyskuje się 4 szufladę),
- 6 półki na adapter, rzutnik, projektor filmowy itp.,
- 7 półki na płyty z pionowymi przegródkami ze sklejki 4 mm w odstępach 5,5 cm (osiowo) które pomieszczą około 200 płyt.

UWAGA:

wnęki dolne 6—7 można zamknąć drzwiczkami dwuskrzydłowymi, zawieszonymi na pionowych zawiasach z zamknięciem na zamczek patentowy — meblowy.

Szafa ta spełnia swoje zadania w bibliotekach, w których zasoby materiałów audiowizualnych nie są duże, w większych bibliotekach, w miarę zwiększania się ilości materiałów, można szafy dostawiać.

W przyszłości szafy te będą przydatne w bibliotekach gminnych, które ze względu na zmianę swojej struktury organizacyjnej uzupełnią swoje zasoby również o materiały audiowizualne.

PRZEPISY PRAWNE

PRZEPISY BIBLIOTECZNE.

Kształcenie bibliotekarzy.

A. Zarządzenie Nr 90 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 3 listopada 1971 r. w sprawie utworzenia Państwowego Studium Kulturalno-Oświatowego i Bibliotekarskiego w Opolu. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 8, poz. 74.

Zadania i organizację Studium określa statut stanowiący załącznik do zarządzenia Nr 10 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26 stycznia 1961 r. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 3, poz. 29. Bezpośredni nadzór nad Studium sprawuje Wydział Kultury Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu. Koszty związane z utrzymaniem Studium pokrywane są z budżetu PWRN w Opolu. Zarządzenie wchodzi w życie z mocą od dnia 1 września 1971 r.

B. Zarządzenie Nr 70 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 27 sierpnia 1971 r. zmieniające zarządzenie w sprawie regulaminu egzaminu dyplomowego w państwowych studiach kulturalno-oświatowych i bibliotekarskich. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 7, poz. 56.

Zmiana dotyczy trybu powoływania przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej.

BHP

1. Odzież ochronna

A. Uchwała Nr 9 Rady Ministrów z dnia 7 stycznia 1972 r., w sprawie produkcji poprawy jakości i zaopatrzenia w odzież ochronną, roboczą i sprzęt ochrony osobistej oraz w sprawie zasad gospodarowania tą odzieżą. Mon. Pol. nr 7 poz. 44.

„Pracownicy zatrudnieni stale lub sezonowo mają prawo do bezpłatnej odzieży i sprzętu”. (§ 13 ust. 1).

B. Zarządzenie Przewodniczącego Komitetu Pracy i Płac z dnia 21 lutego 1972 r. w sprawie ramowych zasad gospodarowania odzieżą ochronną i roboczą oraz sprzętem ochrony osobistej. Mon. Pol. nr 15, poz. 102.

Zarządzenie jest prawnym aktem wykonawczym do wyż. wym. uchwały Rady Ministrów. Zarządzenie określa rodzaje odzieży i sprzętu ochrony osobistej zasady przydziału, użytkowania, wypła-

cania ekwiwalentu pieniężnego za okresowy brak odzieży roboczej, za dłuższy okres jej użytkowania oraz za pranie i konserwację tej odzieży przez pracownika. Ponadto zarządzenie ustala przepisy określające obowiązki kierowników zakładów pracy w zakresie przydziału odzieży pracownikom, gospodarki odzieżą, kontroli stanu i przydatności tej odzieży itp. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia tj. 11 marca 1972 r.

C. Zarządzenie Nr 124 Min. Kult. i Szt. z dnia 14 grudnia 1972 r. w sprawie ekwiwalentu pieniężnego za pranie i naprawę odzieży roboczej dla pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Sztuki. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 9, poz. 93.

§ 2 1. „Gdy jednostka organizacyjna nie może zorganizować prania i reperacji odzieży roboczej we własnym zakresie, ani też zapewnić wykonanie tych czynności na koszt własny przez uspołecznione punkty usługowe, wykonanie tych czynności kierownictwo danej jednostki organizacyjnej może zlecić pracownikowi użytkującemu odzież, wypłacając mu ekwiwalent za pranie i reperację odzieży w wysokości 15 zł miesięcznie”.

2. „Jednostka organizacyjna w uzgodnieniu z radą zakładową może, zamiast ekwiwalentu pieniężnego za pranie i naprawę odzieży roboczej, wydawać środki piorące (mydło, proszki) o wartości równej wypłacanemu ekwiwalentowi”.

3. „Kwoty przeznaczone na cel należy wydatkować z bezosobowego funduszu płac zgodnie z postanowieniami § 8 ust. 1 pkt. 2 uchwały nr 103 Rady Ministrów w sprawie składników funduszu płac i pozostałych wynagrodzeń z tytułu pracy w jednostkach gospodarki uspołecznionej (Mon. Pol. nr 31, poz. 196)”.

2. Zarządzenie Nr 133 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 30 grudnia 1972 r. w sprawie wydawania herbaty pracownikom zatrudnionym w jednostkach organizacyjnych resortu kultury i sztuki. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. Nr 1, poz. 6.

Jednostki organizacyjne podległe i nadzorowane przez Ministra Kultury i Sztuki obowiązane są do wydawania pracownikom herbaty na swój koszt.

Uposażenia pracowników

A. Zarządzenie Nr 30 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 16 maja 1972 r. zmieniające zarządzenie w sprawie uposażenia pracowników administracyjnych i obsługi zatrudnionych w Bibliotece Narodowej,

w Bibliotece Śląskiej oraz w publicznych bibliotekach powszechnych. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 4, poz. 29.

Zmiany wprowadzone w zarządzenie nr 135 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 15 października 1966 r. w sprawie uposażenia pracowników zatrudnionych w Bibliotece Narodowej, Bibliotece Śląskiej oraz w publicznych bibliotekach powszechnych (Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 11, poz. 99) — dotyczą m.in. stawek uposażenia tych grup pracowników.

B. Zarządzenie Nr 120 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 1 grudnia 1972 r. w sprawie wynagradzania pracowników obsługi w jednostkach organizacyjnych podległych i nadzorowanych przez Ministra Kultury i Sztuki za palenie w piecach. Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. Nr 9, poz. 91.

C. Zarządzenie Nr 40 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 14 czerwca 1972 r. w sprawie uzupełnienia tabeli stanowisk, kwalifikacji, uposażenia zasadniczego i dodatku specjalnego pracowników służby bibliotecznej, Dz. Urz. Min. Kult. i Szt. nr 5, poz. 36.

Jest to prawny akt wykonawczy do przepisów uchwały Nr 126 Rady Ministrów z dnia 2 lipca 1972 r. w sprawie wstępnego stażu pracy absolwentów szkół (Mon. Pol. nr 37, poz. 239). Zgodnie z przepisami § 13 pkt 9 uchwały absolwenci m.in. szkół bibliotekarskich zwolnieni są od obowiązku odbycia wstępnego stażu pracy. Zarządzenie wprowadza do tabeli stanowisk pracowników służby bibliotecznej stanowiącej załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 sierpnia 1966 r. w sprawie uposażenia pracowników służby bibliotecznej (Dz. Urz. nr 37, poz. 225) nowe stanowisko „stażysta”.

Ponadto redakcja zwraca uwagę, że odpowiedzi na różne zagadnienia nurtujące nasze środowisko dotyczące uposażenia, wymiaru renty itp. znaleźć można w Poradniku Bibliotekarza w dziale Odpowiedzi Redakcji.

Więści z bibliotek

WOJEWÓDZTWO KATOWICKIE

Konferencja kadry kierowniczej naszych bibliotek w Wiśle

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach wzorem lat ubiegłych zorganizowała w dniach 23—25. XI. 72 w Wiśle-Jastrzębatej trzydniową konferencję dla dyrektorów, ich zastępców i kierowników bibliotek naszego województwa.

Główną tematyką tej bardzo ciekawej i udanej konferencji były:
— zagadnienia prognozowania w dziedzinie kultury oraz perspektywy rozwoju kultury w województwie katowickim,
— tendencje i kierunki bibliotekarstwa w świecie i w Polsce,
— działalność oświatowo - wychowawcza bibliotek.

Wiodące referaty wygłosili: doc. dr hab. **Tadeusz Gołaszewski**, dr **Jadwiga Kołodziejska**, dr **Stanisław Siekierski**.

Ponadto konferencję uświetnili swą obecnością oraz równocześnie zapoznali zebranych z najbardziej aktualnymi problemami w dziedzinie kultury dotyczącymi naszego województwa:

z-ca kier. Wydziału Propagandy KW PZPR tow. **Rudolf Kistorz**, kier. Wydziału Kultury PWRN **Maciej Kurkiewicz**, kier. Wojewódzkiego Ośrodka Propagandy Partyjnej mgr **Wiesław Kozibał**,

Konferencję prowadził dyrektor WBP mgr **A. Korzon**.

Wizyty...

W dniu 13. X. 72 gościliśmy 46-osobową grupę bibliotekarzy z Ostrawy. Goście zwiedzili biblio-

teki w Czeladzi i Siemianowicach oraz filię młodzieżową MBP w Katowicach.

W przyjacielskiej serdecznej rozmowie dokonano wymiany doświadczeń. Stwierdzono, że kontakty takie są konieczne i pożyteczne dla obu stron. Po jednodniowej wizycie na Śląsku goście udali się do Krakowa a następnie do Oświęcimia.

W dniach 9—13 grudnia 1972 zwiedzał nasze biblioteki ob. Joan Holhos, dyrektor Biblioteki „Astra” w Sibiu w Rumunii. Gość żywo interesował się strukturą organizacyjną bibliotek, zasadami gromadzenia zbiorów i działalnością oświatową. Pracę naszych bibliotekarzy ocenił z dużym uznaniem.

Złota Odznaka TPPR dla MBP w Chorzowie

Zarząd Główny TPPR w Warszawie, w uznaniu osiągnięć na polu krzewienia idei przyjaźni polsko-radzieckiej, przyznał MBP w Chorzowie Złotą Odznakę TPPR. Uroczystego wręczenia w dniu 23. I. 73 dokonał przewodniczący Zarządu Miejskiego TPPR mgr. **S. Kostecki**.

Przeszły na emeryturę:

W ostatnim okresie, po długoletniej pracy, przeszły na emeryturę koleżanki:

- **Janina Groebłowa** — długoletni instruktor WBP w Katowicach,
- **Anna Zakrzewska** — z-ca dyrektora MBP w Częstochowie,
- **Danuta Cinciąła** — kier. MBP w Cieszynie,
- **Janina Matuszkiewicz** — kier. działu grom. MBP w Zabrze,
- **Zofia Sikora** — kier. wypoż. centr. MBP w Cieszynie.

SPIS TREŚCI:

	Str.
<i>Józef Szczerba</i>	
Podwójny jubileusz 25-lecia MBP w Bielsku	3
<i>Janina Kościów</i>	
Tradycje kulturalne Brzegu	20
<i>W i MBP</i>	
Działalność MBP w Brzegu na przestrzeni 25 lat	25
<i>W i MBP</i>	
Kronika MBP w Brzegu	25
<i>Kazimierz Zieliński</i>	
O samokształceniu bibliotekarzy	33
<i>Anna Radziszewska</i>	
Rok Nauki Polskiej	42
<i>Lesław Nieznański</i>	
Rok Nauki Polskiej w filmie	48
<i>MBP Nysa</i>	
Znaczenie nauki polskiej (montaż słowno-muzyczny dla dzieci i młodzieży)	52
<i>Zofia Radwan</i>	
Inwestycje i kapitalne remonty w bibliotekach publicznych	56
<i>W i MBP Opole</i>	
Regulamin konkursu dla bibliotekarzy	63
<i>Urszula Groborz</i>	
Szafa do gromadzenia materiałów audiowizualnych	65
Przepisy prawne	69
Więści z bibliotek	71